

Achtste jaargang, 2020,
nr. 1 (januari)

Bron: <https://www.toychamp.nl/kaart-van-europa-cito-300st-xxl>

Rechtspraak Europa

In één [klik](#) verbonden met Europa

Maandelijks overzicht van de rechtspraak van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU). De Nieuwsbrief Rechtspraak Europa is een samenvoeging van de Nieuwsbrief Rechtspraak Europa (Marc de Werd/Hof Amsterdam) en de GCE-nieuwsbrief (Joanne Bik/LBVr). Kernredactie: Joanne Bik, Doeke Kingma, Mariëlle Leenaers. Vaste medewerkers: Roel Andrea, Anouk Biersteker, Dorien Boessenkool, Nicolien Keereweer, Joyce Kessels, Nadine Laatsch, Suus Pesch en Judith van Riel.

Rechtspraak Europa komt tot stand door een samenwerkingsverband tussen het Gerechtshof Amsterdam en het Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak ([LBVr](#)), en wordt gepubliceerd op de [website van de rechtspraak](#) (inclusief archief), en op [Intro Europees recht](#) (alleen intern).

Het archief is te raadplegen op [rechtspraak.nl](#).

Rechtspraak Europa rechtstreeks ontvangen? Stuur een mail naar RechtspraakEuropa@rechtspraak.nl om te worden toegevoegd aan de verzendlijst.

Inhoud

Inhoud	2
Leeswijzer	4
Deel I - Rechtspraak	5
Aanbesteding en overheidsopdrachten (B)	5
Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers (B – C)	5
Asiel, migratie en burgerschap (S –V)	10
Belastingen	14
Belastingen, btw (Fi - S)	14
Belastingen, douane en tariefindeling	17
Belastingen, vennootschappen en vrij verkeer kapitaal	18
Beroepskwalificaties	19
Beschermd oorsprongsbenaming (BOB)	19
Bescherming financiële belangen Unie (S)	20
Brexit	20
Burgerinitiatief	21
Civiel recht	21
Consumenten (C)	22
Detentie en politieonderzoek (S)	25
Diensten, elektronische communicatiediensten (B-C-S)	27
Discriminatie	28
Eigendomsrecht	29
Energiemarkt	29
Familielven en familierecht (Fa – SZ)	30
Financiële diensten en markten (B – S)	32
Gewasbeschermingsmiddelen en biociden	33
Gezondheid, geneesmiddelen en etikettering (B)	34
Grondrechten (Handvest) en EVRM, algemeen	34
Handel en anti-dumping	35
IE - Intellectuele eigendom	36
Insolventie	38
Institutioneel recht	39
IPR	40
Kansspelen	43
Kwekersrecht	43

Landbouw en visserij (B)	43
LHBT	46
Luchtvaart en reizen (C)	46
Mededinging	47
Milieu, natuur, duurzame energie.....	48
Overlevering en uitlevering (S).....	50
Prejudiciële verwijzing HvJEU	52
Privacy en persoonsgegevens	52
Procesrecht en recht op eerlijk proces – civiel	56
Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht	57
Psychiatrie	57
Rechtsbijstand.....	58
Rechtsstaat en rechterlijke macht	58
Reizen	60
Staatssteun	60
Strafrecht	61
Terrorisme (S)	62
Toegang tot documenten	62
Verkiezingen (B-S).....	63
Vervoer, verkeersovertreding, voertuigen (B).....	65
Verzekeringen	65
Vrijheid van meningsuiting (S)	66
Vrijheid van vereniging.....	68
Wapens en explosieven voor civiel gebruik (B-S)	68
Witwassen	69
Deel II - Algemeen	70
Algemeen	70
Cursus en opleiding.....	70
Nieuwsbrieven.....	71
NL zaken bij het HvJEU.....	72
NL zaken bij het EHRM	83

Leeswijzer

De redactie heeft ervoor gekozen om de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en van het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU) en het Gerecht per rubriek gezamenlijk aan te bieden. De toenemende vervlechting van het EU recht en het EVRM sinds het Verdrag van Lissabon (2009) is met name zichtbaar op het terrein van de grondrechtenbescherming. Deze ontwikkeling naar een Europees ius commune maakt dat beide kenbronnen in een juridische casus gelijktijdig relevant kunnen zijn. De redactie wil aldus recht doen aan die Europese realiteit.

- Om sneller te scrollen: klik op tweede icoon van boven "bladwijzers", de index blijft dan in de linkerkolom staan.
- De nieuwsbrief is ingedeeld in alfabetisch gerangschikte onderwerpen.
- Prejudiciële verwijzingen bevatten een link naar de verwijzingsuitspraak op de website van het ECER. Voor de samenvattingen wordt gebruik gemaakt van de samenvattingen van ECER. Als de verwijzing nog niet beschikbaar is verwijst de link, voorzien van een * naar de algemene pagina van ECER.
- In de index is tussen haakjes aangegeven voor welke rechtsgebieden de informatie relevant is: Bestuursrecht (B), Civiel recht (C), Familierecht (Fa), Fiscaal recht (Fi), Strafrecht (S), Vreemdelingenrecht (V)

Deel I - Rechtspraak

Aanbesteding en overheidsopdrachten (B)

HvJ – ARREST – 19 december 2019 – zaak C-465/18 – Comune di Bernareggio – Italië - ECLI:EU:C:2019:1125 – conclusie – arrest

Overdracht van een gemeentelijke apotheek na een selectieprocedure – Recht van voorkeur

Artikel 49 VWEU. In het hoofdgeding was de overeenkomst voor de koop van een gemeentelijke apotheek na afronding van een selectieprocedure voorlopig gegund aan AV en BU, de eigenaren van een apotheek buiten de gemeente Bernareggio. AV en BU hadden de economisch voordeligste inschrijving ingediend en de overeenkomst was voorlopig aan hen gegund. Na de voorlopige gunning van de overeenkomst heeft CT (een apotheker die in dienst is van de gemeentelijke apotheek maar niet heeft deelgenomen aan de selectieprocedure) bij brief het recht van voorkeur uitgeoefend dat bij wet is toegekend aan werknemers van gemeentelijke apotheken in geval van overdracht van die apotheken. CT verkreeg bijgevolg de definitieve gunning van de betrokken overeenkomst. AV en BU hebben deze definitieve gunning aangevochten bij de Italiaanse bestuursrechter.

Hof: Artikel 49 VWEU staat in de weg aan een nationale regeling die een onvoorwaardelijk recht van voorkeur verleent aan de door een gemeentelijke apotheek tewerkgestelde apothekers bij overdracht van die apotheek via een gunningsprocedure.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Griekenland – 11 december 2019 – zaak C-771/19 - NAMA e.a.*

Aanbestedingen – Uitsluiting - Beroep

Richtlijn 92/13/EEG. ATTIKO METRO kondigde een internationale elektronische aanbesteding aan, met als criterium voor de gunning: 'de economisch meest voordelige inschrijving op basis van de prijs-kwaliteitsverhouding'. Aan deze aanbestedingsprocedure namen vier consortia deel.

Vragen zijn of (1a) het Unierecht zich verzet tegen bestaande nationale rechtspraak op grond waarvan een uitgesloten inschrijver, nadat de bevoegde rechter zijn schorsingsverzoek heeft afgewezen, zijn legitiem belang om hetzelfde schorsingsverzoek tegen de andere inschrijver in te dienen enkel behoudt om aan te voeren dat deze is toegelaten in strijd met het beginsel van gelijke behandeling. (1b) Of de uitgesloten inschrijver dan elke grief mag aanvoeren. (2) Of het arrest Bietergemeinscaft Technische Gebäudebetreuung und Caverion Österreich (C-355/15) van belang is voor de beantwoording van deze vragen. (3) Of het voor de beantwoording van de eerste vraag ook van belang is dat geen nieuwe aanbestedingsprocedure kan worden uitgeschreven.

Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers (B – C)

HvJ – ARREST – 5 december 2019 – gevoegde zaken C-398/18 en C-428/18 – Bocero Torrico en Bode – Spanje - ECLI:EU:C:2019:1050 – conclusie – arrest

Vervroegde ouderdomsuitkering - Vereiste dat het te ontvangen pensioen hoger is dan het wettelijk minimumbedrag – Uitsluiten pensioenen andere lidstaten

Verordening (EG) nr. 883/2004. Verzet artikel 48 VWEU zich tegen nationale wetgeving die voor het bepalen of een persoon in aanmerking komt voor een vervroegde ouderdomsuitkering onder andere voorschrijft dat het te ontvangen uitkeringsbedrag hoger moet zijn dan de minimumouderdomsuitkering waar de betrokkene krachtens die wetgeving, gelet op zijn of haar gezinssituatie, bij het bereiken van de leeftijd van 65 jaar aanspraak op zou maken. Met name wordt in de Spaanse wet op deze manier slechts rekening gehouden met de door die lidstaat betaalde

ouderdomsuitkering zonder ook daarmee gelijkgestelde uitkeringen die betrokkene van één of meer andere lidstaten zou kunnen ontvangen, in aanmerking te nemen.

Hof: Artikel 5, onder a), van verordening nr. 883/2004 verzet zich tegen de wettelijke regeling van een lidstaat die als voorwaarde voor het recht van een werknemer op een vervroegd ouderdomspensioen, stelt dat het bedrag van het te ontvangen pensioen hoger ligt dan het minimumpensioenbedrag waar deze werknemer krachtens deze wetgeving recht op zou hebben bij het bereiken van de wettelijke pensioenleeftijd, door het begrip „te ontvangen pensioen” te begrijpen als het pensioen ten laste van enkel deze lidstaat, met uitsluiting van het pensioen dat deze werknemer mogelijk ontvangt uit hoofde van gelijkgestelde prestaties ten laste van een of meerdere andere lidstaten.

HvJ – ARREST – 12 december 2019 – zaak C-450/18 – Instituto Nacional de la Seguridad Social – Spanje - ECLI:EU:C:2019:1075 – persbericht – conclusie – arrest

Pensioentoeslag - Discriminatie op grond van geslacht

Richtlijn 79/7/EEG. Richtlijn 2006/54/EG. Naar Spaans recht hebben vrouwen die twee of meer biologische of geadopteerde kinderen hebben, recht op een toeslag op hun premiegebonden socialezekerheidsuitkering uit hoofde van pensionering, weduwschap of blijvende arbeidsongeschiktheid. Een vader van twee dochters komt op tegen een weigering om hem ook een dergelijke toeslag toe te kennen. Een Spaanse rechter vraagt of die toeslag, die is voorbehouden aan vrouwen, een schending vormt van het EU-verbod op discriminatie op grond van geslacht.

Hof: De pensioentoeslag die Spanje toekent aan moeders die een arbeidsongeschiktheidspensioen ontvangen en twee of meer kinderen hebben, moet ook worden toegekend aan vaders die zich in een vergelijkbare situatie bevinden.

Richtlijn 79/7/EEG verzet zich tegen een nationale regeling, die voorziet in het recht op een pensioentoeslag voor vrouwen die ten minste twee biologische of geadopteerde kinderen hebben en een op premie- of bijdragebetaling berustend pensioen voor duurzame arbeidsongeschiktheid ontvangen krachtens een regeling uit hoofde van het nationale socialezekerheidsstelsel, terwijl mannen in dezelfde situatie geen recht hebben op een dergelijke pensioentoeslag.

HvJ – ARREST – 19 december 2019 – zaak C-168/18 – Pensions-Sicherungs-Verein – Duitsland - ECLI:EU:C:2019:1128 – conclusie – arrest

Insolventie werkgever - Bedrijfspensioenuitkeringen Rechtstreekse werking minimumbescherming

Richtlijn 2008/94/EG. Verzoeker ontvangt verschillende bedrijfspensioenuitkeringen via zijn vroegere werkgever, waaronder een pensioenuitkering van PKDW. Het PKDW is in financiële moeilijkheden geraakt en heeft met instemming van de nationale autoriteiten de pensioenuitkeringen verlaagd. Bijgevolg vond jaarlijks geleidelijk een verlaging plaats van 1,25 % tot 1,4 %. In totaal werd de hoogte van de aanvullende pensioenuitkering die Bauer ontving tussen 2003 en 2013 verlaagd met 13,8 %, zijnde een verlaging van 82,74 EUR per maand. Het Duitse recht kent een verplichting tot compensatie van verlagingen, zodat de vroegere werkgever van Bauer verplicht was om de verlaging van de pensioenuitkeringen te vergoeden. Ten aanzien van het vermogen van de vroegere werkgever van Bauer is een insolventieprocedure ingeleid.

Schrijft artikel 8 van richtlijn 2008/94/EG voor dat een waarborgorgaan bij insolventie dat verantwoordelijk is voor de bedrijfspensioenvoorziening de betalingen overneemt die een werkgever, die thans insolvent is, ter nakoming van een wettelijke verplichting diende te verrichten aan een vroegere werknemer?

Hof: Artikel 8 van richtlijn 2008/94/EG is van toepassing op een situatie waarin een werkgever die via een voor meerdere bedrijfstakken optredende instelling bedrijfspensioenuitkeringen verstrekt, wegens zijn insolventie niet kan instaan voor de vergoeding van verliezen ten gevolge van de verlaging van de door deze instelling betaalde uitkeringen, welke verlaging was toegestaan door de autoriteit voor toezicht op financiële dienstverlening, die prudentieel toezicht op die instelling uitoefent.

Een verlaging van de aan een gewezen werknemer betaalde bedrijfspensioenuitkeringen is wegens de insolventie van zijn vroegere werkgever kennelijk onevenredig, ofschoon de betrokkene minstens de helft van het bedrag van de uit zijn verworven rechten voortvloeiende uitkeringen ontvangt, wanneer deze gewezen werknemer reeds onder de door Eurostat voor de betrokken lidstaat vastgestelde armoederisicodrempel leeft of door deze verlaging onder die drempel zou komen te leven.

Artikel 8 van richtlijn 2008/94, dat in een verplichte minimumbescherming voorziet, kan rechtstreekse werking hebben, zodat het kan worden ingeroepen jegens een privaatrechtelijk orgaan dat door de staat is aangewezen als het waarborgorgaan voor bedrijfspensioenen bij insolventie van de werkgever, wanneer dit orgaan vanwege zijn taak en de omstandigheden waarin het die taak uitvoert kan worden gelijkgesteld met de staat, voor zover de waarborgopdracht die het dient te vervullen zich daadwerkelijk uitstrekt tot de soorten ouderdomsuitkeringen waarvoor om de in artikel 8 bedoelde minimumbescherming wordt verzocht.

HvJ – ARREST – 18 december 2019 – zaak C-447/18 – Generálny riaditeľ Sociálnej poisťovne Bratislava – Slowakije - ECLI:EU:C:2019:1098 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Tsjechische staatsburger met woonplaats in Slowakije

Verordening (EG) nr. 883/2004. Verordening (EU) nr. 492/2011. Het betreft een ongewoon geschil omdat het niet voortvloeit uit de uitoefening van rechten op vrij verkeer, maar uit het feit dat Tsjecho-Slowakije, vóór de toetreding van de Tsjechische Republiek en de Slowaakse Republiek tot de Europese Unie op 1 mei 2004, in twee afzonderlijke staten is uiteengevallen. Daardoor kan een Tsjechisch staatsburger die in Slowakije zijn woonplaats heeft en een beroep doet op de aanvullende prestatie van de Slowaakse socialezekerheidsinstanties niet worden beschouwd als *migrerende* werknemer, aangezien hij ruim vijftig jaar binnen de grenzen van de huidige soevereine staat Slowakije heeft gewoond. De verwijzende rechter wil weten of een dergelijke persoon zich niettemin kan beroepen op verordening (EG) nr. 883/2004 en het recht op socialezekerheidsvoorzieningen en sociale voordelen op grond van artikel 34 van het Handvest om de aanvullende prestatie te verkrijgen.

Hof: Artikel 3, lid 1, onder d), van verordening (EG) nr. 883/2004 moet aldus worden uitgelegd dat een toelage die wordt betaald aan bepaalde topsporters die voor een lidstaat of de rechtsvoorgangers daarvan zijn uitgekomen in internationale sportwedstrijden, niet valt onder het begrip „uitkering bij ouderdom” in de zin van die bepaling en derhalve van de werkingssfeer van die verordening is uitgesloten.

Artikel 7, lid 2, van verordening (EU) nr. 492/2011 moet aldus worden uitgelegd dat het zich verzet tegen een wettelijke regeling van een lidstaat die de toekenning van een toelage die is ingesteld ten gunste van bepaalde topsporters die voor die lidstaat of de rechtsvoorgangers daarvan zijn uitgekomen in internationale sportwedstrijden, onder meer afhankelijk stelt van de voorwaarde dat de aanvrager de nationaliteit van die lidstaat bezit.

HvJ – ARREST – 19 december 2019 – zaak C-16/18 – Dobersberger – Grote Kamer – Oostenrijk - ECLI:EU:C:2019:1110 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Vrij verrichten van diensten - Detachering werknemers - Cateringdiensten internationale treinen

Artikelen 56 en 57 VWEU. Richtlijn 96/71/EG. De onderneming Henry am Zug met zetel in Hongarije, heeft van 2012 tot en met 2016 werknemers gedetacheerd met Hongaarse nationaliteit, naar Oostenrijk om daar diensten te verrichten in treinen van de Oostenrijkse nationale spoorwegmaatschappij. Bij de bestreden uitspraken in een strafrechtelijke bestuurlijke procedure is Dobersberger, als bestuurder van Henry am Zug schuldig bevonden aan het feit dat deze onderneming, in haar hoedanigheid van werkgeefster bij een controle in het centraal station van Wenen in strijd met die bepaling had gehandeld door a) de tewerkstelling van de gedetacheerde werknemers in Oostenrijk niet uiterlijk een week vóór de aanvang van de tewerkstelling te hebben gemeld bij de bevoegde Oostenrijkse instantie, b) op de plaats van tewerkstelling op het Oostenrijkse grondgebied geen documenten beschikbaar te houden over de socialezekerheidsregistratie van de betrokken werknemers en c) op deze plaats van tewerkstelling de arbeidsovereenkomst, documenten

waaruit de loonbetalingen bleken en documenten betreffende de loonschalen niet in het Duits beschikbaar te houden.

Is het bepaalde in de „detacheringsrichtlijn”, dat wil zeggen richtlijn 96/71/EG, van toepassing op een situatie waarin een internationale trein door Oostenrijk rijdt op weg van Boedapest naar München, met als gevolg dat, elke grensoverschrijding rechtsgevolgen heeft?

Hof: Onder artikel 1, lid 3, onder a), van richtlijn 96/71/EG vallen niet de met betrekking tot boordservice, schoonmaak en passagierscatering geleverde diensten die worden verricht in het kader van een overeenkomst tussen een in een lidstaat gevestigde onderneming en een in een andere lidstaat gevestigde onderneming die contractueel verbonden is met een in deze laatste lidstaat gevestigde spoorwegonderneming, door werknemers van de eerste onderneming of door werknemers die door een eveneens in de eerste lidstaat gevestigde onderneming bij haar zijn gedetacheerd, in internationale treinen die door de tweede lidstaat rijden, wanneer deze werknemers een aanzienlijk deel van het werk dat aan deze diensten is verbonden op het grondgebied van de eerste lidstaat verrichten en daar hun dienst beginnen of beëindigen.

HvJ – CONCLUSIE A-G SAUGMANDSGAARD ØE – 12 december 2019 – zaak C-588/18 – Fetico e.a. – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2019:1083 – conclusie

Arbeidstijd – Bijzonder verlof - Vakantie

Richtlijn 2003/88/EG. In Spanje krijgen werknemers naast de jaarlijkse vakantie (minimum 30 dagen) ook bijzonder verlof wegens speciale gelegenheden, zoals een huwelijk (vijftien kalenderdagen), de geboorte van een kind (twee dagen) of een verhuizing (een dag). Overlappendingen van de betrokken gebeurtenis met feestdagen of dagen waarop niet wordt gewerkt, mogen echter niet worden gecompenseerd. Het bijzonder verlof gaat namelijk altijd in op de dag van de gebeurtenis, niet op de eerste werkdag daarna. Een Spaanse rechter stelt het Hof de vraag of een en ander strookt met de EU-arbeidstijdenrichtlijn.

A-G: In erster Linie: Nationale Regelungen oder Tarifverträge, wonach einem Arbeitnehmer bezahlter Sonderurlaub gewährt wird, damit er an Arbeitstagen der Arbeit fernbleiben darf, um seine persönlichen oder familiären Pflichten zu erfüllen, fallen nicht in den Anwendungsbereich der Richtlinie des Europäischen Parlaments und des Rates vom 4. November 2003 über bestimmte Aspekte der Arbeitszeitgestaltung.

Hilfsweise: Die Art. 5 und 7 der Richtlinie 2003/88 stehen nationalen Regelungen und Tarifverträgen nicht entgegen, wonach kein bezahlter Sonderurlaub gewährt wird, wenn die Umstände, die den Anspruch auf ihn begründen, während arbeitsfreier Tage eintreten. (nog) niet beschikbaar in het Nederlands)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Estland – 9 december 2019 – zaak C-795/19 - Tartu vangla*

Gelijke behandeling in arbeid en beroep – Gehoorverlies – Uitoefening functie gevangenvaarder
Richtlijn 2000/78. Verzoeker werkte als bewaarder op de gevangenisafdeling en als bewaarder op de observatieafdeling. Tijdens een medische keuring werd geconstateerd dat zijn gehoor aan één oor was verminderd. Verzoeker beschikte over een hoortoestel dat ervoor zorgt dat zijn gehoor aan de wettelijke vereisten voldeed. Het gehoor aan zijn andere oor voldeed volledig aan de vereisten van besluit nr 12. De directeur van de penitentiaire inrichting Tartu heeft verzoeker echter ontslagen. Is een nationale wettelijke bepaling op grond waarvan een onder de voorgeschreven norm liggend gehoorverlies een absoluut beletsel vormt voor de uitoefening van de functie van gevangenvaarder en op grond waarvan het niet toegestaan is om gebruik te maken van corrigerende hulpmiddelen voor de beoordeling of voldaan is aan de vereisten die betrekking hebben op het gehoor in strijd met de richtlijn?

PREJUDICIËLE VERWIJZING - Spanje - 12 december 2019 - zaak C-550/19 - Obras y Servicios Públicos et Acciona Agua*

Arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd - Cao

Richtlijn 1999/70/EG. Richtlijn 2001/23/EG. Vragen zijn (1) of richtlijn 1999/70 tot gevolg heeft dat artikel 24, lid 2 van de Spaanse CAO niet van toepassing is. (2) Of de richtlijn 1999/70 tot gevolg heeft dat artikel 24, lid 5 van de Spaanse CAO niet leidt tot de verwerving van bepalingen in de Spaanse wet op het werknemersstatuut. (3) Of het Unierecht zich verzet tegen het feit dat overeenkomstig de CAO wordt uitgesloten dat de rechten en verplichtingen die moeten worden geëerbiedigd door de nieuwe onderneming beperkt zijn tot uitsluitend de rechten en verplichtingen die voortvloeien uit de laatste door de werknemer met de vorige onderneming gesloten arbeidsovereenkomst.

PREJUDICIËLE VERWIJZING - Oostenrijk - 17 december 2019 - zaak C-805/19 - VINI*

Arbeidstijdrichtlijn - Vervangende vergoeding voor niet opgenomen vakantiedagen bij ontslag?

Richtlijn 2003/88/EG. Volgens nationale wetgeving is in geval van onterechte voortijdige ontslagnamen geen vervangende vergoeding wegens niet opgenomen vakantiedagen verschuldigd. Echter, uit artikel 7, lid 2, van de arbeidstijdrichtlijn volgt dat een werknemer recht heeft op compensatie van niet opgenomen vakantie, ongeacht de wijze waarop het dienstverband is beëindigd. De verwijzende rechter vraagt zich daarom af of een werknemer zijn recht op een vervangende vergoeding wegens niet opgenomen vakantiedagen voor het lopende arbeidsjaar verliest wanneer hij de arbeidsverhouding onmiddellijk (zonder opzegtermijn) verbreekt.

PREJUDICIËLE VERWIJZING - Bulgarije - 17 december 2019 - zaak C-784/19 - TEAM POWER EUROPE*

SZ - Gedetacheerde werknemers - Normaliter verrichten van werkzaamheden

Verordening (EG) No 883/2004. Verordening 987/2009. De vraag is of artikel 14, lid 2 van de verordening aldus moet worden uitgelegd dat, om ervan uit te mogen gaan dat een onderneming haar 'werkzaamheden normaliter verricht' in de lidstaat waar zij gevestigd is, een substantieel deel van de activiteit van terbeschikkingstelling van personeel moet uitoefenen aan ondernemingen die gevestigd zijn in dezelfde lidstaat?

PREJUDICIËLE VERWIJZING - Slowakije - 18 december 2019 - zaak C-799/19 - Sociálna poisťovňa*

Bescherming werknemers bij insolventie werkgever - Waarborgfonds arbeidsongeval

Richtlijn 2008/94. Vragen zijn onder andere (1) of de verplichting van het waarborgfonds tot vergoeding van de door een arbeidsongeval veroorzaakte schade, ook een vergoeding van immateriële schade omvat en (2) of artikel 2 van de richtlijn zo moet worden uitgelegd dat een werkgever in staat van insolventie verkeert, wanneer tegen deze werkgever een verplichte tenuitvoerlegging is ingediend met betrekking tot een in rechte erkende aanspraak op vergoeding van immateriële schade, maar deze oninbaar is verklaard omdat de werkgever niet over middelen beschikt.

PREJUDICIËLE VERWIJZING - Bulgarije - 24 december 2019 - zaak C-824/19 - Varhovna administrativna prokuratura e.a.*

Discriminatie op grond van handicap - Toelating als jurylid

Richtlijn 2000/78/EG. De zaken gaan over geldboeten die zijn opgelegd aan de rechters TC en UB vanwege discriminatie op grond van het kenmerk "handicap" van een blinde persoon (VA) die zij niet toelieten als jurylid in een strafrechtelijke procedure.

(1) Volgt uit het Verdrag van de Verenigde Naties en richtlijn 2000/78/EG dat een blinde persoon als jurylid werkzaam mag zijn en mag deelnemen aan een strafrechtelijke procedure, en (2) is de

concrete handicap van de permanent blinde persoon een kenmerk dat een wezenlijk en bepalend vereiste voor de werkzaamheid van een jurylid vormt, waarvan het bestaan een verschil in behandeling rechtvaardigt en geen discriminatie op grond van het kenmerk "handicap" oplevert.

RECHTSPRAAK NL - Hoge Raad – 29 november 2019 – [ECLI:NL:HR:2019:1858](#)

Overgang van onderneming

Richtlijn 77/187/EEG. Rechtspositie (oud-)vrachtvliegers Martinair na opzegging Ringvaartakkoord; nawerking CAO; goed werkgeverschap.

- Zijn de (ex)-piloten van Martinair Cargo 'overgegaan' op KLM? ([cassatieblog](#))

RECHTSPRAAK NL – EINDUITSPRAAK - Centrale Raad van Beroep – 18 december 2019 – na HvJ 15 mei 2019 zaak C-677/17 Coban - [ECLI:NL:CRVB:2019:4149](#)

Associatieovereenkomst EEG-Turkije – Woonplaatsvereiste – Recht op toeslag – Status van langdurig ingezetene

Besluit 3/80. Richtlijn 2003/109. Uit het arrest van het HvJ in zaak C-677/17 (arrest çoban), volgt dat artikel 6, eerste lid, van Besluit 3/80, gelezen in samenhang met artikel 59 van het Aanvullend Protocol zich niet verzet tegen een nationale bepaling als artikel 4a van de TW op grond waarvan appellant niet langer recht heeft op een toeslag nu hij naar zijn land van herkomst is teruggekeerd en op het moment van zijn vertrek uit Nederland de status van langdurig ingezetene bezat in de zin van richtlijn 2003/109. Het Uvw heeft dan ook terecht geweigerd voor de toekomst terug te komen van het beëindigingsbesluit.

REGELGEVING NL

- Besluit van 3 december 2019 tot wijziging van het Besluit arbeidsvoorwaarden gedetacheerde werknemers in de Europese Unie, houdende regels over de persoonsgegevens die in verband met transnationale dienstverrichting worden verwerkt en de meldingsplicht voor dienstverrichters, [Staatsblad 2019, 464](#)
- BNC fiche: Kabinetsappreciatie inzake het verslag van de Europese Commissie over de toepassing en tenuitvoerlegging van de Richtlijn 2014/67/EU inzake de handhaving van Richtlijn 96/71/EG betreffende de terbeschikkingstelling van werknemers met het oog op het verrichten van diensten en tot wijziging van Verordening (EU) nr. 1024/2012 betreffende de administratieve samenwerking via het informatiesysteem interne markt ("de IMI-verordening"), [Kamerstuk 22112, nr. 2839](#)

WIKI

- [Wiki Coördinatieverordeningen 1408 71 en 883 2004 en de bijbehorende toepassingsverordeningen](#)

Asiel, migratie en burgerschap (S – V)

EHRM – ARREST – 17 december 2019 – Zakharchuk t. Rusland – [persbericht](#) – [arrest \(niveau 2\)](#) – [2967/12](#) - [ECLI:CE:ECHR:2019:1217JUD000296712](#)

Privéleven - Uitzetting na veroordeling wegens zware mishandeling gerechtvaardigd

Klager is geboren in 1980 Sint Petersburg (Leningrad) en heeft een Poolse vader en Russische moeder. Hij heeft de Poolse nationaliteit. Hij heeft zijn leven lang in de Sovjet-Unie en later in Rusland gewoond, afgezien van de korte periode dat hij als kind in Polen woonde. In 2004 werd hij in Rusland veroordeeld voor zware mishandeling van een militair tot een gevangenisstraf van zes jaar. Daarna is hij ongewenst verklaard (tot 2018) en is hij in 2011 uitgezet.

EHRM: Klager heeft gedurende enkele jaren van zijn jeugd en zes maanden toen hij 15 was in Polen gewoond, en Polen later bezocht, dus kan worden aangenomen dat hij tenminste enig Pools spreekt. Hij heeft eerder nooit pogingen ondernomen om de Russische nationaliteit te verkrijgen. Hij heeft een bijzondere ernstig delict gepleegd, op het moment dat hij 24 jaar oud was. Zijn situatie is ook niet vergelijkbaar met die van een minderjarige. Geen schending van artikel 8, eerste lid, EVRM.

HvJ – ARREST – 12 december 2019 - zaak C-380/18 – E.P. – Nederland – Raad van State - ECLI:EU:C:2019:1071 – conclusie – arrest

Schengengrenscodes - Begrip ,bedreiging van de openbare orde

Verordening (EU) 2016/399. Moeten de nationale autoriteiten bij het nemen van een besluit, waarbij zij vaststellen dat de voorwaarde voor toegang tot het grondgebied van de Unie, zoals vastgesteld in artikel 6, lid 1, onder e), van verordening (EU) 2016/399 niet of niet meer wordt vervuld, de persoonlijke gedragingen van de betrokken onderdaan van een derde land beoordelen en tot de slotsom komen dat sprake is van een werkelijke, actuele en voldoende ernstige bedreiging die een fundamenteel belang van de samenleving aantast of mogen zij uitgaan van de enkele verdenking dat deze onderdaan een ernstig strafbaar feit heeft gepleegd? België, Duitsland en Zwitserland hebben in deze zaak schriftelijke opmerkingen ingediend.

De vragen die de Afdeling bestuursrechtspraak in deze zaak en in zaken C-381/18 en C-382/18 stelt, zien allemaal op de onderbouwing die de staatssecretaris moet geven als hij zegt dat een vreemdeling een gevaar vormt voor de openbare orde. Welke eisen stellen de Schengengrenscodes en de Gezinsherenigingsrichtlijn aan die onderbouwing? Er zijn uitspraken van het Hof van Justitie die erop wijzen dat moet worden gemotiveerd dat de gedragingen van een vreemdeling een 'daadwerkelijke, actuele en voldoende ernstige bedreiging voor een fundamenteel belang van de samenleving' vormen. Daarnaast zijn er uitspraken van het Hof van Justitie over eerste toegang tot het grondgebied van de lidstaten, waaruit lijkt te volgen dat de motiveringsplicht minder ver gaat. Verder speelt bij gezinshereniging de jurisprudentie van het EHRM over artikel 8 EVRM een rol bij de vraag welke onderbouwing de staatssecretaris moet geven.

Hof: Artikel 6, lid 1, onder e), van verordening (EU) 2016/399 verzet zich niet tegen een nationale praktijk volgens welke de bevoegde autoriteiten een terugkeerbesluit kunnen nemen tegen een niet-visumplichtige onderdaan van een derde land die zich voor een kort verblijf op het grondgebied van de lidstaten bevindt, op grond van het feit dat hij wordt beschouwd als een bedreiging van de openbare orde omdat hij wordt verdacht van het plegen van een strafbaar feit, voor zover deze praktijk enkel wordt toegepast indien, ten eerste, dit strafbare feit in het licht van de aard ervan en de strafmaat voldoende ernstig is om te rechtvaardigen dat het verblijf van deze onderdaan op het grondgebied van de lidstaten onmiddellijk wordt beëindigd en, ten tweede, deze autoriteiten beschikken over concordante, objectieve en nauwkeurige elementen om hun verdenkingen te staven, hetgeen aan de verwijzende rechter staat om na te gaan.

- EU-Hof: Nederlandse praktijk bij beëindiging van verblijfsrecht om redenen van openbare orde op grond van de Schengengrenscodes en Gezinsherenigingsrichtlijn is in lijn met EU-recht ([ECER](#))
- Threats to public security in EU immigration law: Finding the right discretion ([European law blog](#))
- Europees Hof beantwoordt vragen over openbare orde ([persbericht RvS](#))

HvJ – ARREST – 12 december 2019 - zaak C-381/18 en C-382/18 – G.S. en V.G. – Nederland – Raad van State - ECLI:EU:C:2019:1072 - conclusie – arrest

Schengengrenscodes - Begrip ,bedreiging van de openbare orde

Richtlijn 2003/86/EG. De vragen die de Afdeling bestuursrechtspraak in deze zaken zien op hetzelfde als in de zaak C-380/18 – E.P. namelijk op de onderbouwing die de staatssecretaris moet geven als hij zegt dat een vreemdeling een gevaar vormt voor de openbare orde. Welke eisen stellen de Schengengrenscodes en de Gezinsherenigingsrichtlijn aan die onderbouwing? In deze zaak hebben Duitsland en Polen schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Het Hof is uit hoofde van artikel 267 VWEU bevoegd om artikel 6 van richtlijn 2003/86/EG uit te leggen in een situatie waarin een rechter zich dient uit te spreken over een verzoek om toegang en verblijf van een onderdaan van een derde land die gezinslid is van een Unieburger die geen gebruik heeft gemaakt van zijn recht van vrij verkeer, wanneer deze bepaling door het nationale recht rechtstreeks en onvoorwaardelijk van toepassing is verklaard op een dergelijke situatie.

Artikel 6, leden 1 en 2, van richtlijn 2003/86 staat niet in de weg aan een nationale praktijk volgens welke de bevoegde autoriteiten om redenen van openbare orde, ten eerste, een op deze richtlijn gebaseerd verzoek om toegang en verblijf kunnen afwijzen op grond van een strafrechtelijke veroordeling die is uitgesproken tijdens een eerder verblijf op het grondgebied van de desbetreffende lidstaat en, ten tweede, een op deze richtlijn gebaseerde verblijfstitel kunnen intrekken of de verlenging ervan kunnen weigeren wanneer de aanvrager een voldoende zware straf is opgelegd ten opzichte van de duur van het verblijf, voor zover deze praktijk alleen van toepassing is indien de inbreuk die de betrokken strafrechtelijke veroordeling rechtvaardigt voldoende ernstig van aard is om vast te stellen dat het noodzakelijk is het verblijf van deze aanvrager uit te sluiten en deze autoriteiten de in artikel 17 van dezelfde richtlijn bedoelde individuele beoordeling uitvoeren, hetgeen aan de verwijzende rechter staat om na te gaan.

- EU-Hof: Nederlandse praktijk bij beëindiging van verblijfsrecht om redenen van openbare orde op grond van de Schengengrenscodes en Gezinsherenigingsrichtlijn is in lijn met EU-recht ([ECER](#))
- Europees Hof beantwoordt vragen over openbare orde ([persbericht RvS](#))

HvJ – ARREST – 12 december 2019 – zaak C-519/18 – Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal – Hongarije – ECLI:EU:C:2019:1070 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Gezinshereniging – Voorzien in levensonderhoud

Richtlijn 2003/86/EG. In het kader van een procedure tot gezinshereniging die betrekking heeft op de zus van een vluchteling, beiden van Iraanse afkomst, vraagt een Hongaarse rechter of die gezinshereniging afhankelijk mag worden gesteld van de voorwaarde dat dit gezinslid wegens zijn gezondheidstoestand niet in staat is om in het land van herkomst zelf in zijn levensonderhoud te voorzien.

Hof: Artikel 10, lid 2, van richtlijn 2003/86/EG verzet zich er niet tegen dat een lidstaat de gezinshereniging van de zus van een vluchteling enkel toestaat wanneer zij wegens haar gezondheidstoestand niet in staat is om zelf te voorzien in haar levensonderhoud, mits:

ten eerste bij de beoordeling van dit onvermogen rekening wordt gehouden met de bijzondere situatie van vluchtelingen en die beoordeling wordt voorafgegaan door een geïndividualiseerd onderzoek waarbij alle relevante gegevens in aanmerking worden genomen, en

ten tweede, eveneens rekening houdend met de bijzondere situatie van vluchtelingen en na een geïndividualiseerd onderzoek waarbij alle relevante gegevens in aanmerking worden genomen, kan worden vastgesteld dat de betrokkene daadwerkelijk door de vluchteling materieel wordt gesteund of dat de vluchteling kennelijk het gezinslid is dat het best in staat is om de vereiste materiële steun te verlenen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – Rechtbank Den Haag – [ECLI:NL:RBDHA:2019:13451](#)

Procedurerichtlijn – Begrip “nieuwe elementen en bevindingen”

Richtlijn 2013/32/EU (Procedurerichtlijn). Richtlijn 2011/95/EU (Kwalificatierichtlijn). De rechtbank overweegt dat de vraag rijst hoe het begrip “nieuwe elementen en bevindingen” zoals benoemd in artikel 40 van de Procedurerichtlijn dient te worden uitgelegd om te bezien of de Nederlandse regelgeving en beleid in overeenstemming zijn met het recht van de Unie.

In de huidige Nederlandse praktijk betreft de beslissingsautoriteit bij een eerste asielaanvraag documenten waarvan de authenticiteit niet vaststaat bij de beoordeling. Daarentegen vormt bij een volgende asielprocedure onzekerheid over de authenticiteit op zichzelf al reden voor de beslissingsautoriteit om te concluderen dat geen sprake is van nieuwe elementen of bevindingen,

wat leidt tot niet-ontvankelijkheid van de opvolgende aanvraag. Deze gevolgen worden door de beslissingsautoriteit ook verbonden aan de overlegging van een kopie bij een volgend verzoek en bij documenten die afkomstig zijn uit een niet-objectief verifieerbare bron. De rechtbank wenst van het HvJ EU te vernemen of deze categorieën van documenten buiten beschouwing mogen worden gelaten bij de beoordeling van volgende verzoeken enkel vanwege deze kwalificatie. De rechtbank wil tevens weten of lidstaten bij de beoordeling van documenten in een asielprocedure onderscheid mogen maken tussen een eerste en opvolgende aanvraag en of lidstaten bij opvolgende aanvragen minder invulling hoeven te geven aan de samenwerkingsplicht.

De rechtbank legt de volgende vragen voor aan het Hof van Justitie van de Europese Unie:

I. Is het door de beslissingsautoriteit van een lidstaat bepalen dat originele documenten nooit nieuwe elementen of bevindingen kunnen zijn indien de authenticiteit van deze documenten niet kan worden vastgesteld verenigbaar met artikel 40, lid 2, Procedurerichtlijn, in samenhang gelezen met artikel 4, lid 2, Kwalificatierichtlijn en artikelen 47 en 52 van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie? Indien dit niet verenigbaar is, maakt het dan nog verschil als bij een volgend verzoek kopieën van documenten of documenten die afkomstig zijn uit een niet-objectief verifieerbare bron worden ingebracht door de verzoeker?

II. Moet artikel 40 Procedurerichtlijn, gelezen in samenhang met artikel 4, lid 2, Kwalificatierichtlijn, aldus worden uitgelegd dat het de beslissingsautoriteit van een lidstaat is toegestaan om bij de beoordeling van documenten en toekenning van bewijswaarde aan documenten onderscheid te maken tussen documenten die worden overgelegd bij een eerste verzoek en bij een volgend verzoek? Is het een lidstaat toegestaan om bij de overlegging van documenten bij een volgend verzoek geen verdere invulling meer te geven aan de samenwerkingsverplichting als de authenticiteit van die documenten niet kan worden vastgesteld?

NOOT – bij HvJ 12 november 2019 (Grote Kamer), zaak C-233/18 Zubair Haqbin

- Evenredigheid sancties alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv) in opvangcentra; ontzegging meest elementaire behoeften, al was het maar tijdelijk, is niet geoorloofd. [JV 2019/197 - Met noot - Slingenberg, C.H.](#)
- Case C-233/18 Haqbin: The human dignity of asylum seekers as a red line ([European law blog](#))
- Existenzminimum nach Luxemburger Art ([Verfassungsblog](#))

NOOT – bij HvJ 3 oktober 2019, zaak C-70/18 A, B en C

Is Processing Biometric Data of Turkish Nationals in a National Database Lawful under the EEC-Turkey Agreement? Reflections on the Judgment in A, B and P (C-70/18) ([EU migrationblog](#))

NOOT – bij EHRM 14 november 2019, N.A. t. Finland

N.A. v. Finland – On the quality of the national authorities' risk assessment and what the authorities should learn from the case ([EJILtalk](#))

NOOT – bij HvJ 29 juli 2019, zaak C-556/17 Torubarov

Hof van Justitie: Asielrechter moet soms zelf asielvergunning verstrekken ([verblijfblog](#))

In Hongarije worden uitspraken van asielrechters stelselmatig genegeerd door de immigratiediensten. Asielprocedures zijn vaak een eindeloos pingpongspel waarbij het bestuur het een zegt en de rechter het ander. Het Hof van Justitie van de Europese Unie is de Hongaarse rechters nu te hulp geschoten. In het arrest [Torubarov](#) oordeelde het dat, als het besluit van de immigratiedienst in strijd is met een uitspraak van de rechter, de rechter op grond van EU-recht zelf de knoop moet doorhakken en zelfstandig een asielvergunning moet verstrekken. Wat betekent deze uitspraak voor de toetsende rol van de Nederlandse asielrechter?

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

- Recent case in Belgium raises concerns about international judicial cooperation ([Fairtrials](#))
- Supreme Court unanimously rules detention of asylum seekers pending removal was unlawful ([UK human rights blog](#))
- Zambrano carers: The test of compulsion is a practical test ([UK immigration law blog](#))

LITERATUUR

M. Quené, Het bestaansmiddelenvereiste voor Unieburgers bij het ontbreken van een beroep op sociale bijstand, in: [Journaal Vreemdelingenrecht 2019/4](#)

OVERIG

Europese straf voor land dat teruggestuurde burger weigert ([Europanu](#))

Belastingen

RECHTSPRAAK NL – EINDUITSPRAAK - Gerechtshof 's-Hertogenbosch – 12 december 2019 - na HvJ C-420/18 - IO - [verwijzingsuitspraak](#) - [ECLI:NL:GHSHE:2019:4474](#) - [einduitspraak](#)

Een lid van de Raad van Commissarissen is geen ondernemer voor de omzetbelasting

Richtlijn 2006/112/EG. In geschil is het antwoord op de vraag of belanghebbende voor zijn werkzaamheden als lid van de Raad van Commissarissen van de stichting als belastingplichtige in de zin van artikel 7 van de Wet op de omzetbelasting 1968 en in de zin van de artikelen 9 en 10 van de richtlijn 2006/112/EG moet worden aangemerkt. Belanghebbende beantwoordt deze vraag ontkennend en de Inspecteur bevestigend.

Het Hof vernietigt de uitspraak van de Rechtbank en verklaart het bij de Rechtbank ingestelde beroep gegrond.

BREXIT

Kennisgeving inzake EU-regels op het gebied van directe belastingen, 7 oktober 2019 ([EC](#))

Belastingen, btw (Fi - S)

HvJ – ARREST – 19 december 2019 – zaak C-707/18 – Amărăști Land Investment – Roemenië - [ECLI:EU:C:2019:1136](#) – geen conclusie – [arrest](#)

Verwerving van niet in het nationale kadaster ingeschreven onroerende goederen – Kosten verbonden aan eerste inschrijving in kadaster

Richtlijn 2006/112/EG. De zaak gaat over het recht op teruggaaf van de btw over handelingen waarbij Amărăști Land Investment op eigen kosten de nodige stappen heeft ondernomen voor de eerste inschrijving, in het nationale kadaster van de terreinen die zij voornemens was te verwerven.

Hof: Richtlijn 2006/112/EG verzet zich niet ertegen dat de partijen bij een handeling die de eigendomsoverdracht van een onroerend goed tot doel heeft, overeenkomen een beding op te nemen volgens hetwelk de toekomstige koper alle of een deel van de kosten van de daaraan verbonden administratieve formaliteiten zal dragen, met name de kosten voor de eerste inschrijving van het onroerend goed in het nationale kadaster. Het loutere feit dat een wederzijds bindende voorlopige verkoopakte voor onroerende goederen een dergelijk beding bevat, is evenwel niet doorslaggevend om te bepalen of de toekomstige koper recht heeft op aftrek van de btw met betrekking tot de

betaling van de kosten die voortvloeien uit de eerste inschrijving van de betreffende onroerende goederen in het nationale kadaster.

Richtlijn 2006/112, met name artikel 28 ervan, moet aldus worden uitgelegd dat een toekomstige belastingplichtige koper die in het kader van een wederzijds bindende voorlopige verkoopakte voor niet in het nationale kadaster ingeschreven onroerende goederen de nodige stappen voor de eerste inschrijving van de betreffende onroerende goederen in het kadaster onderneemt – daar hij zich daartoe ten opzichte van de toekomstige verkoper contractueel heeft verbonden – en hierbij een beroep doet op diensten van belastingplichtige derden, geacht wordt deze diensten zelf ten behoeve van de toekomstige verkoper te hebben verricht in de zin van dat artikel 28, ook al zijn de contractspartijen overeengekomen dat de tegenwaarde van de inschrijving in het kadaster niet in de verkoopprijs voor die onroerende goederen is begrepen.

HvJ – ARREST – 19 december 2019 – zaak C-715/18 – Segler-Vereinigung Cuxhaven – Duitsland - ECLI:EU:C:2019:1138 – geen conclusie – arrest

Welk btw-tarief is van toepassing op de verhuur van ligplaatsen voor schepen?

Richtlijn 2006/112/EG. Italië heeft in deze zaak schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Het in artikel 98, lid 2, van richtlijn 2006/112/EG bedoelde verlaagde btw-tarief voor de verhuur van percelen op kampeerterreinen en in caravanparken is niet van toepassing op de verhuur van ligplaatsen voor schepen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 11 december 2019 – zaak C-802/19 - Firma Z*

Btw – Geneesmiddelen - Prijskortingen

Richtlijn 2006/112/EG. Verzoekster heeft in het betwiste belastingjaar (2013) vanuit Nederland recept-plichtige geneesmiddelen geleverd naar Duitsland aan enerzijds personen die waren aangesloten bij een wettelijk verplichte zorgverzekering en anderzijds personen die waren aangesloten bij een particuliere zorgverzekeraar. In beide gevallen heeft zij bij de invulling van een vragenlijst over de betreffende ziekte betalingen verricht die als onkostenvergoeding worden aangeduid (hierna: "prijskortingen"). De leveringen aan de verplicht verzekerden heeft verzoekster in rekening gebracht aan de wettelijke ziektekostenverzekeraars, die deze krachten socialezekerheidsregelingen hebben betaald. Bij deze leveringen ging verzoekster er sinds 1 oktober 2013 van uit dat de plaats van de levering zich in Nederland bevond, dat zij aldaar gebruik kon maken van de vrijstelling voor intracommunautaire leveringen. Voorts ging zij ervan uit dat de wettelijke ziektekostenverzekeraars op intracommunautaire verwervingen binnenlandse belasting moesten betalen. Bovendien ging zij ervan uit dat de door haar gegeven prijskortingen de maatstaf van heffing voor btw hadden verlaagd. De Duitse belastingdienst ging niet mee in het standpunt van verzoekster en heeft een aanslag vastgesteld.

Vraag is onder andere of een apotheek die geneesmiddelen aan een wettelijke ziektekostenverzekeraar levert, ingevolge rechtspraak van het Hof, recht heeft op een verlaging van de maatstaf van heffing wegens het toekennen van een prijskorting aan de verzekerden. Indien deze vraag bevestigend wordt beantwoord, is de vraag of het in strijd is met de beginselen van neutraliteit en gelijke behandeling op de interne markt wanneer een binnenlandse apotheek de maatstaf van heffing kan verlagen, maar een apotheek die vanuit een andere lidstaat intracommunautair belastingvrij aan de wettelijke ziektekostenverzekeraar levert, dat niet kan.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Zweden – 11 december 2019 – zaak C-812/19 - Danske Bank*

Btw – Banken - Filiaal

Richtlijn 2006/112/EG. Danske Bank heeft haar hoofdkantoor in Denemarken en verricht haar activiteiten in Zweden via een filiaal. Zij maakt deel uit van een Deense btw-groep. Het filiaal maakt geen deel uit van een Zweedse btw-groep. De bank maakt bij haar activiteiten in de Noordse landen gebruik van een IT-platform dat grotendeels gemeenschappelijk is voor alle inrichtingen. Voor het gebruik dat het filiaal voor de Zweedse activiteiten maakt van het platform, rekent het hoofdkantoor

de kosten toe aan het filiaal. Via een verzoek aan de commissie voor voorafgaande fiscale beslissingen wilde het filiaal te weten komen of het feit dat de bank lid is van een Deense btw-groep, met zich meebrengt dat de btw-groep voor de toepassing van de bepalingen van de btw-wet moet worden beschouwd als een ten opzichte van het Zweedse filiaal op zichzelfstaande belastingplichtige. Het filiaal wilt ook weten of de door de Deense btw-groep verrichte diensten, waarvan de kosten aan het filiaal worden toegerekend, moeten worden beschouwd als aan de btw onderworpen handelingen, of de btw moet worden verlegd naar het filiaal in Zweden en of de maatstaf van heffing overeenkomt met het bedrag van de toegerekende kosten. Tegen de beslissing van de fiscale commissie is Danske Bank bij de verwijzende rechter in beroep gegaan.

Vormt een Zweeds filiaal van een bank waarvan het hoofdkantoor in een andere lidstaat is gevestigd, diensten verricht ten behoeve van het filiaal en de kosten daarvan toerekent aan het filiaal, een op zichzelfstaande belastingplichtige wanneer het hoofdkantoor deel uitmaakt van een btw-groep in die andere staat terwijl het Zweedse filiaal geen lid is van een Zweedse btw-groep?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Kroatië – 12 december 2019 - zaak C-801/19 – FRANCK*

Btw-vrijstelling - Verhandelbare financiële instrumenten - Orderbriefjes

Richtlijn 2006/112/EG. Vragen zijn (1) of de terbeschikkingstelling van geldmiddelen door de verzoekende partij, die geen financiële instelling is, tegen betaling van een eenmalige vergoeding van 1 % van het verstrekte geldbedrag worden aangemerkt als „verlening van kredieten en de bemiddeling inzake kredieten, alsmede [...] beheer van kredieten door degene die deze heeft verleend” in de zin van de btw-richtlijn, ook al wordt de verzoekende partij in de overeenkomst niet formeel als de kredietverlener aangeduid. (2) Of orderbriefjes moeten worden aangemerkt als een ander handelspapier in de zin van de btw-richtlijn. (3) of de dienst van de verzoekende partij kan worden aangemerkt als een dienst in de zin van artikel 135, lid 1, onder b en d, van de btw-richtlijn.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Oostenrijk - 24 december 2019 – zaak C-844/19 – technoRent International e.a.*

Vertragsrente bij ontbreken nationale regeling

Richtlijn 2006/112/EG. Richtlijn 2008/9/EG. Vloeit uit het Unierecht een rechtstreeks toepasselijke regeling voort op grond waarvan een recht op vertragsrente toekomt aan een belastingplichtige aan wie de belastingdienst in een situatie als aan de orde in het hoofdgeding een btw-tegoed niet tijdig teruggeeft, zodat hij dit recht voor de belastingdienst of de bestuursrechter kan doen gelden, ofschoon het nationale recht niet in een dergelijke renteregeling voorziet?

RECHTSPRAAK NL – EINDUITSPRAAK - Gerechtshof 's-Hertogenbosch – 12 december 2019 - na HvJ 13 juni 2019 zaak C-420/18 - ECLI:NL:GHSHE:2019:4474

Werkzaamheden als lid van de raad van commissarissen van een stichting

Richtlijn 2006/112/EG. Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen IO en de Inspecteur van de rijksbelastingdienst over de toepassing van de belasting over de toegevoegde waarde (btw) op de betrokkene als lid van de raad van commissarissen van een stichting. De beslissing van het HvJ EU laat geen andere conclusie toe dan dat een lid van de Raad van Commissarissen geen ondernemer voor de omzetbelasting is.

REGELGEVING EU

Richtlijn (EU) 2019/2235 van de Raad van 16 december 2019 tot wijziging van Richtlijn 2006/112/EG betreffende het gemeenschappelijke stelsel van belasting over de toegevoegde waarde en Richtlijn 2008/118/EG houdende een algemene regeling inzake accijns wat betreft defensie-inspanningen binnen het Uniekader, *PB L 336 van 30.12.2019*

Belastingen, douane en tariefindeling

HvJ – ARREST – 19 december 2019 – zaak C-677/18 – Amoena – VK – ECLI:EU:C:2019:1142 – geen conclusie – arrest

Tariefindeling van postoperatieve bustehouders

Uitvoeringsverordening (EU) 2017/1167. Gecombineerde nomenclatuur - Posten 6212 en 9021.

Hof: Bij het onderzoek van de prejudiciële vragen is niet gebleken van feiten of omstandigheden die de geldigheid van uitvoeringsverordening (EU) 2017/1167 van de Commissie van 26 juni 2017 tot indeling van bepaalde goederen in de gecombineerde nomenclatuur kunnen aantasten.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – VK – 2 december 2019 – zaak C-760/19 – JCM Europe*

Tariefindeling van validator voor bankbiljetten en geldlades

Verordening 2016/1760. Is de verordening ongeldig voor zover het daarin beschreven apparaat bestaande uit een validator voor bankbiljetten en geldlades wordt ingedeeld onder GN-code 8472 90 70 en niet onder GN-code 9031 49 90?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 5 december 2019 – zaak C-775/19 – 5th AVENUE Products Trading*

Invoer – Douane-entrepot

Verordening (EEG) nr. 2913/12. Verordening (EEG) nr. 2454/93. Uitvoeringsverordening (EU) 2015/2447. WTO-overeenkomst inzake de douanewaarde 1994. Verzoekster is een (groot)handel in onder meer havannasigaren die zij koopt van Habanos, de Cubaanse staatsonderneming voor de export van sigaren. Verzoekster en Habanos hebben een als „Exclusive Distribution Agreement” (EDA) aangeduide overeenkomst, volgens welke verzoekster zowel voor de Duitse als de Oostenrijkse markt het alleenrecht tot distributie van sigaren van Habanos had. In ruil voor de verlening van het alleenrecht tot distributie in Oostenrijk heeft verzoekster zich ertoe verbonden om gedurende vier jaar, jaarlijks, aan Habanos een vergoeding (compensation) ten belope van 25 % van haar verkoopopbrengst in Oostenrijk te betalen. Deze is jaarlijks door haar betaald zoals overeengekomen. Verzoekster handelde de invoer van de Cubaanse sigaren in beginsel af via het douane-entrepot van type D, waarvoor haar een vergunning was verleend. Het entrepot bevindt zich in Waldshut-Tiengen, Duitsland, waar verzoekster haar zetel heeft gevestigd. Na een douanecontrole ten kantore van verzoekster was de controleur van mening dat de als „compensation” aangeduide vergoeding een apart bestanddeel van de koopprijs betrof dat bij de vaststelling van de douanewaarde in aanmerking moet worden genomen. Verweerster sloot zich aan bij het standpunt van de controleur en vestigde verschillende aanslagen houdende vaststelling van rechten bij invoer, waaronder de in casu bestreden aanslag, die een naheffing van invoerrechten betrof. Met haar beroep komt verzoekster op tegen de naar haar mening onterechte toevoeging van de als „compensation” aangeduide betalingen aan de douanewaarde van de goederen waarvan de waarde dient te worden bepaald.

Betreffen betalingen die de koper van een goed eens per jaar bovenop de betaling van de koopprijs verricht, voor de verlening van het alleenrecht tot distributie, royalty's en licentierechten die moeten worden toegevoegd aan de voor de ingevoerde goederen werkelijk betaalde of te betalen prijs?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 19 december 2019 – zaak C-825/19 – Beeren-, Wild, Feinfrucht*

Vergunning voor invoer van paddenstoelen – Opvolgende vergunning zonder terugwerkende kracht
Verordening 952/2013 (DWU). Verordening (EEG) nr. 2454/93. Verzoekster beschikte tot en met 31.12.2012 voor de invoer van paddenstoelen over een geldige vergunning voor het in vrij verkeer brengen van niet-Uniegoederen met een bijzondere bestemming. Een verzoek tot verlenging van de vergunning, een zogenoemde 'opvolgende vergunning' bleef achterwege. Dit verzuim werd geconstateerd gedurende een bedrijfscontrole. Verzoekster heeft alsnog om verlening van een

opvolgende vergunning verzocht. Deze is verleend op 14.01.2015. De terugwerkende kracht tot het moment van afloop van de voorafgaande vergunning werd afgewezen. Vragen zijn (1) of artikel 211 DWU slechts van toepassing is op het verlenen van vergunning die met terugwerkende kracht vanaf 1 mei 2016 zou gelden. Zo nee, (2) of dit artikel dan alleen van toepassing is als de vergunning weliswaar voor 1 mei 2016 is aangevraagd, maar deze pas is afgewezen na die datum. Zo nee, (3) of artikel 211 ook van toepassing is als de afwijzing ook plaats vond voor 1 mei 2016. Als de eerste en tweede vraag juist bevestigend worden beantwoord (4) weten of artikel 294, lid 2, van de uitvoeringsverordening zo moet worden uitgelegd dat een vergunning met terugwerkende kracht maximaal voor een periode van terugwerking van één jaar mag worden verleend, economische noodzaak moet zijn bewezen en poging tot misleiding of kennelijke nalatigheid uitgesloten moet zijn.

PREJUDICIËLE VERWIJZING - Roemenië - 20 december 2019 - zaak C-822/19 - Flavourstream*

Tariefindeling van een waterige oplossing, verkregen door ontbinding van dextrose bij verhitting

Verordening 2658/87. Vraag is of een waterige oplossing, verkregen door ontbinding van dextrose bij verhitting moet worden gekwalificeerd als "suiker, stroop en andere uit suiker verkregen producten" of "Aldehyden, ook indien met andere zuurstofhoudende groepen; cyclische polymeren van aldehyden; paraformaldehyde/andere."

REGELGEVING EU

Besluit (EU) 2019/2196 van de Raad van 19 december 2019 tot wijziging van Besluit 2013/755/EU betreffende de associatie van de landen en gebieden overzee met de Europese Unie (LGO-besluit), *PB L 337 van 30.12.2019*

BREXIT

Kennisgeving inzake EU-regels op het gebied van douane-gerelateerde aangelegenheden indien er geen akkoord is, 22 november 2019 (*EC*)

Belastingen, vennootschappen en vrij verkeer kapitaal

HvJ - ARREST - 19 december 2019 - zaak C-389/18 - Brussels Securities - België - ECLI:EU:C:2019:1132 - conclusie - arrest

Moeder en dochtermaatschappij - Dividenden - Belastbare winst van een moedermaatschappij

Richtlijn 90/435/EEG. Richtlijn 2003/123/EG. Het Hof heeft zich al vaker over de Belgische regeling inzake vennootschapsbelasting gebogen en in het bijzonder over twee aspecten ervan, namelijk de definitief belaste inkomsten (DBI) en de aftrek voor risicokapitaal (ARK), op grond waarvan het mogelijk is dat de betrokken winst onder zeer specifieke voorwaarden wordt afgetrokken van de belastinggrondslag van een vennootschap. De onderhavige zaak ligt in het verlengde van deze rechtspraak en draait om een geschil dat in wezen het gevolg is van het feit dat naar Belgisch recht is vereist dat, enerzijds, de door een moedermaatschappij van haar dochterondernemingen ontvangen dividenden eerst in haar belastinggrondslag worden opgenomen en vervolgens uit hoofde van de DBI ervan worden afgetrokken, met voorts de mogelijkheid van overdracht van het overschot naar alle volgende aanslagjaren, en, anderzijds, deze DBI worden verrekend vóór de ARK, waarvan de overdracht naar latere aanslagjaren daarentegen in de tijd beperkt is. Kort samengevat wordt het Hof verzocht te bepalen of artikel 4, lid 1, van richtlijn 90/435 in de weg staat aan een nationale regeling volgens welke dividenden eerst in de belastbare winst van een moedermaatschappij moeten worden opgenomen en in combinatie daarmee een bepaalde volgorde van aanrekening van de aftrekbare bedragen verplicht is.

Hof: Artikel 4, lid 1, van richtlijn 90/435/EEG verzet zich tegen een regeling van een lidstaat die bepaalt dat de door een moedermaatschappij van haar dochteronderneming ontvangen dividenden eerst worden opgenomen in de belastinggrondslag van de moedermaatschappij, dat vervolgens 95% van het bedrag van die dividenden daar van kan worden afgetrokken, en dat het overschot daarna zonder beperking in de tijd kan worden overgedragen naar volgende belastingjaren, waarbij deze aftrek voorrang heeft op een andere belastingaftrek waarvan de overdracht in de tijd beperkt is.

HvJ – CONCLUSIE A-G HOGAN – 21 november 2019 – zaak C-565/18 – Société Générale – Italië – ECLI:EU:C:2019:1029 – conclusie

Vrij verkeer van kapitaal – Belasting op Financiële transacties

Artikel 63 VWEU. Het verzoek is ingediend in verband met een vordering tot teruggaaf van de door Société Générale betaalde belasting op Financiële transacties met afgeleide Financiële instrumenten. De belangrijkste vraag in deze zaak gaat over de te verrichten toets teneinde te bepalen of de fundamentele vrijheden al dan niet in de weg staan aan de vaststelling van een belasting die verschuldigd is over alle transacties met afgeleide Financiële instrumenten waarvan de onderliggende waarden een of meer Financiële instrumenten naar Italiaans recht zijn, ongeacht de plaats van de transactie en de staat waar de contractpartijen woonplaats hebben.

A-G: Artikel 63 VWEU staat niet in de weg aan een nationale regeling die voorziet in de heffing van een belasting op Financiële transacties, ongeacht de staat van woonplaats van de Financi lemarktdeelnemers en van de tussenpersoon, die door de bij de transactie betrokken partijen moet worden voldaan, bestaat in een vast bedrag dat stijgt naarmate de waarde van de transacties toeneemt en afhankelijk is van het type instrument dat wordt verhandeld en van de waarde van de overeenkomst, en verschuldigd is op grond van het feit dat de belastbare handelstransacties betrekking hebben op een derivaat dat is gebaseerd op een effect dat is uitgegeven door een vennootschap die is gevestigd in de staat die deze belasting heeft ingevoerd

Beroepskwalificaties

BREXIT

Kennisgeving inzake EU-regels op het gebied van het minimumopleidingsniveau van zeevarenden en de wederzijdse erkenning van beroepsbekwaamheid van zeevarenden, 11 oktober 2019 ([EC](#))

Beschermde oorsprongsbenaming (BOB)

HvJ – ARREST – 4 december 2019 – zaak C-432/18 – Consorzio Tutela Aceto Balsamico di Modena – Duitsland – ECLI:EU:C:2019:1045 – persbericht – conclusie – arrest

Beschermde oorsprongsbenaming - Aceto Balsamico

Verordeningen (EG) nr. 510/2006 en (EU) nr. 1151/2012. Verordening (EG) nr. 583/2009. "Aceto balsamico di Modena" is als zodanig ingeschreven als een beschermde oorsprongsbenaming en geografische aanduiding op grond van EU-verordening 583/2009. Een Duitse rechter vraagt het Hof of de bescherming ook geldt voor de niet-geografische afzonderlijke bestanddelen, namelijk "balsamico", "aceto" en "aceto balsamico".

Hof: De bescherming van de benaming „Aceto Balsamico di Modena” strekt zich niet uit tot het gebruik van de niet-geografische bestanddelen ervan, zoals „aceto” en „balsamico”.

- B** CJEU rules that "aceto" and "balsamico" are not individually protectable components of PGI "Aceto Balsamico di Modena" ([IPKat](#))
- B** Hof van Justitie: balsamico niet exclusief te claimen als BGA ([DirkZwager](#))
- B** Bestanddelen "aceto" en "balsamico" in BGA Aceto Balsamico di Modena zijn niet beschermd ([Boek9.nl](#))
- B** HvJ EU: geen bescherming voor niet-geografische bestanddelen Balsamico ([IEF18866](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Spanje – 24 december 2019 – zaak C-783/19 - Comité Interprofessionnel du Vin de Champagne*

Bescherming oorsprongsbenaming – Diensten die gepaard kunnen gaan met distributie product

Verordening (EG) nr. 510/2006. Verordening (EU) nr. 1308/2013. Verweerster gebruikt de handelsnaam en het embleem „Champanillo” voor bepaalde bedrijfsruimten voor horecadoeleinden. Verzoekster, een brancheorganisatie van champagneproducten, is opgekomen tegen het gebruik van het embleem „Champanillo” omdat het een inbreuk zou vormen op de oorsprongsbenaming Champagne. De verwerende partij heeft zich verzet met het argument dat zij de term „Champanillo” of „el Champanillo” gebruikte als handelsnaam voor een horecaetablisement, zonder dat er enig gevaar bestond voor verwarring met producten die onder de bescherming van de oorsprongsbenaming Champagne vallen en zonder op enigerlei wijze profijt te halen uit de reputatie van deze oorsprongsbenaming. De vraag is o.a. of de omvang van de bescherming van een oorsprongsbenaming het mogelijk maakt om haar niet alleen te beschermen tegen soortgelijke producten, maar ook tegen diensten die gepaard kunnen gaan met de rechtstreekse of indirecte distributie van die producten.

Bescherming financiële belangen Unie (S)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Roemenië - 24 december 2019 – zaak C-840/19 - Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casatie și Justitie*

Strafrechtelijke veroordeling voor corruptie met Europese middelen - Rechtsconflict van constitutionele aard

Samenvatting onder: [rechtsstaat en rechterlijke macht](#)

Brexit

RAAD

Brexit: Europese Raad dringt aan op spoedige ratificatie en effectieve tenuitvoerlegging ([ECER](#))

EUROPESE COMMISSIE

- Kennisgeving inzake EU-regels op het gebied van auteursrecht, 22 november 2019 ([EC](#))
- Kennisgeving inzake EU-regels op het gebied van handel in het wild levende dieren, 11 oktober 2019 ([EC](#))
- Kennisgeving inzake EU regels op het gebied van explosieven voor civiel gebruik, 22 november 2019 ([EC](#))
- Kennisgeving inzake EU regels op het gebied van reizen, 22 november 2019 ([EC](#))
- Kennisgeving inzake EU-regels op het gebied van douane-gerelateerde aangelegenheden indien er geen akkoord is, 22 november 2019 ([EC](#))
- Kennisgeving inzake EU-regels op het gebied van het minimumopleidingsniveau van zeevarenden en de wederzijdse erkenning van beroepsbekwaamheid van zeevarenden, 11 oktober 2019 ([EC](#))
- Kennisgeving inzake EU-regels op het gebied van directe belastingen, 7 oktober 2019 ([EC](#))

OVERIG

- Britse regering wint brexitstemming in Lagerhuis ([Europanu](#))
- Brexit and the CJEU: why the Opinion of the Court Should be Sought as a Matter of Emergency ([Verfassungsblog](#))
- Avoiding the next Brexit Cliff-Edge; Extending the Transition Period for the UK after 1 July 2020 ([Verfassungsblog](#))

Wiki

 [Wiki Brexit](#)

Burgerinitiatief

HvJ – ARREST – 19 december 2019 – zaak C-418/18 P – Puppinck e.a. / Commissie – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2019:1113 – persbericht – conclusie – arrest

Burgerinitiatief tegen vernietiging van menselijke embryo's

Verordening (EU) nr. 211/2011. Patrick Puppinck e.a. vormen samen het burgercomité van het Europees burgerinitiatief „Uno di noi” („One of Us”). Het initiatief werd meer dan een miljoen keer ondertekend. De ondertekenaars willen een einde maken aan de financiering van activiteiten die de vernietiging van menselijke embryo's veronderstellen, in het bijzonder met betrekking tot de domeinen van onderzoek, ontwikkelingshulp en volksgezondheid. De Commissie heeft echter meegedeeld dat zij geen actie zou ondernemen om de doelen van het Burgerinitiatief na te streven. Puppinck e.a. hebben het Gerecht van de EU verzocht om de mededeling nietig te verklaren. Daarin zijn zij niet geslaagd. Thans moet het Hof uitspraak doen op de hogere voorziening.

Hof: Het Gerecht heeft geen fout gemaakt door het besluit van de Commissie te bevestigen om geen wetgevingsvoorstel in te dienen naar aanleiding van het Europees burgerinitiatief „Eén van ons”. De hogere voorziening wordt afgewezen.

Civiel recht

HvJ – ARREST – 5 december 2019 – gevoegde zaken C-708/17 en C-725/17 – EVN Bulgaria Toplofikatsia en Toplofikatsia Sofia – ECLI:EU:C:2019:1049 – persbericht – conclusie – arrest

Bijdragen aan verwarmingskosten gemeenschappelijke ruimten appartementsgebouwen

Richtlijn 2011/83/EU. Richtlijn 2005/29/EG. Richtlijn 2012/27/EU. Deze zaken betreffen de gemeenschappelijke verwarming van appartementsgebouwen. Een Bulgaarse rechter vraagt het Hof of individuele bewoners moeten bijdragen in de verwarmingskosten ook als zij de verwarming in hun appartement niet gebruiken. Bovendien rijst de vraag of de Bulgaarse regelgeving die bepaalt dat de kosten voor de verwarming worden verdeeld op basis van de oppervlakte van de appartementen in plaats van het reële verbruik, verenigbaar is met EU-richtlijnen 2006/32 en 2012/27.

Hof: Het Unierecht staat niet in de weg aan een nationale regeling die bepaalt dat iedere eigenaar van een appartement in een gebouw in mede-eigendom verplicht moet bijdragen in de verwarmingskosten van de gemeenschappelijke ruimten.

Artikel 13, lid 2, van richtlijn 2006/32/EG en artikel 10, lid 1, van richtlijn 2012/27/EU verzetten zich niet tegen een nationale regeling waarin is bepaald dat, in een gebouw in mede-eigendom, de facturen voor het thermische-energieverbruik van de interne installatie voor iedere eigenaar van een appartement in het gebouw worden opgesteld in verhouding tot het verwarmbare volume van zijn appartement.

REGELGEVING EU

Nota naar aanleiding van het verslag wetsvoorstel herziening beslagrecht en executierecht ([overheid.nl](#))

Consumenten (C)

HvJ – ARREST – 19 december 2019 – zaak C-290/19 – Home Credit Slovakia – Slowakije – ECLI:EU:C:2019:1130 – geen conclusie – arrest

Kredietovereenkomsten voor consumenten – Jaarlijks kostenpercentage

Richtlijn 2008/48/EG. Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen een consument en Home Credit Slovakia met betrekking tot een consumentenkredietovereenkomst die door de consument werd gesloten met deze kredietonderneming, in het kader waarvan het jaarlijks kostenpercentage niet is vastgesteld door vermelding van één enkel percentage.

Hof: Artikel 10, lid 2, onder g), van richtlijn 2008/48/EG verzet zich ertegen dat in een consumentenkredietovereenkomst het jaarlijks kostenpercentage niet wordt uitgedrukt in één enkel percentage, maar in de vorm van een bereik tussen een minimum- en een maximumpercentage.

HvJ – ARREST – 19 december 2019 – gevoegde zaken C-453/18 en C-494/18 – Bondora – Spanje – ECLI:EU:C:2019:1118 – conclusie – arrest

Europese betalingsbevelprocedure - Oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten – Ambtshalve toetsing door de rechter

Verordening (EG) nr. 1896/2006. Richtlijn 93/13/EEG. Moet een rechter bij wie op grond van verordening (EG) nr. 1896/2006 een verzoek om een Europees betalingsbevel is ingediend met betrekking tot een overeenkomst tussen een verkoper en een consument, ambtshalve toetsen of er sprake is van oneerlijke bedingen in de zin van richtlijn 93/13/EEG? Mag die rechter in dit verband op grond van artikel 7, lid 2, van bovengenoemde verordening van de eiser verlangen dat deze hem een afschrift overlegt van de overeenkomst waarop zijn verzoek berust? Indien niet, welke conclusies dienen daaruit dan te worden getrokken met betrekking tot de geldigheid van Verordening nr. 1896/2006, met name in het licht van artikel 38 EU Handvest?

Hof: Artikel 7, lid 2, onder d) en e), van verordening (EG) nr. 1896/2006 en artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG, zoals uitgelegd door het Hof en gelezen in het licht van artikel 38 EU Handvest, moeten aldus worden uitgelegd dat zij een in het kader van een Europese betalingsbevelprocedure aangezocht „gerecht” in de zin van deze verordening toestaan om de schuldeiser om nadere informatie te verzoeken over de contractuele bedingen waarop de betrokken schuldvordering berust, teneinde ambtshalve te toetsen of die bedingen oneerlijk zijn, en bijgevolg in de weg staan aan een nationale wettelijke regeling op grond waarvan daartoe overgelegde aanvullende stukken buiten beschouwing worden gelaten.

- Consumers' rights strike back! First impressions on C-453/18 and C-494/18 – Bondora (conflict of laws)

HvJ – CONCLUSIE A-G HOGAN – 19 december 2019 – zaak C-779/18 – Mikrokasa en Revenue Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty w Warszawie – Polen – ECLI:EU:C:2019:1146 – conclusie

Kredietovereenkomsten voor consumenten – Oneerlijk beding - Begrip „totale kosten van het krediet voor de consument”

Richtlijn 2008/48/EG. Richtlijn 87/102/EEG. Richtlijn 93/13/EEG. In artikel 10 van de richtlijn consumentenkrediet wordt nader bepaald welke informatie in een kredietovereenkomst moet worden vermeld. De belangrijkste vraag die in deze zaak aan de orde wordt gesteld, betreft de mate van harmonisatie en het toepassingsgebied van artikel 10, lid 2, van die richtlijn en de mate waarin de vereisten van die richtlijn kunnen worden aangevuld met vereisten krachtens het nationale recht.

A-G: Artikel 10, lid 2, gelezen in samenhang met artikel 22, lid 1, van richtlijn 2008/48/EG verzet zich niet ertegen dat een nationale wettelijke regeling verwijst naar het bedrag van de verschuldigde niet-rentekosten van het krediet, mits deze wettelijke regeling de kredietgevers niet verplicht die bedragen met betrekking tot kredietovereenkomsten te vermelden. Omgekeerd kunnen kredietgevers deze aanvullende informatie uiteraard vrijwillig verstrekken, mits deze aanvullende

informatie, in combinatie met alle andere verstrekte aanvullende informatie, niet tot gevolg heeft dat de in artikel 10, lid 2, bedoelde informatie niet langer duidelijk en beknopt wordt gepresenteerd.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – Hoge Raad – 13 december 2019 – ECLI:NL:HR:2019:1972

Ongevraagde levering drinkwater

Richtlijn 97/7/EG (koop op afstand), Richtlijn 2005/29/EG (oneerlijke handelspraktijken) en Richtlijn 2011/83/EU (consumentenrechten). Vervolg van HR 8 november 2019, ECLI:NL:HR:2019:1730 (voornemen). Is tussen consument en drinkwaterbedrijf een overeenkomst tot stand gekomen of is sprake van ongevraagde levering van drinkwater? De Hoge Raad stelt prejudiciële vragen aan HvJEU:

1. Moeten artikel 9 Richtlijn koop op afstand en artikel 27 Richtlijn consumentenrechten, in verbinding met artikel 5 lid 5 en punt 29 van bijlage I van de Richtlijn oneerlijke handelspraktijken, aldus worden uitgelegd dat sprake is van een ongevraagde levering van drinkwater in de zin van deze bepalingen, indien de handelspraktijk van het drinkwaterbedrijf in het volgende bestaat:

(i) het drinkwaterbedrijf is op grond van de wet (a) binnen het hem toegewezen distributiegebied exclusief bevoegd en verplicht tot levering van drinkwater door middel van leidingen, en (b) verplicht om degene die daarom verzoekt een aanbod te doen tot aansluiting op de openbare drinkwatervoorziening en om een aanbod te doen tot levering van drinkwater;

(ii) het drinkwaterbedrijf handhaaft de aansluiting van de woning van de consument op de openbare drinkwatervoorziening zoals die bestond voordat de consument de woning betrok, waardoor er druk op de waterleidingen in de woning van de consument staat, en waardoor de consument na het verrichten van een actieve en bewuste handeling – bestaande in het opendraaien van de kraan of een daaraan gelijk te stellen handeling – desgewenst drinkwater kan afnemen, ook nadat de consument kenbaar heeft gemaakt dat hij geen overeenkomst tot levering van drinkwater wenst aan te gaan; en

(iii) het drinkwaterbedrijf brengt kosten in rekening voor zover de consument door het verrichten van een actieve en bewuste handeling daadwerkelijk drinkwater heeft afgenomen, waarbij de gehanteerde tarieven kostendekkend, transparant en niet discriminerend zijn en daarop door de overheid wordt toegezien?

2. Staan art. 9 Richtlijn koop op afstand en art. 27 Richtlijn consumentenrechten, in verbinding met art. 5 lid 5 en punt 29 van bijlage I van de Richtlijn oneerlijke handelspraktijken, eraan in de weg dat wordt aangenomen dat tussen het drinkwaterbedrijf en de consument een overeenkomst tot levering van drinkwater tot stand komt, indien (i) de consument, evenals de gemiddelde consument in Nederland, weet dat aan de levering van drinkwater kosten zijn verbonden, (ii) de consument niettemin gedurende een lange periode structureel drinkwater verbruikt, (iii) de consument, ook nadat hij van het drinkwaterbedrijf een welkombrief, facturen en aanmaningen heeft ontvangen, zijn waterverbruik voortzet, en (iv) de consument, nadat een rechterlijke machtiging is verleend om de drinkwateraansluiting van de woning af te sluiten, laat weten dat hij wel degelijk een overeenkomst met het drinkwaterbedrijf wenst?

PREJUDICIËLE VERWIJZING - Frankrijk – 4 december 2019 – zaken C-776/19 - C-782/19 - BNP Paribas Personal Finance e.a. *

Wisselkoersrisico

Richtlijn 93/13/EG. De vraag is o.a. of bedingen waarin is vastgelegd dat de Zwitserse frank de rekenmunt en de euro de betaalmunt is (met als gevolg dat het wisselkoersrisico bij de kredietnemer komt te liggen) onder het eigenlijke voorwerp van de overeenkomst vallen wanneer het bedrag van de wisselkosten niet wordt betwist en wanneer de kredietnemer er op gezette tijden voor kan kiezen de lening volgens een vooraf vastgestelde formule in euro om te zetten.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 17 december 2019 – zaken C-808/19 en C-809/19 – Volkswagen e.a.*

Goedkeuring motorvoertuigen - Manipulatie-instrument (sjoemelsoftware)

Richtlijn 2007/46/EG. Richtlijn 2007/46/EG. Verordening (EG) nr. 715/2007. Bijlage bij verordening (EG) nr. 385/2009. De ontwikkeling en installatie van het manipulatie-instrument, alsook de levering van de aldus gemanipuleerde motoren aan de dochterondernemingen, vonden plaats met medeweten van en in opdracht van verwerende partij, of in ieder geval met de goedkeuring van de raad van bestuur, met als doel om de eigen kosten te drukken ten nadele van de consumenten en een concurrentievoordeel te verwerven. Verzoekers in beide zaken zijn aldus misleid en zouden het voertuig niet hebben aangekocht indien zij geweten hadden dat niet voldaan is aan de materiële toelatingsvoorwaarden. Zij eisen dat de verwerende partij de aankoopprijs van het personenvoertuig terugbetaalt. Zij zijn van mening dat de aankoopprijs niet moet worden verminderd met een gebruiksvergoeding voor de door hen afgelegde kilometers. De vraag is o.a. of een fabrikant zijn verplichting tot afgifte van een certificaat niet nakomt wanneer hij een verboden manipulatie-instrument in het voertuig heeft ingebouwd.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 17 december 2019 – zaak C-759/19 – Volkswagen*

Goedkeuring motorvoertuigen - Manipulatie-instrument (sjoemelsoftware)

Richtlijn 2007/46/EG. Verzoeker heeft een nieuw personenvoertuig gekocht met manipulatie-software. Verzoekende partij, aldus misleid, zou het voertuig niet hebben aangekocht indien zij had geweten dat niet aan de materiële toelatingsvoorwaarden was voldaan en derhalve het risico bestaat dat zij het voertuig niet voor dit doel kan gebruiken, aangezien het uit het verkeer kan worden genomen. Verzoekende partij vordert, op grond van aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad en in de context van het zogenoemde VW-emissieschandaal, terugbetaling door verwerende partij van de aankoopprijs van een door laatstgenoemde geproduceerd personenvoertuig, verminderd met een gebruiksvergoeding.

De vraag is o.a. of een fabrikant zijn verplichting tot afgifte van een certificaat niet nakomt wanneer hij een verboden manipulatie-instrument in het voertuig heeft ingebouwd, en of de aankoop door een consument van een dergelijk voertuig zonder geldig certificaat behoort tot de risico's die voorkomen moeten worden op grond van de richtlijn.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Bulgarije – 24 december 2019 – zaak C-807/19 – DSK Bank et FrontEx International*

Kredietovereenkomsten voor consumenten - Bovenmatige werklust rechters - Oneerlijk beding

Richtlijn 2008/48/EG. Richtlijn 2011/90/EU. De vragen zijn o.a. of een bovenmatige werklust in sommige rechterlijke instanties van een lidstaat die rechters belet de op hen rustende Unierechtelijke verplichtingen na te komen, op zich al schending oplevert van het Unierecht, en of een nationale rechterlijke instantie moet weigeren uitspraken te doen die kunnen leiden tot een tenuitvoerlegging wanneer de consument daartegen geen verzet aantekent, indien er ernstige vermoedens zijn dat het verzoek berust op een oneerlijk beding in een consumentenovereenkomst, ook indien daarvoor overtuigend bewijs in het dossier ontbreekt.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 24 december 2019 – zaak C-831/19 – Banco di Desio e della Brianza e.a.*

Executieprocedure - Oneerlijke bedingen

Richtlijn 93/13/EG. Is een nationale regeling die de executierechter belet om een gerechtelijke executoriale titel die gezag van gewijsde heeft verkregen, inhoudelijk te toetsen indien de consument, na kennis te hebben gekregen van zijn hoedanigheid van consument om een dergelijke toetsing verzoekt, in strijd met het Unierecht?

REGELGEVING EU

Richtlijn (EU) 2019/2161 van het Europees Parlement en de Raad van 27 november 2019 tot wijziging van Richtlijn 93/13/EEG van de Raad en Richtlijnen 98/6/EG, 2005/29/EG en 2011/83/EU van het Europees Parlement en de Raad wat betreft betere handhaving en modernisering van de regels voor consumentenbescherming in de Unie, [PB L 328 van 18.12.2019](#)

BLOGS

- ACM stelt grenzen aan online misleiding ([DirkZwager](#))
- Collectieve actie voor autobezitters vanwege sjoemelsoftware Volkswagen grotendeels ontvankelijk verklaard ([DirkZwager](#))

Detentie en politieonderzoek (S)

EHRM - ARREST - 3 december 2019 - Petrescu t. Portugal - [persbericht](#) - [arrest \(niveau 2\)](#) - [23190/17](#) - [ECLI:CE:ECHR:2019:1203JUD002319017](#)

Gebrekkige detentieomstandigheden in Portugese gevangenissen: het Hof doet de aanbeveling dat de lidstaat algemene maatregelen implementeert om de situatie te verbeteren.

Artikel 3 EVRM. Het Hof heeft unaniem geoordeeld dat artikel 3 EVRM op meerdere wijzen geschonden is met betrekking tot de detentieomstandigheden van klager in twee gevangenissen in Portugal tussen 2012 en 2016. Het Hof overweegt in het bijzonder dat klager in een gevangenis in Lissabon gedurende 376 niet-opeenvolgende dagen is blootgesteld aan vernederende behandeling en gedurende een iets langere periode aan een onmenselijke en vernederende behandeling. De slechte detentieomstandigheden bestonden onder andere uit het ontbreken van verwarming in de cellen, geen goede afscheiding van het sanitaire gedeelte terwijl klager met medegevangenen in een cel verbleef, geen toegang tot werk, educatieve of culturele activiteiten, of sport en een kleine persoonlijke leefruimte.

Het Hof doet de Portugese staat de aanbeveling om algemene maatregelen te implementeren. Ten eerste moeten maatregelen worden genomen om te verzekeren dat de detentie van de gevangenen voldoet aan artikel 3 EVRM. Ten tweede moet een rechtsmiddel beschikbaar worden gesteld om te voorkomen dat een gestelde inbreuk voortduurt en om gevangenen de mogelijkheid tot verbetering van hun detentieomstandigheden te bieden.

EHRM - ARREST - 3 december 2019 - I.L. t. Zwitserland - [persbericht](#) - [arrest \(niveau 3\)](#) - [72939/16](#) - [ECLI:CE:ECHR:2019:1203JUD007293916](#)

Het in detentie houden van klager, zonder expliciete rechtsgrondslag, leidt tot een schending van het verdrag

Artikel 5 EVRM. Volgens artikel 59 van het Zwitserse Wetboek van Strafrecht kan een institutionele behandelingsmaatregel niet langer dan vijf jaar duren, tenzij na vijf jaar nog niet aan de voorwaarden is voldaan, dan kan de rechter – op verzoek van de uitvoerende autoriteit – een verlenging van de maatregel voor een periode van 5 jaar gelasten. Op 24 juni 2011 heeft het Hooggerechtshof een uitspraak bevestigd waarin klager werd veroordeeld tot 14 maanden gevangenisstraf en een institutionele behandelingsmaatregel. Op 24 mei 2016 heeft de bevoegde autoriteit de rechtbank gevraagd om een verlenging met vijf jaar van de behandelingsmaatregel. In afwachting van die beslissing heeft de rechtbank gelast dat klager in verband met de openbare veiligheid in detentie wordt gehouden tussen 13 juni en 23 september 2016.

Het Hof merkt op dat het besluit om klager in detentie te houden van 13 juni tot 13 september 2016 in verband met de openbare veiligheid niet nodig zou zijn geweest, indien het arrest tot verlenging van de maatregel vóór het verstrijken van de periode van vijf jaar vastgesteld bij artikel 59 van het wetboek van strafrecht was geweest. Het Hof merkt voorts op dat het onomstreden is dat er in het Zwitserse strafrecht geen expliciete rechtsgrondslag voor dit soort detentie bestaat. Gelet op de ernst van de inmenging in de persoonlijke vrijheid van klager en de noodzaak van een strikte interpretatie van de vereisten die ten grondslag liggen aan hechtenis, kan een verwijzing naar een materiele

bepaling of een analogische interpretatie als wettelijke grondslag niet worden getolereerd. Zwitserland voldoet niet aan de criteria van een "wet" in de zin van artikel 5 en de detentie van klager tussen 13 juni en 13 september 2016 was niet verenigbaar met dat artikel. Dit leidt tot een schending van artikel 5 EVRM.

EHRM – ARREST – 5 december 2019 – J.M. t. Frankrijk – persbericht – arrest (niveau 3) - 71670/14 - ECLI:CE:ECHR:2019:1205JUD007167014

Effectief onderzoek – toetsen geloofwaardigheid getuigen

Artikel 3 EVRM. Klager is gedetineerd en heeft verzocht om een overplaatsing naar een gevangenis in de buurt van zijn familie. Omdat dit werd afgewezen, heeft hij in zijn arm gesneden en heeft hij een dag later papieren in zijn cel in brand gestoken. Hij is als gevolg hiervan geboeid en enkel gekleed in een T-shirt en een laken, overgeplaatst naar een andere gevangenis. Bij aankomst heeft hij diverse verwondingen en claimde te zijn mishandeld door het gevangenispersoneel. Er is een onderzoek ingesteld, maar niet kon worden vastgesteld dat het geweld buitensporig was. Het EHRM is van oordeel dat het onderzoek naar het toegepaste geweld niet effectief is geweest, omdat de geloofwaardigheid van de verklaringen van het gevangenispersoneel niet effectief zijn gecontroleerd. Schending artikel 3 EVRM.

EHRM – ARREST - 10 december 2019 - Kavala t. Turkije – persbericht – arrest (niveau 1) - 28749/18 - ECLI:CE:ECHR:2019:1210JUD002874918

Voorarrest ongerechtvaardigd – schending artikel 5 lid 1 en lid 4 en artikel 18 EVRM

Artikel 5 EVRM. Artikel 18 EVRM. Klager, Turks onderdaan, was betrokken bij het opzetten van diverse NGO's op het gebied van de bescherming van mensenrechten. Klager is in 2017 in Turkije aangehouden op grond van de verdenking dat hij met geweld de regering omver wilde werpen. Deze beschuldigingen moeten worden gezien in het licht van de coup poging in Turkije op 15 juli 2016. De klacht heeft betrekking op het feit dat het voorarrest van klager ongegrond is.

Het hof overweegt dat het voorarrest van klager is gebaseerd op de "sterke verdenking" dat klager twee feiten heeft gepleegd, namelijk i) een poging tot het omverwerpen van de regering en ii) een poging om de constitutionele orde omver te werpen door middel van geweld. Het hof is van oordeel dat de autoriteiten onvoldoende hebben kunnen aantonen dat het voorarrest van klager wordt gerechtvaardigd door een redelijk vermoeden van schuld gebaseerd op een objectieve beoordeling van feiten die aan klager kunnen worden toegerekend. Bij het ontbreken van feiten, informatie en bewijs waaruit blijkt dat klager betrokken is geweest bij criminele activiteiten, kan klager niet redelijkerwijs worden verdacht van een poging om de regering (door middel van geweld) ten val te brengen. Het hof stelt dat sprake is van schending van artikel 5 lid 1 EVRM.

Daarnaast voldoen de Turkse procedures omtrent de rechtmatigheid van het voorarrest van klager niet aan het spoedigheidsvereiste van artikel 5 lid 4 EVRM.

Tot slot overweegt het hof dat sprake is van schending van artikel 18 EVRM, het voorarrest is toegepast met een doel strijdig aan artikel 18 EVRM namelijk klager (en andere voorvechters van mensenrechten) de mond snoeren.

- Osman Kavala v. Turkey: unravelling the Matryoshka dolls ([strasbourgobservers](#))

NOOT – bij 28 november 2019, zaak C-653/19 PPU DK

Pilate washing his hands. The CJEU on pre-trial detention ([EU law analysis](#))

Diensten, elektronische communicatiediensten (B-C-S)

HvJ – ARREST – 11 december 2019 – zaak C-87/19 – TV Play Baltic – Litouwen – ECLI:EU:C:2019:1063 – geen conclusie – arrest

Verplichting tot kosteloze doorgifte

Richtlijn 2002/21/EG (kaderrichtlijn). Richtlijn 2002/22/EG (universeledienstrichtlijn). Artikel 56 VWEU. Het betreft een geding over de afwijzing van het verzoek van Viasat om te worden vrijgesteld van de verplichting tot doorgifte van het televisieomroepkanaal LRT Kultūra.

Hof: Artikel 2, onder m), van richtlijn 2002/21/EG moet aldus worden uitgelegd dat activiteiten op het gebied van de doorgifte van televisieprogramma's via aan derden toebehorende satellietnetwerken niet onder het begrip „aanbieden van een elektronischecommunicatienetwerk” in de zin van die bepaling vallen.

Artikel 31, lid 1, van richtlijn 2002/22/EG staat er niet aan in de weg dat de lidstaten een verplichting tot doorgifte van een televisieprogramma opleggen aan ondernemingen die via aan derden toebehorende satellietnetwerken televisieprogramma's doorgeven die beschermd zijn door een systeem voor voorwaardelijke toegang en hun klanten pakketten televisieprogramma's aanbieden.

Artikel 56 VWEU staat er niet aan in de weg dat de lidstaten een verplichting tot kosteloze doorgifte van een televisieomroepkanaal opleggen aan ondernemingen die via aan derden toebehorende satellietnetwerken televisieprogramma's doorgeven die beschermd zijn door een systeem voor voorwaardelijke toegang en hun klanten pakketten televisieprogramma's aanbieden, mits ten eerste deze doorgifteverplichting een significant aantal of percentage eindgebruikers van alle middelen voor de doorgifte van televisieprogramma's toegang verschaft tot het kanaal waaraan die verplichting ten goede komt, en ten tweede rekening wordt gehouden met de geografische spreiding van de eindgebruikers van de diensten die worden aangeboden door de exploitant aan wie de genoemde doorgifteverplichting is opgelegd en met het feit dat deze exploitant dat kanaal ongecodeerd doorgeeft, alsook met de omstandigheid dat het genoemde kanaal kosteloos toegankelijk is via het internet en via het terrestrische televisienetwerk. Het staat aan de verwijzende rechter om na te gaan of aan deze voorwaarden voldaan is.

HvJ – ARREST – 19 december 2019 – zaak C-16/18 – Dobersberger – Grote Kamer – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2019:1110 – conclusie – arrest

Vrij verrichten van diensten - Detachering werknemers - Cateringdiensten internationale treinen

Samenvatting onder: Arbeid en sociale zekerheid

HvJ – ARREST – 19 december 2019 – zaak C-390/18 – Airbnb Ireland – Grote Kamer – Frankrijk – ECLI:EU:C:2019:1112 – persbericht – conclusie – arrest

Vrij verkeer van diensten – Kwalificatie van de diensten van Airbnb – Dienst van de informatiemaatschappij?

Richtlijn 2000/31/EG (Richtlijn elektronische handel). Richtlijn 2006/123/EG (Dienstenrichtlijn). In de arresten Asociación Profesional Elite Taxi (2017) en Uber France (2018) heeft het Hof geoordeeld dat een internetplatform dat bemiddelt tussen particuliere bestuurders en gebruikers, een vervoersdienst is en dus is uitgesloten van de werkingssfeer van richtlijn 2000/31/EG (dienst van de informatiemaatschappij). In deze zaak gaat het om de kwalificatie van de diensten van Airbnb. Een Parijse onderzoeksrechter vraagt het Hof of de dienst die Airbnb levert (verhuurders van accommodatie in contact brengen met gebruikers), een „dienst van de informatiemaatschappij” is en bijgevolg onder het door EU-richtlijn 2000/31 gewaarborgde vrije verkeer van diensten valt.

Hof: Frankrijk kan van de vennootschap Airbnb niet eisen dat zij beschikt over een beroepskaart van vastgoedmakelaar, omdat Frankrijk heeft verzuimd overeenkomstig de richtlijn inzake elektronische handel de Commissie van dat vereiste in kennis te stellen.

Artikel 2, onder a), van richtlijn 2000/31/EG, waarin wordt verwezen naar artikel 1, lid 1, onder b), van richtlijn (EU) 2015/1535, moet aldus worden uitgelegd dat een bemiddelingsdienst die erin

bestaat dat via een onlineplatform mogelijke huurders tegen vergoeding in contact worden gebracht met professionele of niet-professionele verhuurders die diensten op het gebied van accommodatie voor een kort verblijf aanbieden, waarbij tegelijk een aantal nevendiensten bij die bemiddelingsdienst wordt aangeboden, moet worden aangemerkt als een „dienst van de informatiemaatschappij” in de zin van richtlijn 2000/31.

Artikel 3, lid 4, onder b), tweede streepje, van richtlijn 2000/31 dient aldus te worden uitgelegd dat een particulier zich ertegen kan verzetten dat in een strafprocedure met civielepartijstelling maatregelen van een lidstaat die het vrije verkeer van een dienst van de informatiemaatschappij die hij vanuit een andere lidstaat verricht beperken, op hem worden toegepast wanneer niet overeenkomstig deze bepaling van deze maatregelen is kennisgegeven.

- EU-Hof: Airbnb is een informatiedienst en geen verhuurmakelaar ([ECER](#))
- Airbnb scores a clear victory before the Court of Justice ([ECLB](#))
- Uitspraak EU-hof: Airbnb valt onder vrije dienstverlening ([Europanu](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 18 december 2019 – zaak C-719/18 – Vivendi – ECLI:EU:C:2019:1101 – persbericht – conclusie

Audiovisuele en radio-mediadiensten - Voorkomen machtsposities

Artikelen 49 en 63 VWEU. Richtlijn 2002/21/EG. Artikel 11 EU Handvest. Om het pluralisme op informatiegebied te waarborgen, legt de Italiaanse wetgeving ondernemingen die actief zijn in de sector audiovisuele en radio-mediadiensten bepaalde beperkingen op die ten doel hebben te verhinderen dat zij machtsposities in deze sector innemen. In de onderhavige zaak heeft de regelgevende instantie voor de telecommunicatiesector verklaard dat een Franse onderneming die actief is in de mediasector de nationale regels heeft overtreden door een significante deelneming in het kapitaal van een Italiaanse onderneming in dezelfde sector te verwerven. De verwijzende rechter stelt het Hof vragen inzake de verenigbaarheid van de nationale regeling met het Unierecht op dit punt.

A-G: De door artikel 49 VWEU beschermde vrijheid van vestiging verzet zich tegen een nationale maatregel die, om de pluriformiteit van informatie te behouden, verbiedt dat een onderneming die een omzet in de sector elektronische communicatie heeft die meer dan 40 % van de totale omzet van die sector bedraagt, een positie van meer dan 10 % van de omzet van de mediamarkt verwerft, indien: de sector elektronische communicatie wordt afgebakend tot uitsluitend de markten die aan regulering ex ante kunnen worden onderworpen, en het verbod wordt opgelegd aan met de primaire onderneming verbonden ondernemingen waarop die primaire onderneming geen aanzienlijke invloed kan uitoefenen, hetgeen aan de verwijzende rechter staat om na te gaan.

Discriminatie

NOOT – bij EHRM 24 oktober 2019, J.D. en A. t. het VK

Gender-based violence triggers differential treatment in housing benefit case ([strasbourgobservers](#))

On 24 October 2019, the European Court of Human Rights delivered its judgment in [J.D. en A. t. het VK], in the so-called bedroom tax case. In its judgment, the Court applied a discrimination analysis on the reduction of housing benefits involving two single mothers, whose housing benefits were reduced following a change in the national housing regulations. The applicants argued that they should be treated differently than the mainstream recipients of the benefit due to their special circumstances linked to disability and gender-based violence.

Eigendomsrecht

EHRM – ARREST – 17 december 2019 – Khizanishvili en Kandelaki t. Georgië – persbericht – arrest (niveau 3) - 25601/12 - ECLI:CE:ECHR:2019:1217JUD002560112

Schending artikel 1 Eerste Protocol EVRM – Onvoldoende compensatie na de illegale sloop van een gebouw

Artikel 1, Eerste Protocol, EVRM. Klagers, een echtpaar uit Georgië, hadden aandelen in een gebouw met commerciële ruimten in het centrum van Tbilisi. Het gebouw is in januari 2007 gesloopt. De nationale rechter heeft geoordeeld dat de sloop van het gebouw illegaal was en dat klagers een compensatie dienden te ontvangen. De rechter in eerste aanleg had klagers een compensatie toegewezen van ongeveer € 80,000,- en € 62.000,- gebaseerd op de marktwaarde van het gebouw. In hoger beroep is de compensatie verlaagd tot een bedrag van ongeveer € 1.100,- en € 617,-, gebaseerd op de marktwaarde van het gesloopte materiaal.

Het hof overweegt dat in hoger beroep onvoldoende is onderbouwd hoe tot de andere waardering van de compensatie is gekomen niettegenstaande dat er een verschil zit tussen de waarde van een functionerend gebouw en de brokstukken die na de sloop overblijven. Derhalve hebben klagers niet de compensatie gekregen die zij redelijkerwijs mochten verwachten nu door de illegale sloop van het gebouw sprake is geweest van een flagrante schending van hun eigendomsrechten.

Energiemarkt

HvJ – ARREST – 12 december 2019 – zaak C-376/18 – Slovenské elektrárne – Slowakije - ECLI:EU:C:2019:1068 – geen conclusie – arrest

Nationale belastingregeling tot invoering van een speciale heffing

Richtlijn 2009/72/EG. Verzoeker is een Slowaakse gereguleerde entiteit die elektriciteit distribueert en daarvoor beschikt over een door de regelgevende autoriteit voor netwerkindustrieën verleende vergunning. Op grond van wet nr. 235/2012 heeft de belastingadministratie een belastingaanslag vastgesteld voor door die vennootschap voor het belastingjaar 2015 verschuldigde verplichte heffingen, waaronder de speciale heffing. Verzoeker is tegen deze belastingaanslag op gekomen. Het betreft een geding over de rechtmatigheid van een nationale belastingregeling tot invoering van een speciale heffing op de inkomsten van entiteiten die een vergunning hebben om een activiteit uit te oefenen in gereguleerde sectoren, zoals de sector voor de levering van elektriciteit

Hof: Richtlijn 2009/72/EG en in het bijzonder artikel 3, leden 1 tot en met 3 en 10, ervan, verzet zich niet tegen een nationale regeling die een speciale heffing instelt op inkomsten – uit zowel binnenlandse als buitenlandse activiteiten – van ondernemingen die op grond van een door een overheidsinstantie verleende vergunning in verschillende gereguleerde sectoren actief zijn, waaronder ondernemingen die houder zijn van een door de bevoegde nationale regelgevende autoriteit verleende vergunning voor levering van elektrische energie.

HvJ – ARREST – 19 december 2019 – zaak C-523/18 – Engie Cartagena – Spanje - ECLI:EU:C:2019:1129 – conclusie – arrest

Bijdrage van elektriciteitsbedrijven aan financiering nationaal actieprogramma voor energiebesparing

Richtlijn 2003/54/EG. Richtlijn 2009/72/EG. Het betreft een geschil over de wettigheid van de bijdrage die elektriciteitsbedrijven moeten leveren aan de financiering van een nationaal actieprogramma voor energiebesparing en energie-efficiëntie.

Hof: Artikel 3, lid 2, van richtlijn 2009/72/EG moet aldus worden uitgelegd dat een financiële bijdrage die aan bepaalde elektriciteitsproducenten wordt opgelegd ter financiering van door een overheidsinstantie beheerde plannen voor energiebesparing en -efficiëntie, geen onder deze bepaling vallende openbardienstverplichting vormt.

HvJ - ARREST - 19 december 2019 - zaak C-236/18 - GRDF - Frankrijk - ECLI:EU:C:2019:1120 - conclusie - arrest

Verplichtingen van distributiesysteembeheerders - Werking in de tijd van besluiten van instanties voor geschillenbeslechting

Richtlijn 2009/73/EG. De verwijzende rechter wil weten vanaf welk tijdstip een besluit van een instantie voor geschillenbeslechting ter beslechting van een geschil dat is ontstaan binnen het raamwerk van richtlijn 2009/73 effect kan sorteren. Kan een besluit van een instantie voor geschillenbeslechting van toepassing zijn op de gehele periode waarop dat geschil betrekking heeft of moet die periode worden beperkt? Deze vraag doet zich voor in de context van een contract tussen een distributiesysteembeheerder, te weten de vennootschap GRDF, en een leverancier, te weten Direct énergie, dat gedurende een lange tijd onverenigbaar was met richtlijn 2009/73. Dit was het geval omdat het contract toeliet dat de kosten van onbetaalde rekeningen van eindafnemers ten laste werden gelegd van de leverancier, Direct énergie, terwijl de distributiesysteembeheerder, GRDF, deze had moeten dragen. Het antwoord op de prejudiciële vraag is derhalve nodig om de omvang te bepalen van de financiële consequenties die voor GRDF, in haar contractuele verhouding met Direct énergie, volgen uit deze onverenigbaarheid. Dit alles doet zich voor in de specifieke context van de zogenoemde enkelvoudige contracten voor zowel de levering als de distributie van aardgas die in Frankrijk tot stand zijn gekomen met consumenten en afnemers op kleinhandelniveau.

Hof: Richtlijn 2009/73/EG verzet zich niet ertegen dat de gevolgen van een besluit van een regulerende instantie die fungeert als geschillenbeslechtsinstantie als bedoeld in artikel 41, lid 11, van deze richtlijn, zich uitstrekken tot de situatie waarin de partijen bij het voor die instantie aanhangige geschil zich vóór het ontstaan van dat geschil bevonden, met name, in het geval van een aardgastransmissiecontract, door van een partij bij dat geschil te eisen dat zij dat contract voor de gehele contractperiode in overeenstemming met het recht van de Unie brengt.

OVERIG

EU-ministers willen moderne wet energietaks ([Europanu](#))

Famieleven en familierecht (Fa - sz)

EHRM - ARREST - 5 december 2019 - Luzi t. Italië - persbericht - arrest (niveau 3) - 48322/17 - ECLI:CE:ECHR:2019:1205JUD004832217

Nationale autoriteiten hebben niet de aangewezen inspanningen verricht om de tenuitvoerlegging van het omgangsrecht van de vader met zijn kind te verzekeren

Artikel 8 EVRM. Uit de relatie van klager en J.B. is op 21 april 2009 een dochter geboren. Enkele maanden later heeft de moeder, samen met de dochter, het gezin verlaten. Vanaf 2010 heeft klager gedurende acht jaar tevergeefs geprobeerd contact met zijn dochter te krijgen. Ondanks beslissingen van de nationale rechter, waarbij de moeder is veroordeeld mee te werken aan de omgangsregeling, en betrokkenheid van sociale instanties is de omgang tussen klager en zijn dochter niet van de grond gekomen als gevolg van tegenwerking door de moeder.

Het EHRM oordeelt dat de nationale rechter niet de juiste maatregelen heeft genomen om de randvoorwaarden, die noodzakelijk waren voor de tenuitvoerlegging van het omgangsrecht van klager, te verzekeren. Volgens het EHRM heeft de nationale rechter, toen de ouders uit elkaar gingen en het kind nog maar één jaar oud was, nagelaten direct de vereiste actie te ondernemen om een goed contact tussen vader en kind te bewerkstelligen. In de acht daaropvolgende jaren heeft de nationale rechter het negatieve gedrag van de moeder, waarmee zij het opbouwen van een band tussen klager en zijn dochter in de weg stond, getolereerd. De getroffen standaardmaatregelen hebben volgens het EHRM geen daadwerkelijk effect gesorteerd. Evenmin hebben de betrokken sociale instanties voldoende toegezien op de naleving van de rechterlijke beslissingen. Zij hebben geen actie tegen de moeder ondernomen en een 'de facto' situatie laten bestaan in weerwil van de rechterlijke beslissingen. Het EHRM is van oordeel dat de nationale autoriteiten over een periode van acht jaar waarin de moeder alle contact tussen klager en zijn dochter heeft tegengewerkt, tekort zijn geschoten in het nemen van de benodigde maatregelen om het omgangsrecht van klager tot

uitvoering te brengen. Ook als de nationale rechter zijn beslissingen heeft genomen met het oog op bescherming van de belangen van het kind, dan is dat doel naar het oordeel van het EHRM niet bereikt, omdat er negen jaar lang praktisch geen relatie bestond tussen het kind en haar vader. Het EHRM concludeert dat de nationale autoriteiten niet de aangewezen inspanningen hebben verricht om de tenuitvoerlegging van het recht van klager op omgang met zijn kind te verzekeren en aldus inbreuk hebben gemaakt op zijn recht op bescherming van zijn familieleven. Schending artikel 8 EVRM.

EHRM – ARREST – 17 december 2019 – A.S. t. Noorwegen – persbericht – arrest (niveau 3) – 60371/15 – ECLI:CE:ECHR:2019:1217JUD006037115

Verbod contact ouder en kind kan alleen onder strikte voorwaarden en controle

Artikel 8 EVRM. De zoon van klager is op heel jonge leeftijd in een pleeggezin geplaatst. Zij kon hem zeer beperkt bezoeken en alleen onder strikte voorwaarden en later is zelfs het contact tussen klager en haar zoontje verboden. Klager heeft aan de rechtbank gevraagd het langdurige verblijf van haar zoon in het pleeggezin te beëindigen. Dit heeft de rechtbank afgewezen. Ook in hoger beroep wordt dit verzoek afgewezen. Het EHRM constateert dat er een strikte controle moet zijn op beperkingen die worden gesteld aan de toegang tot een kind door de ouder. In deze zaak is die besluitvorming niet goed tot stand gekomen. Schending artikel 8 EVRM.

EHRM – ARREST – 17 december 2019 – Abdi Ibrahim t. Noorwegen – persbericht – arrest (niveau 3) – 15379/16 – ECLI:CE:ECHR:2019:1217JUD001537916

Artikel 8 EVRM. De zoon van klager is tegen haar wil in een Christelijk pleeggezin geplaatst. Zij wilde dat haar zoon bij haar familie of in een Moslim-gezin zou worden opgenomen. De autoriteiten hebben vervolgens toegestaan dat de zoon van klager door het Christelijke gezin werd geadopteerd. Het EHRM constateert dat er een strikte controle moet zijn op beperkingen die worden gesteld aan de toegang tot een kind door de ouder. In deze zaak is die besluitvorming niet goed tot stand gekomen. Schending artikel 8 EVRM.

 Adoption and religious upbringing: *Abdi Ibrahim (law and religion)*

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 12 november 2019 - Petithory Lanzmann t. Frankrijk – persbericht 5.12.2019 – beslissing (niveau 3) – 23038/19 – ECLI:CE:ECHR:2019:1112DEC002303819

Weigering toestemming om sperma van overleden zoon over te plaatsen naar Israël voor kunstmatige inseminatie

Artikel 8 EVRM. De klacht van klager houdt in dat het onmogelijk was toegang te verkrijgen tot het sperma dat haar overleden zoon in bewaring had gegeven bij het "Centrum voor onderzoek en bewaring van eicellen en sperma" in Parijs. Aan haar verzoek om toestemming voor het overplaatsen van het sperma naar Israël lag de bedoeling ten grondslag om - in overeenstemming met de laatste wil van haar zoon - voortplanting onder medische begeleiding te bewerkstelligen via spermadonatie aan een onvruchtbaar (echt)paar of via draagmoederschap, procedures die volgens klager in Israël zouden zijn toegelaten.

Volgens het EHRM beweert klager enerzijds uit naam van haar overleden zoon (indirect) slachtoffer te zijn van schending van artikel 8 EVRM en beweert zij anderzijds (direct) slachtoffer te zijn, omdat haar de mogelijkheid is ontnomen om grootouder te worden. Met betrekking tot het eerste klachtonderdeel overweegt het EHRM dat de rechten waarop klager aanspraak maakt, zien op het recht van haar (overleden) zoon te beslissen hoe en wanneer een ouder te worden. Volgens het EHRM is dit een niet-overdraagbaar recht, zodat klager niet namens haar zoon kan stellen dat zij slachtoffer is van schending van artikel 8 EVRM. Met betrekking tot het tweede klachtonderdeel overweegt het EHRM dat artikel 8 EVRM geen recht garandeert om grootouder te worden. Beide onderdelen van de klacht worden door het EHRM niet-ontvankelijk verklaard.

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 19 november 2019 – C. en E. t. Frankrijk – persbericht 12.12.19 – beslissing (niveau 3) – 1462/18 – 17348/18 – ECLI:CE:ECHR:2019:1119DEC000146218

Gezinsleven - Weigering om bij draagmoederschap het juridische moederschap over te nemen uit buitenlandse geboorteakte proportioneel vanwege mogelijkheid partneradoptie

Artikel 8 en 14 EVRM: Klagers, twee Franse echtparen, zijn elk door hoogtechnologisch draagmoederschap (met genetisch materiaal van de man en een gedoneerde eicel) in de Verenigde Staten respectievelijk in Ghana ouders geworden van een kind. Op de Amerikaanse respectievelijk Ghanese geboorteakte staan beide echtparen als ouders vermeld. Frankrijk weigerde die geboorteakten in te schrijven aangaande de juridische moeder-kind-relatie, aangezien klaagsters de kinderen niet hadden gebaard.

EHRM: er is een juridische mogelijkheid om de moeder-kind relatie juridisch vast te leggen door partneradoptie. Het was geen onevenredige belasting om een adoptieprocedure te doorlopen, aangezien de gemiddelde wachttijd voor adoptie tussen de vier en vijf maanden was. De weigering van de autoriteiten om de informatie uit de buitenlandse geboorteakten over te nemen was niet disproportioneel. Klacht kennelijk ongegrond en daarom niet-ontvankelijk.

Financiële diensten en markten (B – S)

HvJ – ARREST – 3 december 2019 – zaak C-414/18 – Iccrea Banca – Grote Kamer – Italië – ECLI:EU:C:2019:1036 – conclusie – arrest

Bankenunie - Ontvankelijkheid – Bijdragen aan Gemeenschappelijk afwikkelingsfonds en nationaal afwikkelingsfonds

Richtlijn 2014/59/EU. Verordening (EU) nr. 806/2014. Uitvoeringsverordening (EU) 2015/81. Verordening (EU) 2015/63. Deze prejudiciële verwijzing biedt het Hof de gelegenheid om twee omstreden aspecten te verduidelijken met betrekking tot de bijdragen die kredietinstellingen moeten betalen aan het gemeenschappelijk afwikkelingsfonds of aan de nationale afwikkelingsfondsen voor de financiering daarvan:

- ten eerste de vraag wie bevoegd is voor de rechterlijke toetsing van de besluiten van de Gemeenschappelijke Afwikkelingsraad met betrekking tot die bijdragen, wanneer zij door een nationale afwikkelingsautoriteit zoals de Banca d'Italia worden betekend aan bankinstellingen;
- ten tweede de vraag of bij de berekening van de bijdragen aan de nationale afwikkelingsfondsen rekening moet worden gehouden met interne passiva tussen ondernemingen in een groep van coöperatieve kredietbanken dan wel of die passiva buiten beschouwing kunnen worden gelaten.

Hof: Artikel 103, lid 2, van richtlijn 2014/59/EU en artikel 5, lid 1, onder a) en f), van gedelegeerde verordening (EU) 2015/63 moeten aldus worden uitgelegd dat de passiva die het resultaat zijn van transacties tussen een bank van het tweede niveau en de leden van een netwerk dat die bank vormt met coöperatieve banken waaraan zij diverse diensten levert zonder dat zij over die banken zeggenschap heeft, terwijl tegenover die passiva geen leningen staan die zijn verstrekt op een niet-concurrerende, non-profitbasis ter bevordering van de oogmerken van openbare orde van centrale of regionale overheden in een lidstaat, niet buiten beschouwing mogen worden gelaten bij de berekening van de in artikel 103, lid 2, genoemde bijdragen aan een nationaal afwikkelingsfonds.

REGELGEVING EU

- Verordening (EU) 2019/2033 van het Europees Parlement en de Raad van 27 november 2019 betreffende prudentiële vereisten voor beleggingsondernemingen en tot wijziging van Verordeningen (EU) nr. 1093/2010, (EU) nr. 575/2013, (EU) nr. 600/2014 en (EU) nr. 806/2014, PB L 314 van 5.12.2019
- Richtlijn (EU) 2019/2162 van het Europees Parlement en de Raad van 27 november 2019 betreffende de uitgifte van gedekte obligaties en het overheidstoezicht op gedekte obligaties en tot wijziging van de Richtlijnen 2009/65/EG en 2014/59/EU, PB L 328 van 18.12.2019

Richtlijn (EU) 2019/2177 van het Europees Parlement en de Raad van 18 december 2019 tot wijziging van Richtlijn 2009/138/EG betreffende de toegang tot en uitoefening van het verzekerings- en het herverzekeringsbedrijf (Solvabiliteit II), Richtlijn 2014/65/EU betreffende markten voor financiële instrumenten, en van Richtlijn (EU) 2015/849 inzake de voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld of terrorismefinanciering, [PB L 334 van 27.12.2019](#)

Gewasbeschermingsmiddelen en biociden

HvJ – ARREST – 19 december 2019 – zaak C- 592/18 – Darie – Nederland – CBB – ECLI:EU:C:2019:1140 – conclusie – arrest

Biociden

Verordening (EU) nr. 528/2012. Darie biedt het middel Pure Air aan. Het gaat om een middel dat (onder meer) de bacteriesoort *Bacillus ferment* bevat. Op de door het Europees Agentschap voor chemische stoffen (ECHA) bijgehouden en gepubliceerde lijst van biocidale werkzame stoffen staat een aantal bacteriesoorten als werkzame stof vermeld. De bacteriesoort *Bacillus ferment* is echter niet als biocidale werkzame stof bij het ECHA geregistreerd. De staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu heeft Pure Air aangemerkt als biocide in de zin van artikel 3, lid 1, onder a), van de biocideverordening. Voor dit middel was geen toelating verleend. Bijgevolg heeft hij Darie wegens overtreding van het verbod om niet-toegelaten biociden op de markt aan te bieden een last onder dwangsom van 1 000 EUR per week tot een maximumbedrag van 25 000 EUR opgelegd om het middel met ingang van 14 januari 2017 niet meer aan te bieden. Darie heeft zich verzet tegen dat besluit.

Het CBB heeft in het geschil tussen Darie en de staatssecretaris aan het HvJ EU gevraagd of het begrip ‚biociden‘ in artikel 3 van verordening nr. 528/2012 aldus dient te worden uitgelegd dat het ook ziet op middelen die mede bestaan uit een of meer bacteriesoorten, enzymen of andere bestanddelen, gesteld dat zij vanwege hun specifieke werkingswijze niet direct inwerking hebben op het schadelijke organisme waarvoor zij bestemd zijn, maar op het ontstaan respectievelijk in stand houden van de mogelijke leefomgeving van dat schadelijke organisme, en welke eisen moeten dan in het voorkomend geval aan een dergelijke inwerking worden gesteld? Is voor de beantwoording van vraag 1 relevant of de situatie waarin een zodanig middel wordt aangewend vrij is van het schadelijke organisme, en zo ja, aan de hand van welke maatstaf moet worden beoordeeld of van dit laatste sprake is? Is voor de beantwoording van vraag 1 relevant binnen welke termijn de inwerking plaatsvindt? Met name Nederland en de Commissie achten het noodzakelijk om de definitie uit de biocideverordening restrictief uit te leggen teneinde praktische problemen bij de toepassing van de verordening te voorkomen. Oostenrijk en Noorwegen hebben in deze zaak schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Het begrip „biocide“ in de zin van de biocidenverordening slaat op middelen die een of meer bacteriesoorten, enzymen of andere bestanddelen bevatten die wegens hun specifieke werkingswijze in beginsel niet direct inwerken op de schadelijke organismen die zij bestrijden, maar op het ontstaan of het in stand houden van de leefomgeving van die organismen, voor zover dit gebeurt op een andere dan louter fysieke of mechanische wijze, als onderdeel van een causaliteitsketen die erop is gericht deze organismen af te remmen.

Het feit dat een middel pas op het te behandelen oppervlak mag worden aangebracht na verwijdering van de op dit oppervlak aanwezige schadelijke organismen waartegen dit middel wordt ingezet, is niet van invloed op de kwalificatie van het middel als „biocide“.

De termijn waarbinnen een middel inwerkt, is niet van invloed op de kwalificatie van dat middel als „biocide“.

EUROPEES PARLEMENT

Resolutie van het Europees Parlement van 13 september 2018 over de tenuitvoerlegging van Verordening (EG) nr. 1107/2009 betreffende gewasbeschermingsmiddelen (2017/2128(INI)), [PB C 433 van 23.12.2019](#)

OVERIG

Europees verbod op insecticide chloorpyrifos ([Europanu](#))

Gezondheid, geneesmiddelen en etikettering (B)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 17 december 2019 – zaak C-815/19 – Natumi*

Etikettering van biologische producten – Wier en zeewier

Verordening 889/2008. De vraag is of het wier Lithothamnium calcareum bij de verwerking van biologische levensmiddelen als ingrediënt mag worden gebruikt. Zo ja, is ook het gebruik van afgestorven wieren toegestaan? Indien het product voldoet aan de eisen voor een bio-etikettering, mag de benaming „met calcium“, „met calciumrijk zeewier“ of „met hoogwaardig calcium uit het zeewier lithothamnion“ worden gebruikt?

CONSULTATIE

Harmful chemicals – endocrine disruptors, review of EU rules, 16 december 2019 – 9 maart 2020 ([EC](#))

Grondrechten (Handvest) en EVRM, algemeen

HvJ – ARREST – 19 december 2019 – gevoegde zaken C-453/18 en C-494/18 – Bondora – Spanje - ECLI:EU:C:2019:1118 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Europese betalingsbevelprocedure - Oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten – Ambtshalve toetsing door de rechter

Samenvatting onder: [Consumenten](#)

HvJ – ARREST – 19 december 2019 – zaak C-752/18 – Deutsche Umwelthilfe – Grote Kamer – Duitsland - ECLI:EU:C:2019:1114 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Luchtqualiteit – Lijfswang - Aanhouding gezagsdragers – Verbod dieselauto's

Samenvatting onder: [Milieu](#)

BLOG

- Observaties van een strafrechter bij tien jaar EU-Grondrechtenhandvest in Nederland ([European courts](#))
Voordracht ten behoeve van het symposium [Tien jaar EU-Grondrechtenhandvest in Nederland](#), aan de Radboud Universiteit op 6 december 2019.
- Promotie: jurisdictie over mensenrechtenschendingen door transnationale ondernemingen ([Bijzonder stafrecht](#))
- My new article Why Attacks on Civic Space Matter in Strasbourg ([ECHR blog](#))
- State-Empowered Actors in the European Court of Human Rights – State Sovereignty and Council of Europe Authority ([EJILtalk](#))
- The ECHR and Gender Quotas in Elections ([EJILtalk](#))
- Fundamental Rights Charter: Citizens' Rights ([FRA](#))

- Fundamental Rights Charter: Solidarity ([FRA](#))
- Fundamental Rights Charter: Equality ([FRA](#))
- Vrije toegang tot openbare informatie over wetgeving moet worden erkend als universeel mensenrecht ([Privacyweb](#))
- An Internal Safety Net for the Council of Europe? ([Verfassungsblog](#))
- The Supranational Rule of Law: Taking Stock ([Verfassungsblog](#))
- Shying Away from Strasbourg ([Verfassungsblog](#))

Last week, the Italian Constitutional Court published its reasoning on a judgment regarding the so-called ergastolo ostativo (life sentence without parole). The challenged provision excludes persons convicted of serious crimes – primarily mafia-type – from a series of benefits (for example, permits and conditional release) in the event that they do not want to collaborate with the authorities. Italy's Constitutional Court now held that this provision is not in line with the constitution but missed a chance to give full effect to the case law of the European Court of Human Rights

CURSUS EN OPLEIDING

Raad van Europa - Online cursussen over mensenrechten met focus op EVRM ([Help](#))

OVERIG

- [Kamerstukken vergaderjaar 2019-2020, nr. 21501-02](#)

Op 9 december 2019 vond in Brussel de Raad Buitenlandse Zaken plaats. (..) Tijdens de door Nederland geïnitieerde discussie over mensenrechten bereikten Ministers consensus over de wenselijkheid voor het oprichten van het door Nederland bepleite EU Mensenrechtensanctieregime. Het zogenoemde EU-mensenrechtensanctieregime biedt de Europese Unie de mogelijkheid om individuen of organisaties die verantwoordelijk zijn voor mensenrechtenschendingen gerichte sancties op te leggen, zoals het bevriezen van banktegoeden en het opleggen van visumverboden. HV Borrell besloot deze discussie met de conclusie dat op basis van brede consensus in de Raad, het verdere wetgevingstraject gestalte kan krijgen. (..)

EU gaat eigen Mensenrechtensanctieregime instellen ([ECER](#))

- Ten years of the Lisbon Treaty and the Charter of Fundamental Rights ([persbericht EP](#))

Wiki

- [Handvest grondrechten EU](#)
- [Europees Hof voor de rechten van de mens \(EHRM\)](#)

Handel en anti-dumping

EUROPESE COMMISSIE

Bericht betreffende de uitvoering van het arrest van het Hof van Justitie in de gevoegde zaken C-659/13 en C-34/14, C & J Clark International Ltd en Puma SE, in verband met antidumpingmaatregelen ten aanzien van de invoer van schoeisel van oorsprong uit de Volksrepubliek China en Vietnam, [PB C 405 van 2.12.2019](#)

IE - Intellectuele eigendom

HvJ – ARREST – 19 december 2019 - Zaak C-263/18 - Nederlands Uitgeversverbond (Tom Kabinet) - Nederland – Rechtbank Den Haag – ECLI:EU:C:2019:1111 - conclusie - arrest

Virtuele marktplaats voor ‚tweedehands‘ e-books - Uitputting van het distributierecht

Richtlijn 2001/29/EG. De vraag is of de regel van uitputting van het distributierecht, die is vastgesteld in de echte wereld van kopieën (voorwerpen), ook kan worden toegepast op de virtuele wereld van kopieën (digitale bestanden). België, Tsjechië, Denemarken, Duitsland, Spanje, Frankrijk, Italië, Portugal en het VK hebben schriftelijke opmerkingen ingediend. Het HvJ oordeelt dat in dit geval (opnieuw) sprake is van een mededeling aan het publiek.

Hof: De levering aan het publiek van een voor onbeperkte tijd te gebruiken e-book via een downloadlink valt onder het begrip „mededeling [...] aan het publiek“ en, meer in het bijzonder, onder het begrip „beschikbaarstelling van [...] werken [van auteurs] voor het publiek op zodanige wijze dat deze voor leden van het publiek op een door hen individueel gekozen plaats en tijd toegankelijk zijn“ in de zin van artikel 3, lid 1, van richtlijn 2001/29/EG.

- B** BREAKING: CJEU rules that the provision of ebooks is an act of communication to the public (so there is NO digital exhaustion under the InfoSoc Directive) ([IPKat](#))
- B** HvJEU: leveren e-book is mededeling aan het publiek als aanzienlijk aantal personen tegelijkertijd of achtereenvolgens toegang kan krijgen tot hetzelfde werk ([Boek9.nl](#))
- B** HvJ EU: levering e-books voor onbepaalde tijd valt onder 'mededeling aan publiek' ([IEF18898](#))
- B** Dirk Visser: e-books mogen niet worden doorverkocht ([IEF18897](#))
- B** Europees Hof van Justitie: E-books mogen niet worden doorverkocht ([Europanu](#))

HvJ – ARREST – 12 december 2019 – zaak C-143/19 P – Der Grüne Punkt/EUIPO – ECLI:EU:C:2019:1067 – geen conclusie – arrest

Normaal gebruik van een collectief Uniemerkt – Merk inzake een systeem van inzameling en verwerking van verpakkingsafval - Weergave van een cirkel met twee pijlen

Verordening (EG) nr. 207/2009. Het betrokken merk is na aanvraag door DGP op 19 juli 1999 ingeschreven. Deze inschrijving werd vervolgens vernieuwd. Op 2 november 2012 heeft Halston Properties, een vennootschap naar Slowaaks recht, een vordering tot gedeeltelijke vervallenverklaring van dat merk ingesteld krachtens artikel 51, lid 1, onder a), van verordening nr. 207/2009, op grond dat voornoemd merk niet normaal was gebruikt voor de waren waarvoor het was ingeschreven. Het EUIPO heeft die vordering gedeeltelijk toegewezen. DGP heeft beroep ingesteld tegen deze beslissing van de nietigheidsafdeling. Het EUIPO heeft dit beroep verworpen. De kamer van beroep heeft geoordeeld dat DGP niet het bewijs had geleverd dat zij het betrokken merk had gebruikt overeenkomstig de wezenlijke functie ervan, te weten het waarborgen van de identiteit van de oorsprong van de waren waarvoor het was ingeschreven. De gemiddelde consument van de Unie zou het merk niet opvatten als een aanduiding van de oorsprong van deze waren, maar het associëren met ecologisch gedrag van de ondernemingen die deel uitmaken van het recyclingsysteem van DGP. DGP heeft beroep ingesteld tot vernietiging van de litigieuze beslissing. Het Gerecht heeft dit beroep afgewezen, waarna het HvJ het arrest heeft vernietigd omdat het Gerecht niet (op de juiste wijze) onderzoek heeft gedaan naar het gebruik van het merk op de markt van de betrokken waren of diensten.

Hof: Het arrest van het Gerecht van de Europese Unie van 12 september 2018, Der Grüne Punkt/EUIPO – Halston Properties (Weergave van een cirkel met twee pijlen) (T-253/17, EU:T:2018:909), wordt vernietigd. De beslissing van het EUIPO van 20 februari 2017 (zaak R 1357/2015-5) wordt vernietigd.

HvJ – ARREST – 18 december 2019 – zaak C-666/18 – IT Development – Frankrijk – ECLI:EU:C:2019:1099 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Softwarelicentieovereenkomst – Clause met betrekking tot IE-rechten

Richtlijn 2004/48/EG. Richtlijn 2009/24/EG. De houder van het auteursrecht op een computerprogramma heeft een van zijn licentiehouders (met wie hij een licentieovereenkomst had gesloten) gedagvaard omdat die zonder zijn toestemming wijzigingen in dat programma had aangebracht. De bij een Franse rechter in eerste aanleg ingestelde vordering, die is afgewezen, steunde op de aansprakelijkheid voor een inbreuk op het auteursrecht (aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad) en niet op een schending van contractuele voorwaarden (contractuele aansprakelijkheid).

De appelrechter ziet zich gesteld voor het dilemma om de gedraging van de geïntimeerde aan te merken als ofwel een inbreuk op het op het programma rustende auteursrecht (*contrefaçon*), ofwel een niet-nakoming van contractuele verplichtingen. Het probleem waarmee hij wordt geconfronteerd is dat volgens een beginsel van Frans recht een vordering uit onrechtmatige daad in de regel enkel kan worden ingesteld wanneer de partijen onderling geen contractuele betrekking hebben.

Hof: Richtlijn 2004/48/EG en richtlijn 2009/24/EG moeten aldus worden uitgelegd dat schending van een clause die is opgenomen in een licentieovereenkomst voor een computerprogramma en die betrekking heeft op de intellectuele-eigendomsrechten van de houder van het auteursrecht op dat programma, onder het begrip „inbreuk op intellectuele-eigendomsrechten” in de zin van richtlijn 2004/48 valt, en deze houder derhalve in aanmerking moet kunnen komen voor de garanties waarin deze laatste richtlijn voorziet, ongeacht welke aansprakelijkheidsregeling volgens het nationale recht toepasselijk is.

GERECHT EU – ARREST – 12 december 2019 – zaak T-683/18 – Conte / EUIPO (CANNABIS STORE AMSTERDAM) – ECLI:EU:T:2019:855 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Uniemerk – Marihuana – Openbare orde

Verordening (EU) 2017/1001. Het Italiaanse bedrijf Santa Conte (Napels) verzoekt om inschrijving als EU-merk van het beeldmerk CANNABIS STORE AMSTERDAM. Het EU-Merkenbureau heeft dat verzoek afgewezen wegens strijdigheid met de openbare orde. Conte is daartegen in beroep gegaan bij het Gerecht van de EU.

Gerecht: Bij de huidige stand van het recht kan een teken niet als Uniemerk worden ingeschreven wanneer het verwijst naar marihuana. Een dergelijk teken is in strijd met de openbare orde. Het beroep wordt verworpen.

GERECHT EU – ARREST – 19 december 2019 – zaak T-690/18 – Sony Interactive Entertainment Europe / EUIPO - Vieta Audio – ECLI:EU:T:2019:894 – [arrest](#)

Uniewoordmerk Vita

Verordening (EG) nr. 207/2009 [gewijzigd bij verordening (EU) 2017/1001].

Gerecht: De beslissing van het EUIPO van 10 september 2018 (zaak R 695/2018-4) betreffende een procedure inzake vervallenverklaring tussen Vieta Audio, SA en Sony Interactive Entertainment Europe Ltd wordt vernietigd.

HvJ en Gerecht overig

T-695/18 Nietigverklaring wegens verwarringsgevaar 'mediflor' en 'floramed' gerechtvaardigd ([IEforum](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 2 december 2019 – zaak C-785/19 – Koch Media*

IE – Computerspel - Inbreuk – Vergoeding volledige advocatenkosten voor aanmaning

Richtlijn 2001/29/EG. Richtlijn 2009/24/EG. Verzoekster verkoopt computerspellen voor commerciële doeleinden. Verweerster is een natuurlijke persoon die geen professionele of commerciële doeleinden nastreeft. Verzoekster is, op het grondgebied van Duitsland, houdster van de exclusieve naburige rechten op de beschikbaarstelling van een professioneel ontwikkeld computerspel aan het publiek. Verweerster heeft dit computerspel via haar internetaansluiting op een online platform voor filesharing geplaatst en voor het publiek beschikbaar gesteld voor download. Door deze files uit te wisselen heeft zij inbreuk gepleegd op de rechten van verzoekster. Verzoekster heeft vervolgens een advocatenkantoor ingeschakeld welke namens haar een aanmaning naar verweerster heeft gestuurd. Daarin werd verweerster onder meer gesommeerd om zich in een onthoudingsverklaring met boetebeding ertoe te verbinden om het computerspel niet langer voor het publiek beschikbaar te stellen en een schadevergoeding te betalen. In de daaropvolgende gerechtelijke procedure tot invordering is enkel nog over de hoogte van de vergoedbare advocatenkosten gedebatteerd. De Duitse rechter in eerste aanleg heeft verweerster veroordeeld tot betaling van 124 EUR, vermeerderd met rente, en de vordering voor het overige afgewezen met als motivering dat het vergoedbare bedrag van een vordering in bepaalde gevallen is beperkt tot 1 000 EUR, tenzij de billijkheid zich daartegen verzet. Met haar beroep voor de verwijzende rechter wil verzoekster haar vordering tot volledige vergoeding van haar advocatenkosten alsnog geldend maken.

De verwijzende rechter wil weten of de advocatenkosten voor de aanmaning onder de gerechtskosten of andere kosten overeenkomstig artikel 14 van richtlijn 2004/48, onder de schadevergoeding volgens artikel 13 van de richtlijn of helemaal niet binnen de werkingssfeer van de richtlijn vallen.

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

English High Court dismisses Babybel appeal on the 3D red wax-coating UK trade mark ([IPKat](#))

BREXIT

Kennisgeving inzake EU-regels op het gebied van auteursrecht, 22 november 2019 ([EC](#))

Insolventie

HvJ – ARREST – 4 december 2019 – zaak C-493/18 – Tiger e.a. – Frankrijk – ECLI:EU:C:2019:1046 – geen conclusie – arrest

Verkoop van onroerend goed en vestiging van een hypotheek – Vordering tot niet-tegenwerpbaarheid die is ingesteld door de faillissementscurator – Exclusieve bevoegdheid van gerechten van de lidstaat waar de insolventieprocedure is geopend

Verordening (EG) nr. 1346/2000. Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen UB enerzijds en VA, Tiger SCI, WZ als curator in het faillissement van UB alsmede Banque patrimoine et immobilier SA anderzijds, betreffende de verkoop van onroerend goed dat aanvankelijk toebehoorde aan UB, de door deze laatste op dat onroerend goed gevestigde hypotheek en de door WZ ingestelde vordering tot vaststelling dat deze handelingen niet aan de failliete boedel kunnen worden tegengeworpen.

Hof: Artikel 3, lid 1, van verordening (EG) nr. 1346/2000 moet aldus worden uitgelegd dat wanneer de curator die is benoemd door een rechterlijke instantie van de lidstaat waar de insolventieprocedure is geopend, een vordering heeft ingesteld om de verkoop van in een andere lidstaat gelegen onroerend goed en de hierop gevestigde hypotheek niet-tegenwerpbaar aan de insolvente boedel te laten verklaren, deze vordering onder de exclusieve bevoegdheid van de rechterlijke instanties van de eerstgenoemde lidstaat valt.

Artikel 25, lid 1, van verordening nr. 1346/2000 moet aldus worden uitgelegd dat een beslissing waarbij een rechterlijke instantie van de lidstaat waar de procedure is geopend, de curator machtigt om een vordering waarvoor deze rechterlijke instantie zelf exclusief bevoegd is desalniettemin in te stellen in een andere lidstaat, niet tot gevolg kan hebben dat de rechterlijke instanties van deze andere lidstaat internationale bevoegdheid verkrijgen.

- UB v VA (Tiger SCI): The CJEU dots the i's on forum rei sitae in insolvency. ([GAVL](#))

Institutioneel recht

HvJ – ARREST – 3 december 2019 – zaak C-482/17 – Tsjechische Republiek/Parlement en Raad – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2019:1035 – persbericht – conclusie – arrest

Tsjechië komt op tegen strengere Europese wapenrichtlijn

Samenvatting onder: [Wapens](#)

HvJ – ARREST – 3 december 2019 – zaak C-414/18 – Iccrea Banca – Grote Kamer – Italië – ECLI:EU:C:2019:1036 – conclusie – arrest

Samenvatting onder: [Financiële diensten](#)

HvJ – ARREST – 19 december 2019 – zaak C-502/19 – Junqueras Vies – Grote Kamer – Spanje – ECLI:EU:C:2019:1115 – persbericht – conclusie – arrest

Verkiezing Europees Parlement – Catalaanse verkozenen – Immuniteit

Samenvatting onder: [Verkiezingen](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G PIKAMÄE – 11 december 2019 – zaak C-457/18 – Slovenië/Kroatië – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2019:1067 – persbericht – conclusie

Grensgeschied territoriale wateren – Arbitrage-uitspraak – HvJ bevoegd?

Artikel 259 VWEU. Tijdens de toetredingsonderhandelingen van Kroatië tot de EU wilde Slovenië dat een grensgeschied (territoriale wateren en toegang vissersboten) tussen beide landen zou worden geregeld. Kroatië stemde toe om de kwestie voor te leggen aan een arbitragecommissie en om die scheidsrechterlijke uitspraak na te leven. Volgens Slovenië weigert Kroatië thans echter zich bij de arbitrage-uitspraak neer te leggen. Het heeft Kroatië daarom voor het Hof gebracht op basis van de (tot op heden niet vaak gebruikte) interstatelijke inbreukprocedure (artikel 259 VWEU).

A-G: geeft het Hof in overweging zich niet bevoegd te verklaren om kennis te nemen van het onderhavige beroep.

- When Violations of International and EU Law Overlap ([Verfassungsblog](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Griekenland – 4 december 2019 – zaak C-758/19 – OH*

Protocol (Nr. 7) betreffende de voorrechten en immuniteiten van de Europese Unie. Omvat de "vrijstelling van rechtsvervolg/immuniteit" naast strafvervolg ook civiele acties die worden ingesteld tegen leden van de Commissie? Kan de vrijstelling van rechtsvervolg worden opgeheven in het kader van de civiele actie? Zo ja, door wie moet de procedure in gang worden gezet?

IPR

HvJ – ARREST – 4 december 2019 – zaak C-493/18 – Tiger e.a. – Frankrijk – ECLI:EU:C:2019:1046 – geen conclusie – arrest

Verkoop van onroerend goed en vestiging van een hypotheek – Vordering tot niet-tegenwerpbaarheid die is ingesteld door de faillissementscurator – Exclusieve bevoegdheid van gerechten van de lidstaat waar de insolventieprocedure is geopend

Samenvatting onder: Insolventie

HvJ – ARREST – 5 december 2019 – zaak C-421/18 – Ordre des avocats du barreau de Dinant – België – ECLI:EU:C:2019:1053 – conclusie – arrest

Jaarlijkse beroepsbijdragen aan orde van advocaten – Bevoegde rechter – Verbintenis uit overeenkomst?

Verordening (EU) nr. 1215/2012. Het betreft een geding tussen de orde van advocaten van de balie van Dinant, België en JN over de niet-betaling door JN van de aan deze orde verschuldigde jaarlijkse beroepsbijdragen. Deze jaarlijkse bijdragen vloeien voort uit de inschrijving van JN bij deze orde gelet op het feit dat overeenkomstig het Belgische Gerechtelijk Wetboek inschrijving bij een orde van advocaten verplicht is om in België het beroep van advocaat te kunnen uitoefenen. Aangezien JN zijn woonplaats heeft in Frankrijk, heeft hij de internationale bevoegdheid van de verwijzende rechter om kennis te nemen van dit geschil betwist. De verwijzende rechter wil weten of de vordering van een orde van advocaten die ertoe strekt een van haar leden te veroordelen tot betaling van de aan deze orde verschuldigde jaarlijkse beroepsbijdragen, een vordering „ten aanzien van een verbintenis uit overeenkomst” is in de zin van artikel 7, punt 1, van de Brussel I bis-verordening.

Hof: Artikel 1, lid 1, van verordening (EU) nr. 1215/2012 moet aldus worden uitgelegd dat een geschil over de verbintenis van een advocaat om de aan zijn orde van advocaten verschuldigde jaarlijkse beroepsbijdragen te betalen slechts binnen het toepassingsgebied van deze verordening valt mits deze orde, wanneer zij aan de betrokken advocaat uitvoering van de verbintenis vraagt, volgens het toepasselijke nationale recht bij haar handelingen geen openbaar gezag uitoefent; het staat aan de verwijzende rechter om dit na te gaan.

Artikel 7, punt 1, onder a), van verordening nr. 1215/2012 moet aldus worden uitgelegd dat een vordering waarbij een orde van advocaten de rechter vraagt om een van haar leden te veroordelen tot betaling van de door dat lid verschuldigde jaarlijkse beroepsbijdragen die hoofdzakelijk dienen om diensten zoals verzekeringen te bekostigen, beschouwd moet worden als een vordering „ten aanzien van een verbintenis uit overeenkomst” in de zin van deze bepaling, voor zover deze bijdragen een tegenprestatie vormen voor prestaties die deze orde haar leden aanbiedt en voor zover het betrokken lid met die prestaties vrijwillig heeft ingestemd, hetgeen de verwijzende rechter dient na te gaan.

- a** Dinant Bar v maître JN. CJEU confirms Bar membership fees are in principle neither civil and commercial nor contractual. (GAVL)

HvJ – ARREST – 12 december 2019 – zaak C-433/18 – Aktiva Finants – Finland – ECLI:EU:C:2019:1074 – conclusie – arrest

Beslissing van een nationale rechterlijke instantie tot uitvoerbaarverklaring van een beslissing van een rechterlijke instantie van een andere lidstaat - Doeltreffend rechtsmiddel

Verordening (EG) nr. 44/2001. In Finland voorziet het nationale stelsel van rechtsmiddelen in een procedure voor het verlenen van toestemming tot voortzetting van het geding wanneer een rechtsmiddel wordt ingesteld tegen beslissingen van gerechten in eerste aanleg. Deze procedure geldt eveneens voor rechtsmiddelen die betrekking hebben op beslissingen in eerste aanleg waarbij een in een andere lidstaat gegeven beslissing uitvoerbaar is verklaard krachtens verordening nr. 44/2001. In de onderhavige prejudiciële verwijzing wordt het Hof verzocht te bepalen of in het kader van de bij verordening nr. 44/2001 vastgestelde regeling een procedure voor het verlenen van toestemming tot voortzetting van het geding zoals in het hoofdeding aan de orde is, strookt met het

in artikel 43, lid 1, van verordening nr. 44/2001 neergelegde vereiste dat aan beide partijen doeltreffende rechtsmiddelen moeten worden gewaarborgd, en of een dergelijke procedure overeenkomstig artikel 43, lid 3, van deze verordening de regels van de procedure op tegenspraak in acht neemt.

Hof: Artikel 43, lid 1, van verordening nr. (EG) 44/2001 staat niet in de weg aan een procedure voor het verlenen van toestemming tot voortzetting van het geding waarin, ten eerste, de appelrechter over het verlenen van die toestemming uitspraak doet op basis van de beslissing in eerste aanleg, het bij hem ingestelde rechtsmiddel, de eventuele opmerkingen van de verwerende partij en, indien nodig, de overige elementen van het dossier, en, ten tweede, de toestemming tot voortzetting van het geding moet worden verleend met name indien er twijfel bestaat over de juistheid van de betrokken beslissing, indien het niet mogelijk is de juistheid van die beslissing te beoordelen zonder toestemming tot voortzetting van het geding te verlenen of indien er een andere gewichtige reden is om toestemming tot voortzetting van het geding te verlenen.

Artikel 43, lid 3, van verordening nr. 44/2001 moet aldus worden uitgelegd dat het niet in de weg staat aan een procedure voor het onderzoek van een rechtsmiddel tegen een beslissing op het verzoek tot uitvoerbaarverklaring, waarin niet vereist is dat de verwerende partij vooraf wordt gehoord wanneer een beslissing in haar voordeel is genomen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Slovenië – 4 december 2019 – zaak C-774/19 - Personal Exchange International*

Kansspelen – Pokerspeler - Consument of beroepsmatig? - Bevoegde rechter

Verordening (EG) nr. 44/2001. Verweerster biedt online-gokdiensten aan en heeft haar bedrijfszetel in Malta. Verzoeker, een pokerspeler uit Slovenië, heeft gebruik gemaakt van de diensten die verweerster hem op afstand via haar website www.mybet.com aanbood. Verzoeker vordert een bedrag van 226 850,21 EUR van verweerster, dat hij heeft gewonnen door poker te spelen op haar website. Verweerster heeft beslag gelegd op de gewonnen bedragen en zich deze toegeëigend omdat verzoeker de spelvoorwaarden had geschonden wegens het bezit van meerdere gebruikersaccounts. Volgens het recht van Malta en de algemene contractvoorwaarden mag elke gebruiker bij een afzonderlijke kansspelaanbieder slechts één gebruikersaccount hebben. Het is niet toegestaan om zich opnieuw te registreren of het account van een andere speler te gebruiken. Verzoeker stelt dat de rechters van Slovenië bevoegd zijn op grond van het feit dat hij als consument gebruik heeft gemaakt van de online casinodiensten van verweerster, en niet bedrijfs- of beroepsmatig heeft gehandeld. Verweerster is van mening dat verzoeker geen consument was, aangezien hij een professioneel pokerspeler is die geen recht heeft op consumentenbescherming, zij stelt daarom dat de rechters van Malta bevoegd zijn in de onderhavige zaak. Valt een individu dat jarenlang in zijn onderhoud heeft voorzien door het winnen van prijzen met onlinespellen onder het begrip "consument," of moeten dergelijke activiteiten als beroepsmatig beschouwd worden?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Oostenrijk – 12 december 2019 – zaak C-804/19 - Markt24*

Rechterlijke bevoegdheid – Arbeidsovereenkomst - Achterstallig loon

Verordening 1215/2012. Partijen kwamen overeen dat de werkzaamheden op 6 september 2017 zouden starten. Verzoekster kreeg echter geen werkzaamheden toegewezen. Ze was wel telefonisch bereikbaar en beschikbaar voor werk. Verzoekster heeft tijdens de arbeidsrelatie geen loon en ook geen loonstrook ontvangen.

Vragen zijn of artikel 21 van verordening 1215/2012 ook dient te worden toegepast op arbeidsrelaties waarin de werkneemster weliswaar in Oostenrijk een arbeidsovereenkomst is overeengekomen, maar de werkneemster daarna noch in Oostenrijk, noch in Duitsland werkzaamheden heeft verricht. Zo ja, worden de vragen voorgelegd of het nationale recht, gelet op de Europese regeling die in dit opzicht voorziet in een minder gunstige regeling voor werknemers, kan worden toegepast. Zo nee, worden de vragen gesteld op welke wijze artikel 21 van verordening 1215/2012 dient te worden uitgelegd. Mocht artikel 21 helemaal niet op de onderhavige zaak van toepassing zijn, wordt gevraagd hoe de overige bepalingen van de verordening moeten worden uitgelegd in omstandigheden als de onderhavige.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – VK - 12 december 2019 – zaak C-814/19 - ABC en XYZ*

Medisch begeleide voortplanting met donoreicellen – Medische aandoening – Schadevordering - Verzekeringszaak? – Bevoegde rechter

Verordening 1215/2012. Verzoekers, die hun woonplaats in Engeland hebben, hebben met verweerder een overeenkomst gesloten voor de verstrekking van een behandeling inzake medisch begeleide voortplanting met donoreicellen in de kliniek van verweerder in Madrid. De behandeling vond plaats in Madrid met behulp van een Spaanse donoreicel, als gevolg waarvan twee kinderen zijn geboren in het VK. Bij beide kinderen werd vervolgens cystische fibrose vastgesteld. Verzoeker en de donor waren samen de bron van de betreffende mutatie. Verzoekers stellen een vordering in tegen verweerder tot vergoeding van het nadeel en de schade die zij alle vier hebben geleden ten gevolge van het feit dat hun kinderen met cystische fibrose zijn geboren. Verzoekers stellen dat verweerder hun allen krachtens het Spaanse recht inzake de onrechtmatige daad een verplichting verschuldigd was om medische diensten en behandelingen te verstrekken, en dat die verplichting is geschonden.

(1) Indien een getroffen(e) de verzekeraar van een schadeveroorzaker oproept, in de lidstaat van zijn woonplaats, kan de getroffen(e) de beweerde schadeveroorzaker dan bij die vordering in het geding roepen krachtens artikel 13, lid 3, van verordening 1215/2012, wanneer de vordering tegen de beweerde schadeveroorzaker geen betrekking heeft op „verzekeringszaken”? (2) Wat wordt in afdeling 3 van verordening 1215/2012 bedoeld met een „verzekeringszaak”? (3) Kunnen de derde en de vierde verzoeker in deze vordering als „getroffenen” worden beschouwd in de zin van artikel 13, lid 2, van verordening 1215/2012?

RECHTSPRAAK NL – Gerechtshof 's-Hertogenbosch - 10 december 2019 - ECLI:NL:GHSHE:2019:4464

SHAPE -Immunititeit van jurisdictie – Rechtsmacht Nederlandse rechter – artikel 6 EVRM.

Verordening (EU) nr. 1215/2012. Artikel 6 EVRM. Beroep op immunititeit van jurisdictie door internationale organisatie. Rol van artikel 6 EVRM? Artikel 6 EVRM doet niet af aan immunititeit.

Het hof stelt voorop dat indien een beroep op immunititeit van jurisdictie wordt gedaan een rechter – dus ook in dit geval de Nederlandse rechter – zich altijd minstens voorlopig de vraag moet stellen of hij wel überhaupt een (geschikt) forum is die zich over die vraag kan buigen. Dat lijkt in deze het geval, gelet op bijvoorbeeld artikel 4 jo 8 Vo Brussel I-bis en artikel 2 Rv. (...)

6.5.3.3 Met betrekking tot het standpunt dat een beroep op immunititeit van jurisdictie een voorvraag is die aan alle andere vragen vooraf gaat, zodat na beslechting van die vraag nog ruimte zou zijn om de rechtsmacht van de Nederlandse rechter als zodanig ter discussie te stellen - aldus begrijpt het hof de stellingname van SHAPE en JFCB -, geldt het volgende. In Hoge Raad 17 mei 2019, ECLI:NL:HR:2019:732 heeft de Hoge Raad – voortbouwend op eerdere uitspraken van de Hoge Raad zelf en van het Hof van Justitie EU - als volgt beslist: (...)

De conclusie luidt dan ook dat de Nederlandse rechter, hetzij definitief hetzij in ieder geval voorlopig en wel ten behoeve van de door SHAPE en JFCB zelf voorgestane (her)beoordeling, bevoegd is om over de onderhavige kwestie te oordelen.

- Supreme v Shape: Dutch Appellate Court rules on the merits of immunity and A6 ECHR, takes Luxembourg by surprise. ([GAVL](#))

LITERATUUR

Prof. mr. dr. M.H. ten Wolde & mr. dr. J.G. Knot, Nieuw IPR inzake huwelijksvermogensrecht en huwelijksbetrekkingen, in: [FJR 2019/71](#)

Kansspelen

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Slovenië – 4 december 2019 – zaak C-774/19 - Personal Exchange International*

Kansspelen – Pokerspeler - Consument of beroepsmatig? - Bevoegde rechter

Samenvatting onder: IPR

Kwekersrecht

HvJ – ARREST – 19 december 2019 – zaak C-176/18 – Club de Variedades Vegetales Protegidas – Spanje - ECLI:EU:C:2019:1131 – conclusie – arrest

Communautaire kwekersrecht - Cascadebeschermingsregeling – Begrip ,ongeoorloofd gebruik van componenten'

Verordening (EG) nr. 2100/94. Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen CVVP, een entiteit die gemachtigd is om de rechten van de houder van een communautair kwekersrecht voor een bepaald ras van mandarijnenbomen te doen gelden, en de eigenaar van een landbouwbedrijf. CVVP verwijt de betrokken eigenaar bomen van dit beschermde ras te hebben aangeplant en de vruchten ervan te hebben geoogst en verkocht, zonder toestemming van de houder te hebben verkregen of hem een billijke vergoeding te hebben betaald.

Hof: Artikel 13, lid 2, onder a), en lid 3, van verordening (EG) nr. 2100/94 moet aldus worden uitgelegd dat voor het aanplanten van een beschermd ras en het oogsten van de vruchten ervan die niet kunnen worden gebruikt als teeltmateriaal, de toestemming van de houder van het communautaire kwekersrecht voor dat plantenras vereist is voor zover de voorwaarden van artikel 13, lid 3, van deze verordening zijn vervuld.

Artikel 13, lid 3, van verordening nr. 2100/94 moet aldus worden uitgelegd dat de vruchten van een plantenras die niet kunnen worden gebruikt als teeltmateriaal, niet kunnen worden beschouwd als te zijn verkregen door een „ongeoorloofd gebruik van componenten” van dit plantenras in de zin van deze bepaling wanneer deze componenten in de tijd tussen de bekendmaking van de aanvraag van het communautaire kwekersrecht voor dit plantenras en de verlening ervan door een kwekerij zijn vermeerderd en aan een landbouwer zijn verkocht. Wanneer deze componenten na de verlening van dit kwekersrecht zonder toestemming van de houder van dit kwekersrecht zijn vermeerderd en verkocht, kan deze laatste het hem door artikel 13, lid 2, onder a), en lid 3, van deze verordening verleende recht met betrekking tot die vruchten doen gelden, tenzij hij een redelijke mogelijkheid heeft gehad om zijn recht met betrekking tot genoemde componenten uit te oefenen.

Landbouw en visserij (B)

HvJ – ARREST – 19 december 2019 – zaak C-386/18 – Coöperatieve Producentenorganisatie en Beheersgroep Texel UA – Nederland – CBB – ECLI:EU:C:2019:1122 - conclusie – arrest

Gemeenschappelijk visserijbeleid (GVB) – Europees Fonds voor maritieme zaken en visserij (EFMZV) – Co-financiering

Verordening (EU) nr. 508/2014. Heeft een producentenorganisatie die zich bezighoudt met het treffen van maatregelen voor de rationele beoefening van de visserij en de verbetering van de voorwaarden voor de verkoop van visserijproducten het recht op cofinanciering door de regering van een lidstaat van de voorbereiding en uitvoering van haar productie- en afzetprogramma?

Hof: Een lidstaat mag niet weigeren om een subsidieaanvraag van een producentenorganisatie in de visserij- en aquacultuursector in te willigen, voor uitgaven in het kader van een productie- en afzetprogramma. De lidstaat mag daarbij niet als reden opgeven dat in de nationale rechtsorde ten tijde van de aanvraag nog niet was voorzien in de mogelijkheid om een dergelijke aanvraag te behandelen.

Artikel 66, lid 1, van verordening (EU) nr. 508/2014 verzet zich ertegen dat een lidstaat weigert om een door een producentenorganisatie in de visserij- en aquacultuursector ingediende subsidieaanvraag in te willigen die betrekking heeft op de uitgaven die door die organisatie zijn gedaan voor de voorbereiding en de uitvoering van een productie- en afzetprogramma, waarbij de reden voor deze weigering gelegen is in het feit dat in de nationale rechtsorde van die staat ten tijde van de indiening van die aanvraag nog niet was voorzien in de mogelijkheid om een dergelijke aanvraag te behandelen.

Producentenorganisaties in de visserij- en aquacultuursector kunnen aan die bepaling niet rechtstreeks een recht op financiële steun uit het Europees Fonds voor maritieme zaken en visserij ontlenen voor de uitgaven die zij hebben gedaan voor de voorbereiding en de uitvoering van een productie- en afzetprogramma.

Artikel 65, lid 6, van verordening (EU) nr. 1303/2013 verzet zich er niet tegen dat uit het Europees Fonds voor maritieme zaken en visserij subsidie wordt verleend voor de voorbereiding en de uitvoering van een productie- en afzetprogramma wanneer de subsidieaanvraag wordt ingediend nadat dit programma is voorbereid en uitgevoerd.

HvJ – ARREST – 19 december 2019 - Gevoegde zaken C-477/18 en C-478/18 - Gosschalk e.a. – Nederland – CBB – ECLI:EU:C:2019:1126 - [conclusie](#) – [arrest](#)

Vergoedingen die de lidstaten mogen innen ter dekking van de kosten van officiële veterinaire controles - Aangevraagde maar niet gewerkte kwartieren – Opbouw weerstandsvermogen

Verordening nr. 882/2004. In algemene zin wordt het Hof om een uitspraak verzocht over de vraag welke voorwaarden en grenzen verordening nr. 882/2004 verbindt aan de bevoegdheid van de voor het verrichten van officiële veterinaire controles bevoegde nationale autoriteiten om aan de slachthuizen waar die controles plaatsvinden vergoedingen op te leggen ter dekking van de kosten die ten behoeve van de uitvoering van die controles zijn gemaakt. In dit kader zal het Hof met name moeten vaststellen of de bevoegde nationale autoriteiten gerechtigd zijn om aan de slachthuizen door te berekenen: de salarissen van en de kosten voor ander personeel dan het personeel dat de officiële controles concreet uitvoert, de tevoren door het slachthuis bepaalde en bij de bevoegde autoriteit aangevraagde, maar niet gepresteerde controletijd en de opbouw van een weerstandsvermogen bij een particuliere onderneming die aan de bevoegde autoriteit officiële assistenten voor deze controles ter beschikking stelt.

Hof: De lidstaten kunnen de (salaris)kosten van administratief en ondersteunend personeel beschouwen als kosten van officiële controles en als kosten die niet hoger zijn dan de kosten die door de bevoegde autoriteiten worden gedragen, naar evenredigheid van de tijd die dat personeel objectief gezien nodig heeft voor activiteiten die onlosmakelijk verbonden zijn met de uitvoering van officiële controles.

Aan slachthuizen mogen vergoedingen in rekening worden gebracht voor kwartieren van officiële controles die zijn aangevraagd, maar waarin niet daadwerkelijk is gewerkt, wanneer het slachthuis de autoriteit niet lang genoeg van tevoren in kennis heeft gesteld van zijn wens om de duur van de controle in te korten ten opzichte van de oorspronkelijk geplande duur. Voor slachthuizen mag in beginsel een gemiddeld tarief worden gehanteerd.

Bij de berekening van de vergoedingen voor officiële controles mogen evenwel GEEN kosten in aanmerking worden genomen voor de opbouw van een weerstandsvermogen ten behoeve van een particuliere onderneming waarvan de bevoegde autoriteit officiële assistenten inleent, wanneer dat weerstandsvermogen bedoeld is om bij een gezondheids crisis te worden aangewend voor de betaling van salaris- en opleidingskosten voor personeel dat de officiële controles feitelijk uitvoert alsmede voor personeel dat de uitvoering van officiële controles mogelijk maakt.

HvJ – ARREST – 19 december 2019 – zaak C-360/18 – Cargill Deutschland – Duitsland - ECLI:EU:C:2019:1124 – conclusie – arrest

Productieheffingen suiker op basis van achteraf door Hof ongeldig verklaarde wetgeving - Verjaringstermijnen

Verordening (EU) nr. 1360/2013. De verwijzende rechter wil weten of op grond van verordening (EU) nr. 1360/2013 terugbetaling van productieheffingen in de sector suiker dient plaats te vinden in overeenstemming met het nationale recht en met name met inachtneming van de in dat recht vastgelegde verjaringstermijn. De vraag is gerezen in een geding tussen Cargill Deutschland, een producent van isoglucose, en de nationale bevoegde autoriteit. Cargill Deutschland vordert terugbetaling van suikerheffingen die zij heeft betaald op basis van achteraf door het Hof ongeldig verklaarde wetgeving. De bevoegde autoriteit stelt dat die vorderingen zijn verjaard als gevolg van nationale regels die voorzien in een verjaringstermijn voor het instellen van dergelijke vorderingen.

Hof: Verordening (EU) nr. 1360/2013 dient aldus te worden uitgelegd dat:

de terugbetaling van de bedragen die marktdeelnemers onverschuldigd hebben betaald uit hoofde van die heffingen dient te geschieden in overeenstemming met het nationale recht, en in het bijzonder binnen de daarin gestelde verjaringstermijnen, met inachtneming van de beginselen van gelijkwaardigheid en doeltreffendheid;

zij zich verzet tegen nationale regels op grond waarvan, volgens de uitlegging die daaraan door de bevoegde nationale rechterlijke instanties wordt gegeven, de toepasselijke verjaringstermijn waarbinnen om terugbetaling van onverschuldigd betaalde suikerproductieheffingen dient te worden verzocht, verstrijkt vóór de inwerkingtreding van die verordening, hetgeen de uitoefening van het door de rechtsorde van de Unie aan die marktdeelnemers verleende recht om terugbetaling van deze heffingen te verkrijgen voor de in voormelde verordening bedoelde verkoopseizoenen, in de praktijk onmogelijk maakt.

GERECHT EU – ARREST – 19 december 2019 – zaak T-509/18 – Tsjechische Republiek/ Commissie – ECLI:EU:T:2019:876 – arrest

ELGF – Elfpo

Uitvoeringsverordening (EU) nr. 809/2014. Bij het bestreden besluit heeft de Commissie, in het geval van de Tsjechische Republiek, meer bepaald een totaalbedrag van 151 116,65 EUR van financiering uitgesloten dat betrekking had op maatregelen binnen het geïntegreerd beheers- en controlesysteem (GBCS) in het kader van het programma voor plattelandsontwikkeling Elfpo (2014-2020) die aanleiding hebben gegeven tot betalingen voor de begrotingsjaren 2017 en 2018. De Tsjechische Republiek is daartegen opgekomen.

Gerecht: Uitvoeringsbesluit (EU) 2018/873 wordt nietig verklaard, voor zover de Europese Commissie daarbij de door de Tsjechische Republiek in het kader van het Elfpo gemaakte uitgaven voor een totaalbedrag van 151 116,65 EUR aan financiering heeft onttrokken.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – België – 20 december 2019 – zaak C-830/19 - Région wallonne*

Steun voor plattelandsontwikkeling

Verordening (EU) nr. 1505/2003. Verordening (EU) nr. 807/2004. CJ heeft het landbouwbedrijf van zijn ouders gedeeltelijk (1/3) overgenomen om het familiebedrijf voort te zetten. Hij oefent zijn activiteit uit in de vorm van een feitelijke vereniging samen met zijn vader, F.J., die eigenaar blijft van 1/3 van de boerderij; de laatste 1/3 eigendom is van diens vrouw, de moeder van C.J. C.J. heeft namens de feitelijke vereniging een steunaanvraag voor vestiging ingediend bij het Waals Gewest. Het Waals Gewest heeft de feitelijke vereniging in kennis gesteld van het ongunstige besluit, met als motivering dat de standaardwaarde van de brutoproductie (SBP) van het overgenomen bedrijf de toegelaten maximumdrempel van 1 000 000 EUR overschrijdt. Hiertegen is beroep ingesteld bij het betaalorgaan met als reden dat bij de vaststelling van de SBP rekening moet worden gehouden met het feit dat het bedrijf door drie personen wordt gerund. Aangezien C.J. slechts een deel van het bedrijf heeft overgenomen betoogt hij dat het hanteren van het productiepotentieel van het gehele

bedrijf als maximumdrempel discriminerend en disproportioneel is, daar het de doelstellingen van de verordening miskent. Moeten de lidstaten bij de omzetting van deze bepalingen rekening houden met het gehele bedrijf en niet enkel met het deel van de jonge landbouwer in het bedrijf, wanneer het landbouwbedrijf georganiseerd is als een feitelijke vereniging waarvan een jonge landbouwer een onverdeeld aandeel heeft overgenomen en bedrijfshoofd wordt, maar niet het enige bedrijfshoofd?

LHBT

OVERIG

Europa veroordeelt 'lhbt-vrije' zones in Polen ([Europanu](#))

Luchtvaart en reizen (C)

HvJ – ARREST – 19 december 2019 – zaak C-532/18 – Niki Luftfahrt – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2019:1127 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Aansprakelijkheid voor omvallen hete beker in een vliegtuig

Artikel 17 Verdrag van Montreal. De verwijzende rechter verzoekt het Hof om uitleg van het Verdrag van Montreal, waarin wordt bepaald onder welke voorwaarden een passagier die tijdens een vlucht lichamelijk letsel heeft opgelopen de betrokken luchtvervoerder aansprakelijk kan stellen. In dit geval gaat het om brandwonden die een minderjarige heeft opgelopen doordat tijdens een vlucht een beker hete drank door onbekende oorzaak omviel. Frankrijk en Polen hebben schriftelijke opmerkingen ingediend in deze zaak.

Hof: Een luchtvaartmaatschappij is aansprakelijk voor de schade die wordt veroorzaakt door het omvallen van een beker met warme koffie. Een dergelijk ongeval hoeft geen verband te houden met een risico dat inherent is aan een vlucht.

Artikel 17, lid 1, van het Verdrag van Montreal moet aldus worden uitgelegd dat het begrip „ongeval” in de zin van deze bepaling zich uitstrekt tot alle situaties die zich voordoen aan boord van een luchtvaartuig en waarbij een passagier lichamelijk letsel oploopt door een voorwerp dat wordt gebruikt voor het bedienen van passagiers, zonder dat hoeft te worden onderzocht of die situaties het gevolg zijn van een typisch luchtvaatarisico.

B Hof: luchtvaartmaatschappij aansprakelijk voor letsel door koffie ([Europanu](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 17 december 2019 – [zaak C-816/19](#) – [Germanwings*](#)

Luchtvaartclaim – Staking – Vakbond – Buitengewone omstandigheid?

Verordening 261/2004. Kan een door de vakbond georganiseerde staking van het eigen personeel van de luchtvaartmaatschappij die de vlucht uitvoert, worden aangemerkt als een "buitengewone omstandigheid" in de zin van de verordening?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 20 december 2019 – [zaak C-810/19](#) – [Flightright*](#)

Begrip "rechtstreeks aansluitende" vlucht

Verordening 261/2004. Is er sprake van een "rechtstreeks aansluitende" vlucht wanneer de vluchten bij één enkele boeking zijn aangekocht en waarbij is voorzien in een overstap op een buiten het grondgebied van de Europese Unie gelegen luchthaven, een langdurig oponthoud op de plaats van tussenlanding is ingepland en de geboekte vervolgvlucht niet de eerstvolgende haalbare vlucht is?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Spanje – 23 december 2019 – zaak C-827/19 – Ryanair*

Buitengewone omstandigheid - Staking

Verordening 261/2004. Kan de uitoefening van het stakingsrecht door het personeel van een luchtvaartmaatschappij als een „buitengewone omstandigheid” in de zin van artikel 5, lid 3, van de verordening worden beschouwd wanneer de staking niet is uitgelokt door een eerdere beslissing van de werkgever, maar is ingegeven door de eisen van de werknemers?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Oostenrijk – 23 december 2019 – zaak C-826/19 - Austrian Airlines*

Omleiding vlucht naar andere luchthaven in zelfde stad

Verordening 261/2004. Verweerster heeft de vlucht omgeleid van Berlin Tegel naar Berlin Schönefeld. De reden voor de omleiding was dat de vlucht het verbod op nachtvluchten in Berlin Tegel met drie minuten zou hebben overschreden. Wegens onweer in Wenen heeft Eurocontrol verweerster pas later een slot toegekend. Verweerster heeft verzoeker geen vervangend vervoer van luchthaven Berlin Schönefeld naar luchthaven Berlin Tegel aangeboden. Verzoeker vordert van verweerster de betaling van 250 EUR als compensatie en baseert zich enerzijds op de vertraagde aankomst van de vlucht en anderzijds op het feit dat hem geen vervoer van de luchthaven Berlin Schönefeld naar de luchthaven Berlin Tegel is aangeboden. De vragen zijn o.a. of de verordening van toepassing is op twee luchthavens die zich allebei in de onmiddellijke nabijheid van een stadscentrum bevinden, maar slechts één ervan in het stadsgebied en de andere in de aangrenzende deelstaat, en of de omleiding van een vlucht naar een andere luchthaven in dezelfde regio moet worden beschouwd als een annulering van de vlucht of als een vertraging in de uitvoering van de vlucht.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 24 december 2019 – zaak C-792/19 – TUIfly*

Buitengewone omstandigheid – Redenen in verband met staking

Verordening 261/2004. Moet de annulering of aanzienlijke aankomstvertraging van een vlucht in het geval van een staking ook worden geacht het gevolg te zijn van “buitengewone omstandigheden” wanneer de vlucht niet rechtstreeks door de staking werd getroffen en volgens schema had kunnen worden uitgevoerd, maar toch is geannuleerd of met vertraging is geland doordat de luchtvaartmaatschappij om redenen in verband met de staking maatregelen tot aanpassing van het vluchtschema heeft genomen?

BREXIT

Kennisgeving inzake EU regels op het gebied van reizen, 22 november 2019 ([EC](#))

WIKI

 [Wiki luchtvaartclaims](#)

Mededinging

HvJ – ARREST – 12 december 2019 – zaak C-435/18 – Otis e.a. – Oostenrijk - ECLI:EU:C:2019:1069 – persbericht – conclusie – arrest

Liftenkartel – Schadevergoeding voor indirecte schade?

Artikel 101 VWEU. Het Land Oberösterreich heeft indirecte schade geleden door het liftenkartel. Het heeft immers leningen toegekend in het kader van sociale woningen. De prijzen van die woningen zouden echter lager geweest zijn, indien er geen sprake was geweest van concurrentievervalsing op

de markt van liften. Het Land heeft daardoor meer uitgaven gedaan en wenst die terug te vorderen, met rente. De vraag is of dit mogelijk is op grond van het EU-recht.

Hof: Personen die niet als leverancier of afnemer actief zijn op de door een kartel getroffen markt kunnen vergoeding van de door dit kartel veroorzaakte schade vorderen.

- Overheid kan schadevergoeding eisen wegens subsidieverlening voor te hoge prijzen van kartelproducten ([ECER](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING - Nederland – Rechtbank Amsterdam – 18 september 2019 - zaak C-819/19 – [ECLI:NL:RBAMS:2019:10663](#) (alleen de tussenuitspraak)

Mededinging - Kartel vrachtovervoer luchtvaart - Bevoegdheid rechtbank

Artikel 101 VWEU. Verordening (EEG) nr. 3975/87 Verordening (EEG) nr. 17 van de Raad over de toepassing van de artikelen 85 en 86 van het Verdrag. Verordening (EEG) nr. 141 van de Raad houdende niet- toepassing op de vervoersector van Verordening Nr. 17. Verordening (EEG) nr. 1/2003.

Prejudiciële vraag: Is de nationale rechter in een geschil tussen benadeelde partijen (in dit geval de shippers, afnemers van luchtvrachtdiensten) en luchtvaartmaatschappijen bevoegd - hetzij vanwege de rechtstreekse werking van artikel 101 VWEU, althans artikel 53 EER-overeenkomst, hetzij op grond van (de onmiddellijke werking van) artikel 6 Verordening 1/2003 - om artikel 101 VWEU, althans artikel 53 EER-overeenkomst in volle omvang toe te passen met betrekking tot afspraken/onderling feitelijk afgestemde gedragingen van de luchtvaartmaatschappijen ten aanzien van vrachtdiensten op vluchten die zijn uitgevoerd vóór 1 mei 2004 op routes tussen luchthavens binnen de EU en luchthavens buiten de EER, respectievelijk vóór 19 mei 2005 op routes tussen IJsland, Liechtenstein, Noorwegen en luchthavens buiten de EER, respectievelijk op vluchten die zijn uit gevoerd vóór 1 juni 2002 tussen luchthavens binnen de EU en Zwitserland, ook voor de periode dat het overgangsregime van de artikelen 104 en 105 VWEU gold, of staat het overgangsregime daaraan in de weg?

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

- High Court Challenge to the Scope of Company Director Disqualification Undertakings ([EU competition law](#))
- Vestel v HEVC Advance (Delaware) and Philips (NL). High Court denies stand-alone competition law damage both on the basis of Article 7(2) BRU Ia and residual CPR rules. ([GAVL](#))

LITERATUUR

Roxana Vornicu, 'The Sufficiently Serious Breach Test in Action. Damages in Procurement Law and a Tale of Three Courts: the CJEU, the UK Supreme Court and the EFTA Court' (2019) 25 European Public Law, Issue 4, pp. 587-614

Milieu, natuur, duurzame energie

HvJ – ARREST – 5 december 2019 – zaak C-642/18 – Commissie/Spanje – [ECLI:EU:C:2019:1051](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Niet-nakoming - Afvalbeheerplannen - Afvalstoffenrichtlijn

Richtlijn 2008/98/EG. De afvalstoffenrichtlijn voorziet in de opstelling van afvalbeheerplannen en de regelmatige evaluatie en herziening daarvan. De onderhavige procedure draait om de vraag of Spanje in twee regio's tijds voor een dergelijke herziening heeft gezorgd. In dit verband gaat het in het bijzonder om de vraag of de herziening binnen een bepaalde termijn moet zijn afgerond. Het Hof verklaart het beroep niet-ontvankelijk.

HvJ – ARREST – 19 december 2019 – zaak C-752/18 – Deutsche Umwelthilfe – Grote Kamer – Duitsland - ECLI:EU:C:2019:1114 – persbericht – conclusie – arrest

Luchtkwaliteit – Lijfsdwang - Aanhouding gezagsdragers – Verbod dieselauto's

Richtlijn 2008/50/EG. Artikel 6, artikel 47, eerste alinea, en artikel 52, lid 1, EU Handvest. De Freistaat Beieren weigert de beslissing van een Duitse rechter uit te voeren. Deze Duitse rechter had de Freistaat opgelegd om een verbod in te stellen op dieselauto's op bepaalde wegen in München waar overschrijdingen van de waarden inzake luchtkwaliteit (op grond van richtlijn 2008/50) waren vastgesteld. De verwijzende rechter vraagt het Hof of het op grond van de algemene verplichting om EU-recht met alle mogelijke middelen ten uitvoer te leggen, gezagsdragers, waaronder de minister-president, mag laten aanhouden in een dergelijk geval.

Hof: Lijfsdwang jegens verantwoordelijke personen van de Freistaat Bayern om hen te dwingen maatregelen te nemen om te zorgen dat de lucht in München schoner wordt (zoals een rijverbod voor bepaalde dieselveertuigen) kan alleen worden opgelegd als daarvoor een rechtsgrond is die voldoende toegankelijk en nauwkeurig is en de toepassing ervan voldoende voorzienbaar is, en als de lijfsdwang evenredig is. Het is aan het Verwaltungsgerichtshof Bayern om na te gaan of aan deze voorwaarden is voldaan.

- 📌 EU-Hof: Lijfsdwang tegen autoriteiten in strijd om schone lucht onder voorwaarden toegestaan ([ECER](#))

RECHTSPRAAK NL – Hoge Raad – 20 november 2019 - ECLI:NL:HR:2019:2006

Urgenda – Vermindering uitstoot broeikasgassen

De rechtbank in Den Haag heeft het standpunt van Urgenda gevolgd. Zij heeft de Staat in 2015 bevolen om de uitstoot van broeikasgassen door Nederland met 25 procent te verminderen voor het einde van 2020. Het gerechtshof in Den Haag heeft dit bevel in 2018 bevestigd. Het cassatieberoep van de Staat tegen deze beslissing heeft de Hoge Raad verworpen. Het rechterlijk bevel aan de Staat om de uitstoot van broeikasgassen door Nederland met 25 procent te verminderen voor het einde van 2020 blijft in stand.

- 📌 Staat moet uitstoot broeikasgassen met 25% verminderen vóór eind 2020 ([rechtspraak.nl](#))
- 📌 Wereldnieuws: dankzij Urgenda's klimaatzaak is slap klimaatbeleid nu een schending van mensenrechten ([decorrespondent](#))
- 📌 In Urgenda's klimaatzaak koos de rechter de kant van de burger tegen de regering. Mag dat? ([de correspondent](#))
- 📌 Dutch supreme court upholds landmark ruling demanding climate action ([theguardian](#))
- 📌 Dutch Supreme Court issues landmark judgment in Urgenda ([Houthoff](#))
- 📌 A New Classic in Climate Change Litigation: The Dutch Supreme Court Decision in the Urgenda Case ([EJILtalk](#))
- 📌 Landmark ruling that Holland must cut emissions to protect citizens from climate change upheld by supreme court ([independent.co.uk](#))
- 📌 The Urgenda climate case against de Dutch government ([Urgenda.nl](#))
- 📌 Dutch High Court orders state to improve emissions reduction target in landmark ruling ([Euronews](#))
- 📌 Green groups hail landmark ruling as Dutch Supreme Court mandates steep emission cuts ([France24](#))
- 📌 Dutch court rules people have a fundamental right to be protected from climate change ([CBS news](#))
- 📌 Urgenda III: Die Niederlande als Modell richterlichen Klimaschutzes ([Verfassungsblog](#))

NOOT – bij HvJ 24 oktober 2019, zaak C-212/18 Prato Nervosa Termo energy

Prato Nevoso Termo Energy. The CJEU on end of waste, precaution and renewable energy. ([GAVL](#))

REGELGEVING EU

Verordening (EU) 2019/2117 van de Commissie van 29 november 2019 tot wijziging van Verordening (EG) nr. 338/97 van de Raad inzake de bescherming van in het wild levende dier- en plantensoorten door controle op het desbetreffende handelsverkeer, *PB L 320 van 11.12.2019*

RAAD

Europese Raad: klimaat-neutrale EU in 2050 ([ECER](#))

BLOGS

- Afvalstof of niet? De hoofdlijnen in internationale en nationale rechtspraak ([DirkZwager](#))
- Promotie: jurisdictie over mensenrechtenschendingen door transnationale ondernemingen ([Bijzonder stafrecht](#))
- The European Commission proposals on "Green" finance and the financial regulators' initiatives on sustainability ([EU law analysis](#))
- Regeling spoedaanpak stikstof bouw en infrastructuur: geen pasklare oplossing maar kapstok voor nadere uitwerking ([Omgevingsweb](#))

OVERIG

EMA: onmiddellijke actie nodig om EU-klimaatdoelstellingen voor 2030 te halen ([Europanu](#))

Overlevering en uitlevering (s)

HvJ – ARREST – 12 december 2019 – zaak C-625/19 PPU – Openbaar Ministerie – Nederland – Rechtbank Amsterdam – ECLI:EU:C:2019:1078 – persbericht – conclusie – arrest

EAB - Europees aanhoudingsbevel uitgevaardigd door een Zweedse officier van justitie

Kaderbesluit 2002/584/JBZ. De vraag die met het onderhavige verzoek om een prejudiciële beslissing wordt voorgelegd, komt met name overeen met één van de vragen in zaak C-626/19 PPU, die is gevoegd met zaak C-566/19 PPU, en heeft betrekking op EAB's die door het Openbaar Ministerie worden uitgevaardigd met het oog op strafvervolging. Ierland, Spanje, Frankrijk, Italië, Finland en Zweden hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Kaderbesluit 2002/584/JBZ moet aldus worden uitgelegd dat aan de vereisten die inherent zijn aan een effectieve rechterlijke bescherming, die moet toekomen aan een persoon ten aanzien van wie een Europees aanhoudingsbevel is uitgevaardigd met het oog op strafvervolging, is voldaan wanneer volgens de wettelijke regeling van de uitvaardigende lidstaat de voorwaarden voor de uitvaardiging van dat bevel, en met name de evenredigheid ervan, in die lidstaat door de rechter worden getoetst.

- EU-Hof: Frans, Zweeds en Belgisch openbaar ministerie voldoen aan de vereisten om een Europees aanhoudingsbevel uit te vaardigen ([ECER](#))
- Can Belgian, French and Swedish prosecutors issue European Arrest Warrants? The CJEU clarifies the requirement for independent public prosecutors ([EU law analysis](#))
- La CJUE et la rédemption du parquet ([libertés chéries](#))

HvJ – ARREST – 12 december 2019 – zaak C-627/19 PPU – Openbaar Ministerie – Nederland – Rechtbank Amsterdam – ECLI:EU:C:2019:1079 – persbericht – conclusie – arrest

Europees aanhoudingsbevel uitgevaardigd door een Belgische officier van justitie

Kaderbesluit 2002/584/JBZ. In de onderhavige zaak is de aandacht van de verwijzende rechter gericht op EAB's die zijn uitgevaardigd met het oog op uitvoering van een vrijheidsstraf, die bij voor

tenuitvoerlegging vatbaar vonnis is opgelegd. De vraag is of het Openbaar Ministerie (in casu van België) in het kader van de afgifte van een Europees aanhoudingsbevel (EAB) kan worden beschouwd als een „uitvaardigende rechterlijke autoriteit” in de zin van artikel 6, lid 1, van kaderbesluit 2002/584/JBZ. België, Ierland, Spanje, Frankrijk, Italië en Finland hebben schriftelijke opmerkingen ingediend in deze zaak.

Hof: Kaderbesluit 2002/584/JBZ staat niet in de weg aan een wettelijke regeling van een lidstaat die de bevoegdheid om een Europees aanhoudingsbevel uit te vaardigen met het oog op uitvoering van een straf toekent aan een autoriteit die weliswaar aan de rechtsbedeling in die lidstaat deelneemt maar zelf geen rechterlijke instantie is, doch niet voorziet in een afzonderlijk beroep in rechte tegen de beslissing van die autoriteit om een dergelijk Europees aanhoudingsbevel uit te vaardigen.

- EU-Hof: Frans, Zweeds en Belgisch openbaar ministerie voldoen aan de vereisten om een Europees aanhoudingsbevel uit te vaardigen ([ECER](#))
- Can Belgian, French and Swedish prosecutors issue European Arrest Warrants? The CJEU clarifies the requirement for independent public prosecutors ([EU law analysis](#))
- La CJUE et la rédemption du parquet ([libertés chéries](#))

HvJ – ARREST – 12 december 2019 – gevoegde zaken C-566/19 PPU en C-626/19 PPU – Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg en Openbaar Ministerie – Nederland en Luxemburg – [Rechtbank Amsterdam](#) – ECLI:EU:C:2019:1077 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Europees aanhoudingsbevel uitgevaardigd door een Franse officier van justitie

Kaderbesluit 2002/584/JBZ. Het Hof krijgt – opnieuw – verzoeken om een prejudiciële beslissing voorgelegd waarin het moet beslissen of het Openbaar Ministerie (in casu van de Franse Republiek) in het kader van de afgifte van een Europees aanhoudingsbevel (EAB) kan worden beschouwd als een „uitvaardigende rechterlijke autoriteit” in de zin van artikel 6, lid 1, van kaderbesluit 2002/584/JBZ(2). De door een rechter in Luxemburg (zaak C-566/19 PPU) en een rechter in Nederland (zaak C-626/19 PPU) opgeworpen twijfels hebben met name betrekking op de uitlegging die moet worden gegeven aan het arrest van het Hof in de gevoegde zaken OG en PI (Openbaar ministerie van Lübeck en van Zwickau).

Hof: Het Hof oordeelt dat het Franse, het Zweedse en het Belgische Openbaar Ministerie voldoen aan de vereisten om een Europees aanhoudingsbevel te kunnen uitvaardigen, en verduidelijkt tevens wat de omvang is van de rechterlijke bescherming die toekomt aan degenen op wie een dergelijk aanhoudingsbevel betrekking heeft.

Artikel 6, lid 1, van kaderbesluit 2002/584/JBZ moet aldus worden uitgelegd dat de magistraten van het Openbaar Ministerie van een lidstaat die belast zijn met de strafvordering en onder leiding en toezicht staan van hun hiërarchieke meerderen, onder het begrip „uitvaardigende rechterlijke autoriteit” in de zin van deze bepaling vallen, wanneer hun status hun onafhankelijkheid, met name ten opzichte van de uitvoerende macht, waarborgt in het kader van de uitvaardiging van het Europees aanhoudingsbevel.

Kaderbesluit 2002/584, zoals gewijzigd bij kaderbesluit 2009/299, moet aldus worden uitgelegd dat aan de vereisten die inherent zijn aan een effectieve rechterlijke bescherming, die moet toekomen aan een persoon ten aanzien van wie een Europees aanhoudingsbevel is uitgevaardigd met het oog op strafvervolgning, is voldaan wanneer volgens de wettelijke regeling van de uitvaardigende lidstaat de voorwaarden voor de uitvaardiging van dat bevel, en met name de evenredigheid ervan, in die lidstaat door de rechter worden getoetst.

- EU-Hof: Frans, Zweeds en Belgisch openbaar ministerie voldoen aan de vereisten om een Europees aanhoudingsbevel uit te vaardigen ([ECER](#))
- Can Belgian, French and Swedish prosecutors issue European Arrest Warrants? The CJEU clarifies the requirement for independent public prosecutors ([EU law analysis](#))
- La CJUE et la rédemption du parquet ([libertés chéries](#))

Prejudiciële verwijzing HvJEU

WIKI

- [Prejudiciële procedure bij het Hof van Justitie EU](#)

Privacy en persoonsgegevens

EHRM – ARREST – 3 december 2019 – Kirdök t. Turkije – [persbericht](#) – [arrest \(niveau 3\)](#) – [14704/12](#) – [ECLI:CE:ECHR:2019:1203JUD001470412](#)

Overheid moet digitale gegevens die vallen onder geheimhouding advocaat op verzoek vernietigen of retourneren

Klagers zijn drie advocaten die een kantoor delen met een advocaat die is gearresteerd voor – kort gezegd – banden met de PKK. Tijdens een doorzoeking van hun kantoor zijn digitale gegevens in beslag genomen van een computer die door alle advocaten werd gebruikt, en een usb-stick van een van de klagers. Verzoeken tot teruggave of vernietiging van de gegevens zijn steeds afgewezen.

EHRM: De machtiging tot doorzoeking was ruim geformuleerd en had niet gespecificeerd welke voorwerpen of documenten in beslag genomen moesten worden. Er was geen procedure op grond waarvan documenten of data die onder de geheimhoudingsplicht vielen, konden worden gefilterd. Toen klagers hadden verzocht om teruggave op grond van hun geheimhoudingsplicht, hadden de autoriteiten de plicht om de gegevens te onderzoeken en gegevens die onder die geheimhouding vielen te retourneren of te vernietigen. Schending van artikel 8 EVRM.

EHRM – ARREST – 5 december 2019 – Hambardzumyan t. Armenië – [persbericht](#) – [arrest \(niveau 3\)](#) – [43478/11](#) – [ECLI:CE:ECHR:2019:1205JUD004347811](#)

Inzetten van af luisterapparatuur schending van artikel 8 EVRM – onderliggende bevel onvoldoende specifiek – Geen schending artikel 6 EVRM

Artikel 6 EVRM. Klaagster, een Armeens onderdaan, was werkzaam als hoofd van een vrouwengevangenis. Eén van de gevangenen had bij de daartoe aangewezen instelling aangegeven dat klaagster smeergeld had geëist in ruil voor overplaatsing naar een open gevangenis. Naar aanleiding hiervan hebben de autoriteiten een gerechtelijk bevel verkregen om klaagster af te luisteren door middel van geheime af luisterapparatuur. Hieraan is uitvoering gegeven en mede op basis van de met deze apparatuur gemaakte opnames is klaagster veroordeeld voor het aannemen van steekpenningen. De klacht heeft betrekking op het feit dat het rechtelijke bevel niet in overeenstemming was met nationale wetgeving, nu dit bevel onvoldoende specifiek was.

Het hof overweegt dat sprake is van schending van artikel 8 EVRM nu het bevel onvoldoende specifiek was over het subject dat zou worden afgeluisterd. Deze onduidelijkheid is onacceptabel nu door gebruik te maken van geheime af luisterapparatuur een grote inbreuk wordt gemaakt op de privacy van de betrokkene. Er is geen sprake van schending van artikel 6 EVRM nu de betreffende opnames niet het enige bewijs vormen op grond waarvan klaagster is veroordeeld.

HvJ – ARREST – 11 december 2019 – zaak C-708/18 – Asociația de Proprietari bloc M5A-ScaraA – Roemenië – [ECLI:EU:C:2019:1064](#) – [geen conclusie](#) – [arrest](#)

Videobewakingssysteem in gemeenschappelijke ruimten van appartementencomplex

Richtlijn 95/46/EG. Artikelen 7 en 8 EU Handvest. Tsjechië, Denemarken, Ierland, Oostenrijk en Portugal hebben schriftelijke opmerkingen ingediend. Het betreft een geding tussen TK en de vereniging van eigenaars van een gebouw over het verzoek van TK om deze vereniging te gelasten het videobewakingssysteem van dat gebouw uit te schakelen en de in de gemeenschappelijke ruimten geïnstalleerde camera's te verwijderen.

Hof: Artikel 6, lid 1, onder c), en artikel 7, onder f), van richtlijn 95/46/EG, gelezen in het licht van de artikelen 7 en 8 EU Handvest, verzetten zich niet tegen nationale bepalingen die toestaan dat er zonder toestemming van de betrokkenen een videobewakingssysteem wordt opgezet, zoals het

stelsel in het hoofdeding dat is geïnstalleerd in de gemeenschappelijke ruimten van een voor bewoning bestemd gebouw, om gerechtvaardigde belangen na te streven die erin bestaan de veiligheid en de bescherming van personen en goederen te waarborgen, mits de verwerking van persoonsgegevens door middel van het betrokken videobewakingsstelsel voldoet aan de voorwaarden van dat artikel 7, onder f), hetgeen de verwijzende rechter dient na te gaan.

- Hof van Justitie: camera in gemeenschappelijke ruimtes appartementencomplex (veelal toegestaan ([DirkZwager](#)))
- Video surveillance in flats and data protection law: the CJEU's recent judgment in TK ([EU law analysis](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G SAUGMANDSGAARD ØE – 19 december 2019 – zaak C-311/18 – Facebook Ireland en Schrems – Grote Kamer – Ierland – ECLI:EU:C:2019:1145 – persbericht – conclusie

Facebook - EU-VS-privacyschild

Verordening (EU) 2016/679. Besluit 2010/87/EU. Besluit (EU) 2016/1250. Artikelen 7, 8 en 47 EU Handvest. Een Ierse rechter stelt het Hof vragen in een zaak die Maximilian Schrems hem heeft voorgelegd tegen Facebook. Hij wenst in het bijzonder te vernemen of de doorgifte van persoonsgegevens vanuit de EU aan een particuliere onderneming in een derde land, voor commerciële doeleinden overeenkomstig besluit 2010/87/EU, strookt met het Handvest van de grondrechten en het EU-recht. Eerbiedigt het door de VS geboden beschermingsniveau bv. de wezenlijke inhoud van het recht van een natuurlijke persoon op een voorziening in rechte in geval van schending van zijn recht op gegevensbescherming?

De A-G concludeert dat er geen reden is om het besluit 2010/87/EU van de Commissie betreffende modelcontractbepalingen voor de doorgifte van persoonsgegevens aan in derde landen gevestigde verwerkers ongeldig te achten.

- The AG Opinion in Schrems II: Facebook, national security and data protection law ([EU law analysis](#))
- Facebook heeft adviseur Europees hof aan zijn zijde in zaak persoonsgegevens ([Europanu](#))
- International Data Transfers: Life in Standard Clauses Yet ([Panopticon](#))
- Conclusie van de advocaat-generaal in de zaak Facebook Ireland en Schrems (C-311/18) ([Privacyweb](#))
- Gesicherte Unsicherheit ([Verfassungsblog](#))

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

New laws of forgetting – The German Constitutional Court on the right to be forgotten ([European law blog](#))

RECHTSPRAAK NL – Rechtbank Midden-Nederland – 23 juli 2019 – ECLI:NL:RBMNE:2019:3442

Wbp – Medische gegevens

Einduitspraak na bestuurlijke lus. Eiseres heeft verzocht om handhavend op te treden tegen de verzameling, verwerking, en verstrekking aan derden van persoonsgegevens in het Diagnose-behandelcombinatie-informatiesysteem (DIS). NZa is als beheerder van DIS derde partij. Verweerster moest nader onderzoeken of de gegevens die de NZa verzamelt en zelf verwerkt noodzakelijk zijn voor de uitvoering van zijn wettelijke taken. Ook moest worden onderzocht of het verstrekken van gegevens aan de ACM, het CBS en ZiNL noodzakelijk is voor de uitoefening van hun wettelijke taak of taken. Tot slot moest verweerster onderzoeken en motiveren waarom zij niet handhavend heeft opgetreden in de richting van de NZa vanwege de onrechtmatige verstrekking van bijzondere persoonsgegevens aan de Minister van VWS en het CPB. De rechtbank oordeelt thans dat er geen wettelijke grond aan te wijzen is voor het verstrekken van medische persoonsgegevens van de NZa aan de Minister van VWS. De gegevensverstrekking is in zoverre onrechtmatig. Het beroep

is op dat punt gegrond en voor het overige niet gegrond. Verder komt eiseres in aanmerking voor schadevergoeding wegens overschrijding van de redelijke termijn.

- Mr dr. E.H. Hulst, De plicht tot dataminimalisatie bij verstrekking van patiëntgegevens aan derden

RECHTSPRAAK NL - Rechtbank Den Haag - 13 november 2019 - ECLI:NL:RBDHA:2019:12031

Verordening (EU) 2016/679 (AVG). Kort geding. Vorderingen met betrekking tot wissing/rectificatie publicatie in de Staatscourant. Eisers is niet ontvankelijk in haar vorderingen, omdat er een andere, specifiek aangewezen, met voldoende waarborgen omklede rechtsgang op grond van de AVG openstaat.

- Voorlopige voorziening i.v.m. rectificatie en/of wissing: civiele- of bestuursrechtelijke voorzieningenrechter? Sdu nieuws privacyrecht, 2019/232
In deze procedure ging het om de vraag of de civiele rechter bevoegd is kennis te nemen van een vordering tot rectificatie en wissing op grond van de artikelen 16 en 17 AVG. In deze casus was sprake van een beslissing van een bestuursorgaan, zodat het ging om een besluit in de zin van de Algemene wet bestuursrecht. Een voorlopige voorziening gedurende de bezwaar- en beroepsprocedure moet daarom gevraagd worden bij de bestuursrechtelijke voorzieningenrechter en niet bij de civiele rechter.

RECHTSPRAAK NL - Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden - 3 december 2019 - ECLI:NL:GHARL:2019:10345

Registratie van persoonsgegevens in het CKI en BKR - Registratie op grond van wettelijke plicht

Verordening (EU) 2016/679 (AVG). Registratie van persoonsgegevens in het Centraal Kredietinformatiesysteem (CKI) van de Stichting Bureau Kredietregistratie (BKR) is aan te merken als registratie op grond van een wettelijke plicht, als bedoeld in artikel 6 lid 1 onder c van de AVG. De betrokkene staat dan niet het in artikel 17 AVG neergelegde recht op gegevenswissing ter beschikking en ook niet het in artikel 21 AVG neergelegde recht van bezwaar. Ook dan dient de verwerking van persoonsgegevens echter te voldoen aan de eisen proportionaliteit en subsidiariteit en is, gelet op de aard van de inbreuk op de privacy, een belangenafweging van geval tot geval nodig. Dit geldt ook indien buiten de in artikel 79 AVG in verbinding met artikel 35 UAVG vermelde termijn van zes weken een verzoek tot verwijdering is gedaan.

- 🔗 [PS 2019-1351](#)

RECHTSPRAAK NL - Gerechtshof Amsterdam - 5 november 2019 - ECLI:NL:GHAMS:2019:3966

Verordening (EU) 2016/679 (AVG). Kort geding. Vordering tot staking verwerking persoonsgegevens (art. 35 Uitvoeringswet Algemene Verordening Gegevensbescherming). Dagvaarding in kort geding ingesteld nadat de termijn van art. 35 lid 2 UAVG is verstreken. Kan een verzoek ex art. 21 AVG en art. 35 UAVG meermalen worden gedaan? Kan in het kader van 35 UAVG-verzoek om een voorlopige voorziening worden verzocht? In dit geval heeft verzoeker onvoldoende onderbouwd dat zij een spoedeisend belang heeft bij de gevraagde voorziening. De voorzieningenrechter heeft haar daarom terecht in haar vordering niet-ontvankelijk verklaard.

NOOT - bij EHRM 17 oktober 2019, López Ribalda e.a. t. Spanje

López Ribalda and Others v. Spain – covert surveillance in the workplace: attenuating the protection of privacy for employees (strasbourgobservers)

NOOT – bij HvJ 24 september 2019, zaak C-507/17 Google

mr. drs. G.H. Spruyt, Begrenzing én versterking van het 'recht om vergeten te worden' - Noot bij de arresten van het Hof van Justitie van de Europese Unie inzake de zaak Google LLC tegen Commission nationale de l'informatique et des libertes (CNIL) en inzake de zaak GC, AF, BH, ED tegen CNIL , in: Tijdschrift voor Internetrecht 2019 nr. 6

NOOT – bij HvJ 3 oktober 2019, zaak C-70/18 A, B en C

Is Processing Biometric Data of Turkish Nationals in a National Database Lawful under the EEC-Turkey Agreement? Reflections on the Judgment in A, B and P (C-70/18) (EU migrationblog)

NOOT – bij HvJ 1 oktober 2019, zaak C-673/17 Planet49

Mw. mr. E. Troll, mw. mr. T. Abdul-Aliyeva, Vooraf aangevinkte selectievakjes leveren geen geldige toestemming op, in: Privacy en informatie 2019, nr. 6

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 9 december 2019 - C-793/19 en C-794/19 - SpaceNet e.a.*

Bewaarplicht en bewaartermijn persoonsgegevens

Richtlijn 2002/58. Verzoekster biedt openbaar beschikbare internettoegangsdiensten aan. Zij verzet zich tegen de verplichting die aan haar is opgelegd door de Duitse wet tot invoering van een bewaarplicht en een maximale bewaartermijn, om telecommunicatieverkeersgegevens van haar klanten te bewaren. Is een nationale regeling volgens welke aanbieders van openbaar beschikbare elektronische-communicatiediensten verplicht zijn om verkeers- en locatiegegevens van de eindgebruikers van deze diensten te bewaren wanneer deze verplichting geldt zonder specifieke grond qua plaats, tijd of ruimte in strijd met het Unierecht?

Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Tele2 Sverige (C-203/15 en C-698/15), Digital Rights Ireland en Seitlinger e.a. (C-293/12 en C-594/12), Funke Medien (C-469/17), Simmenthal (106/77), Berlusconi e.a. (C-387/02, C-391/02 en C-403/02), Melki en Abdeli (C-188/10 en C-189/10), Vueling Airlines (C-487/12).

REGELGEVING NL

Wijziging van de Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur in verband met informatiedeling tussen bestuursorganen en rechtspersonen met een overheidstaak en enige overige wijzigingen (privacyweb)

Overheden kunnen elkaar makkelijker tippen over criminele praktijken (privacyweb)

EDPS

EDPS publishes new Proportionality Guidelines aimed at making privacy-friendly policymaking easier (EDPS)

CONSULTATIE

Guidelines 5/2019 on the criteria of the Right to be Forgotten in the search engines cases under the GDPR (part 1) , 11 december 2019- 5 februari 2020 (EDPS)

KAMERVragen

Antwoorden Kamervragen inzake het opnemen van gegevens van een MOT-melder in het strafdossier (bijzonder strafrecht)

LITERATUUR

- mr. L.C. Molenaars en mr. H.A.J de Jong, De verzoekschriftprocedure ex art. 35 UAVG in het internettijdperk: Een noodzakelijke rechtsingang voor de betrokkene?, in: Tijdschrift voor internetrecht 2019, nr. 6
- Mw. mr. drs. E. de Vries, mw. mr. L. Mourcous, Privacyrechtelijke voorwaarden voor het gebruik van een zwarte lijst, in: Privacy en informatie 2019, nr. 6
- Mr. H.W. Roerdink, mw. mr. C.A.M. van de Bunt, Boetes onder het regime van de AVG, in: Privacy en informatie 2019, nr. 6

OVERIG

- AP: veel websites vragen op onjuiste wijze toestemming voor plaatsen tracking cookies (AP)
- Kamerbrief over beschermen privacy slachtoffers (Privacyweb)

WIKI

- Wiki AVG

Procesrecht en recht op eerlijk proces – civiel

EHRM – ARREST – 10 december 2019 – Bacaksiz t. Turkije – persbericht – arrest (niveau 3) - 24245/09 - ECLI:CE:ECHR:2019:1210JUD002424509

Onzorgvuldigheid bij betekening dagvaarding levert schending artikel 6 lid 1 EVRM op

Artikel 6 lid 1 EVRM. Bacaksiz klaagt erover dat hij niet heeft kunnen deelnemen in een tegen hem aanhangig gemaakte civielrechtelijke procedure naar aanleiding van een auto-ongeluk waarbij nog twee andere auto's waren betrokken. In de strafrechtelijke procedure is Bacaksiz verschenen en - na verscheidene deskundigenonderzoeken - vrijgesproken. Een van de andere bestuurders is veroordeeld. In de civielrechtelijke procedure is Bacaksiz echter veroordeeld tot vergoeding van het merendeel van de schade. De rechtbank heeft, nadat was gebleken dat de dagvaarding niet kon worden betekend op het (woon)adres waarop de auto van Bacaksiz stond geregistreerd, de dagvaarding - op grond van een nationaal-wettelijke bepaling - op het oude adres van Bacaksiz in de brievenbus laten deponeren en de dagvaarding behoorlijk betekend geacht. Bacaksiz is niet verschenen.

Het EHRM stelt voorop dat het EVRM van lidstaten eist dat zij de noodzakelijke maatregelen nemen teneinde effectieve rechtsbescherming te kunnen garanderen. Hoewel artikel 6 lid 1 EVRM geen specifieke wijze van betekening voorschrijft, blijft het volgens het EHRM de verantwoordelijkheid van de lidstaten om te verzekeren dat de nationale autoriteiten met de vereiste zorgvuldigheid handelen wanneer zij partijen in kennis stellen van de procedure, opdat hun recht op een eerlijk proces niet in gevaar komt. In een civielrechtelijke zaak als de onderhavige, waarin een partij niet is verschenen, dient steeds te worden nagegaan (i) of de nationale autoriteiten bij het informeren van partijen zorgvuldig hebben gehandeld en of partijen kunnen worden geacht afstand te hebben gedaan van hun recht gehoord te worden en zichzelf te verdedigen; en (ii) of de nationale wetgeving partijen geschikte rechtsmiddelen biedt ter verzekering van een nieuwe behandeling op tegenspraak zodra zij kennis hebben genomen van het tegen hen gewezen verstekvonnis. Zelfs als partijen een bepaalde onzorgvuldigheid laten zien, acht het EHRM van belang dat de consequenties die de nationale rechter aan dat gedrag verbindt, evenredig zijn aan de ernst van hun nalaten en dient de nationale rechter acht te slaan op het beginsel van een eerlijke behandeling. Tenslotte acht het EHRM van belang dat in eerste aanleg gemaakte fouten kunnen worden hersteld in hoger beroep, mits de

appellinstantie volledige bevoegdheid heeft om de bestreden beslissing te vernietigen en ofwel zelf in de zaak te voorzien, ofwel de zaak terug te wijzen.

Het EHRM oordeelt dat de Turkse rechtbank niet de vereiste zorgvuldigheid in acht heeft genomen bij haar pogingen het juiste adres van Bacaksiz te achterhalen, aangezien zij ook bekend was met het werkadres van Bacaksiz maar de dagvaarding niet op dat adres heeft laten betekenen. Bacaksiz heeft evenmin uitdrukkelijk en ondubbelzinnig afstand gedaan van zijn recht gehoord te worden. Door de eerdere beslissing niet te casseren, heeft het Turkse Hof van Cassatie nagelaten het niet deelnemen van Bacaksiz in de eerdere procedure te herstellen, aangezien Bacaksiz geen nieuwe behandeling op tegenspraak heeft gekregen. Schending artikel 6 lid 1 EVRM.

Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht

EHRM – ARREST – 5 december 2019 – Hambardzumyan t. Armenië – [persbericht](#) – [arrest \(niveau 3\)](#) – [43478/11](#) – [ECLI:CE:ECHR:2019:1205JUD004347811](#)

Samenvatting onder: [Privacy en persoonsgegevens](#)

EHRM – ARREST – 5 december 2019 – Makeyan e.a. t. Armenië – [persbericht](#) – [arrest \(niveau 3\)](#) – [46435/09](#) – [ECLI:CE:ECHR:2019:1205JUD004643509](#)

Samenvatting onder: [Verkiezingen](#)

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 26 november 2019 – El Khalloufi t. Nederland – [37164/17](#) – [ECLI:CE:ECHR:2019:1126DEC003716417](#) – [beslissing](#)

Ongeluk veroorzaakt door rijden onder invloed - Blaastest – Recht op een advocaat

Artikel 6 EVRM. Klager is veroordeeld tot een gevangenisstraf van tien maanden en zijn rijbewijs is ingenomen voor een periode van vier jaar en zes maanden vanwege het veroorzaken van en doorrijden na een verkeersongeluk met zwaar lichamelijk letsel, roekeloos rijgedrag en rijden onder invloed. Na zijn aanhouding is op het politiebureau geprobeerd een alcoholtest af te nemen. Klager heeft de instructies van de agenten niet opgevolgd en gevraagd om een advocaat. De politieagenten hebben zijn gedrag opgevat als een weigering mee te werken aan een alcoholtest.

Hij klaagt over het feit dat hij geen toegang heeft gehad tot een advocaat toen de politie een blaastest wilde afnemen. Verder klaagt hij over het feit dat hij niet schriftelijk heeft kunnen reageren op de mondelinge conclusie van de PG en dat de afwijzing van zijn beroep bij de Hoge Raad onvoldoende was onderbouwd. Het Hof oordeelt dat de klacht kennelijk ongegrond is en daarom niet ontvankelijk.

Psychiatrie

EHRM – ARREST – 3 december 2019 – I.L. t. Zwitserland – [persbericht](#) – [arrest \(niveau 3\)](#) – [72939/16](#) – [ECLI:CE:ECHR:2019:1203JUD007293916](#)

Het in detentie houden van klager, zonder expliciete rechtsgrondslag, leidt tot een schending van het verdrag

Samenvatting onder: [detentie](#)

Rechtsbijstand

HvJ – CONCLUSIE A-G SAUGMANDSGAARD ØE – 11 december 2019 – zaak C-667/18 – Orde van Vlaamse Balies en Ordre des barreaux francophones et germanophone – België – ECLI:EU:C:2019:1067 – conclusie

Rechtsbijstandsverzekering – Bemiddelingsprocedure – Begrip 'gerechtelijke procedure'

Richtlijn 2009/138/EG (Solvabiliteit II). De Vlaamse en Franstalige balies van advocaten komen op tegen de wijziging van de wetgeving inzake rechtsbijstand. Kort gezegd heeft een verzekeringnemer niet meer het recht om een advocaat aan te stellen bij een bemiddelingsprocedure. Volgens de ordes is de wijziging in strijd met EU-verzekeringsrichtlijn 2009/138. Bovendien moet het begrip 'gerechtelijke procedure' volgens hen, in overeenstemming met de rechtspraak van het Hof van Justitie, ruim worden uitgelegd en is de bemiddeling, zowel gerechtelijk als vrijwillig, een deel van de gerechtelijke procedure.

A-G: De Belgische wetwijziging is strijd met de EU-verzekeringsrichtlijn. De nationale wetgever mag de vrije keuze van een advocaat niet beperken in het kader van een rechtsbijstandsovereenkomst in geval van gerechtelijke of buitengerechtelijke bemiddeling.

Rechtsstaat en rechterlijke macht

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Polen – 6 december 2019 – zaken C-748/19 - C-754/19 - Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim e.a.*

Detachering rechter aan hogere instantie – Betrokkenheid Poolse Raad voor de rechtspraak bij benoeming rechters in Poolse Hoge Raad

Artikelen 2 en 19 VEU. Richtlijn 2006/343. Vragen gaan o.a. over de verenigbaarheid met EU-recht van de wijze waarop detachering heeft plaatsgevonden van een rechter van een lagere instantie aan een hogere instantie. En ook over de betrokkenheid van de Poolse Raad voor de rechtspraak bij de benoeming van rechters in de Poolse Hoge Raad. De rechter wil ook weten welke consequenties hij eraan moet verbinden indien er op deze punten strijd is met het Unierecht.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Polen – 9 december 2019 – zaken C-763/19 - C-765/19 - D.S. e.a.*

Benoeming rechters

De vraag is o.a. of rechters benoemd op voordracht van een orgaan, dat geen waarborgen biedt inzake zijn onafhankelijkheid ten opzichte van de uitvoerende en de wetgevende macht en inzake zijn onpartijdigheid, onafhankelijke rechters zijn in de zin van het Unierecht.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Roemenië – 11 december 2019 – zaak C-811/19 – PPA Ministerul Public*

Onafhankelijkheid van rechters – Fraude – Effectieve rechterlijke bescherming

Richtlijn 2015/849. Richtlijn 2017/1371. Artikel 2 en 19, lid 1 VEU. Artikel 325, lid 1 VWEU. Vragen zijn onder andere of het Unierecht er aan in de weg staat dat een orgaan dat geen deel uitmaakt van de rechterlijke macht oordeelt dat bepaalde strafbare feiten moeten worden beslecht door gespecialiseerde kamers, en dat daardoor een groot aantal beslissingen in eerste aanleg moeten worden herzien. Ook wil de verwijzende rechter weten of artikel 47 van het Handvest vereist dat een zaak wordt behandeld door gespecialiseerde kamers, bestaande uit gespecialiseerde rechters.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Roemenië - 24 december 2019 – zaak C-840/19 - Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casatie și Justiție*

Strafrechtelijke veroordeling voor corruptie met Europese middelen - Rechtsconflict van constitutionele aard

Richtlijn (EU) nr. 2017/1371. Bij strafvonnis, gewezen door een kamer van drie rechters, is beklaagde N.C. (voormalig parlements lid en minister) in eerste aanleg veroordeeld tot vier jaar gevangenisstraf wegens corruptie met Europese middelen. De beklaagde en het OM hebben tegen dit vonnis hoger beroep ingesteld, welk hoger beroep is behandeld door een kamer van vijf rechters. Het hoger beroep is gedeeltelijk toegewezen en de maatregel tot beslaglegging op het bedrag van 30 000 EUR is nietig verklaard, maar de veroordeling tot vier jaar gevangenisstraf is gehandhaafd. Nadat dit arrest onherroepelijk was geworden, werd arrest nr. 685/2018 van het grondwettelijk Hof van Roemenië (CCR) bekendgemaakt, waarbij de CCR een rechtsconflict van constitutionele aard heeft vastgesteld tussen het Parlement enerzijds en de ÎCCJ anderzijds, als gevolg van het feit dat slechts vier van de vijf leden van de kamers van vijf rechters door loting waren aangewezen. Na de bekendmaking hiervan hebben de beklaagde en het OM een buitengewoon beroep tot vernietiging van het vonnis ingesteld. De kamer van vijf rechters van de ÎCCJ heeft de beroepen tot vernietiging toegewezen, het vonnis van 28-06-2018 volledig vernietigd en een nieuwe behandeling gelast van de hoger beroepen die de beklaagde en het OM hadden ingesteld tegen het strafvonnis van 26-05-2017. Tijdens de nieuwe behandeling van die hogere beroepen – die nu opnieuw aanhangig zijn bij de verwijzende rechter – heeft de CCR arrest nr. 417/2019 gewezen, waarin zij nog een ander constitutioneel conflict heeft vastgesteld tussen het Parlement en de ÎCCJ, doordat de ÎCCJ geen gespecialiseerde kamers had ingesteld voor de behandeling van corruptiemisdrijven in eerste aanleg. Volgens dit arrest moeten de zaken die de ÎCCJ in eerste aanleg heeft beslecht vóór 23-01-2019 (toen er gespecialiseerde kamers zijn ingesteld), in eerste aanleg opnieuw worden beoordeeld door gespecialiseerde kamers, voor zover de beslissingen niet definitief zijn geworden.

De vraag is o.a. of het Unierecht zich verzet tegen een beslissing van een orgaan dat geen deel uitmaakt van de rechterlijke macht, waarbij wordt bepaald dat de gedurende een vastgestelde periode besliste corruptiezaken die zich in de fase van hoger beroep bevinden voor een nieuwe behandeling dienen te worden terugverwezen op grond van het feit dat bij de hoogste rechterlijke instantie geen in corruptie gespecialiseerde kamers zijn gevormd, terwijl de specialisatie van de rechters in die kamers wel wordt erkend. *Zie in dit verband ook de prejudiciële verwijzing uit Roemenië van 11 december 2019 in zaak C-811/19 - PPA Ministerul Public* welke hierboven is samengevat.*

NOOT - bij HvJ 19 november 2019, zaak C-585/18, C-624/18 & C-625/18

The independence of the disciplinary chamber of the Polish Supreme Court or how to forget about discipline ([European law blog](#))

OVERIG

- Polen neemt omstreden wet voor ontslag rechters aan ([Europanu](#))
- Pools Hof: wetsvoorstel rechters kan leiden tot breuk Polen en EU ([Europanu](#))
- Onderzoeksgroep: Brussel moet met Malta rechtstaat bespreken ([Europanu](#))
- The rule of law and the EU enlargement to the Western Balkans ([European law blog](#))
- NGOs Urge EU to Act on Poland Eroding the Rule of Law ([liberties EU](#))
- Top European Court to Rule on Legality of Polish Judge's Dismissal ([liberties EU](#))
- The Supranational Rule of Law: Thinking the Future ([Verfassungsblog](#))
- Discipline and Punish ([Verfassungsblog](#))

The Parliament is working on a bill to prevent judicial review of the previous judicial reforms as well as to neutralize the effects of adverse CJEU judgments. The bill is blatantly

unconstitutional but without a functioning Constitutional Court it does not matter much. It is also contrary to EU law

- Burning the Last Bridge to Europe ([Verfassungsblog](#))
- A Captured State ([Verfassungsblog](#))
The need for a rapid EU response in the rule of law crisis in Malta is evident: Every aspect of Daphne Caruana Galizia's assassination case is susceptible to political interference from the Office of the Prime Minister.

Reizen

BREXIT

Kennisgeving inzake EU regels op het gebied van reizen, 22 november 2019 ([EC](#))

Staatssteun

HvJ – ARREST – 11 december 2019 – zaak C-332/18 P – Mytilinaios Anonymos Etairia – Omilos Epicheiriseon – ECLI:EU:C:2019:1065 – geen conclusie – [arrest](#)

Productie van aluminium – Bij overeenkomst toegekend preferentieel elektriciteitstarief

Artikel 107, lid 1, VWEU. Mytilinaios Anonymos Etairia – Omilos Epicheiriseon heeft om vernietiging verzocht van het arrest van het Gerecht van de Europese Unie van 13 maart 2018, Alouminion/Commissie, zaak T-542/11 RENV, waarbij het Gerecht heeft verworpen haar beroep tot nietigverklaring van besluit 2012/339/EU van de Commissie van 13 juli 2011 betreffende steunmaatregel SA.26117 – C 2/2010 (ex NN 62/2009) die door Griekenland ten uitvoer is gelegd ten gunste van Aluminium of Greece SA. Het Hof wijst de hogere voorziening af.

HvJ – ARREST – 19 december 2019 – zaak C-385/18 – Arriva Italia e.a. – Italië – ECLI:EU:C:2019:1121 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Steun toegekend aan een exploitant van lokale spoorweginfrastructuur in financiële moeilijkheden

Artikel 107 VWEU en artikel 108, lid 3, VWEU. Deze zaak stelt het Hof in de gelegenheid om toelichting te verschaffen bij de begrippen „voordeel” en „vervalsing van de mededinging” met het oog op de kwalificatie van overheidsmaatregelen als staatssteun. Het Hof moet nagaan of een voordeel is toegekend aan de overnemer hoewel hij zich ertoe heeft verbonden de levensvatbaarheid van de lokale exploitant te herstellen, en of de begunstigde van de overdracht de overnemer is (indien de levensvatbaarheid van de overgedragen onderneming kan worden hersteld en die onderneming opnieuw rendabel wordt) dan wel de overgedragen onderneming (die profiteert van de verbintenis van de overnemer om haar levensvatbaarheid te herstellen). Daarnaast moet het Hof zich uitspreken over de vraag of de omstandigheid dat de begunstigde (of begunstigten) van de steun actief is (zijn) op markten die onder een wettelijk monopolie vallen – en derhalve niet openstaan voor mededinging – in de weg staat aan de vaststelling dat de steun de mededinging kan vervalsen.

Hof: Artikel 107 VWEU moet aldus worden uitgelegd dat, onder voorbehoud van de door de verwijzende rechter te verrichten verificaties, zowel de toewijzing van een geldbedrag aan een openbare onderneming die in ernstige financiële moeilijkheden verkeert als de overdracht van de volledige deelneming van een lidstaat in het kapitaal van die onderneming aan een andere openbare onderneming, om niet, maar met de verplichting voor deze laatste onderneming om de vermogenssituatie van de eerste onderneming weer in evenwicht te brengen, kan worden aangemerkt als „staatssteun” in de zin van artikel 107 VWEU.

Het Unierecht moet aldus worden uitgelegd dat het, wanneer maatregelen als de toewijzing van een geldbedrag aan een in ernstige financiële moeilijkheden verkerende openbare onderneming of de overdracht van de volledige deelneming van een lidstaat in het kapitaal van die onderneming aan een andere openbare onderneming, om niet, maar met de verplichting voor deze laatste onderneming om de vermogenssituatie van de eerste onderneming weer in evenwicht te brengen,

worden aangemerkt als „staatssteun“ in de zin van artikel 107 VWEU, aan de verwijzende rechter staat om alle gevolgen te verbinden aan het feit dat die steun, in strijd met artikel 108, lid 3, VWEU, niet bij de Commissie is aangemeld en derhalve als onrechtmatig moet worden beschouwd.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – DUITSLAND – 4 december 2019 – zaak C-797/19 – B*

Verliezen van een kapitaalvennootschap

Artikelen 107 en 108 VWEU. Moet artikel 107, lid 1 VWEU aldus worden uitgelegd dat er sprake is van staatssteun, wanneer overeenkomstig de regelgeving van een lidstaat verliezen van een kapitaalvennootschap uit een economische activiteit die zonder kostendeekkende vergoeding wordt verricht, weliswaar in beginsel dienen te worden beschouwd als verkapte winstuitkeringen en dientengevolge de winst van een kapitaalvennootschap niet mogen verminderen, maar deze rechtsgevolgen niet gelden voor voortdurend verliesgevende activiteiten van kapitaalvennootschappen waarbij de meerderheid van de stemrechten direct in handen is van publiekrechtelijke rechtspersonen?

LITERATUUR

dr. V. Verouden, Staatssteun en het effect op de tussenstaatse handel: enige kanttekeningen, in: Tijdschrift voor staatssteun 2019/3

Strafrecht

EHRM – ARREST – 3 december 2019 - Parmak en Bakir t. Turkije – persbericht – arrest (niveau 2) - 22429/07 - 25195/07 - ECLI:CE:ECHR:2019:1203JUD002242907

Samenvatting onder: Terrorisme

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Bulgarije – 19 december 2019 – zaak C-769/19 – Spetsializirana prokuratura*

Recht op informatie in strafprocedures – Gebrekkige tenlastelegging zonder mogelijkheid tot herstel

Richtlijn 2012/13/EU. Is een nationale wet die bij een gebrekkige tenlastelegging (waarvan de inhoud onduidelijk, onvolledig of tegenstrijdig is) in geen geval de mogelijkheid biedt tot herstel van deze gebreken door middel van correcties door de openbare aanklager tijdens de voorbereidende zitting, verenigbaar met het Unierecht?

REGELGEVING NL

Wijziging van de Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur in verband met informatiedeling tussen bestuursorganen en rechtspersonen met een overheidstaak en enige overige wijzigingen (privacyweb)

- Overheden kunnen elkaar makkelijker tippen over criminele praktijken (privacyweb)

KAMERVragen

Antwoorden Kamervragen inzake het opnemen van gegevens van een MOT-melder in het strafdossier (bijzonder strafrecht)

BLOGS

AG geeft algemene beschouwingen over de reikwijdte van de verplichting tot vertaling van gerechtelijke stukken ([Bijzonder strafrecht](#))

Parket bij de Hoge Raad 26 november 2019, [ECLI:NL:PHR:2019:1182](#)

OVERIG

- Kamerbrief over beschermen privacy slachtoffers ([Privacyweb](#))
- Shying Away from Strasbourg ([Verfassungsblog](#))

Last week, the Italian Constitutional Court published its reasoning on a judgment regarding the so-called ergastolo ostativo (life sentence without parole). The challenged provision excludes persons convicted of serious crimes – primarily mafia-type – from a series of benefits (for example, permits and conditional release) in the event that they do not want to collaborate with the authorities. Italy's Constitutional Court now held that this provision is not in line with the constitution but missed a chance to give full effect to the case law of the European Court of Human Rights

Terrorisme (s)

EHRM – ARREST – 3 december 2019 - Parmak en Bakir t. Turkije – persbericht – arrest (niveau 2) - [22429/07](#) - [25195/07](#) - ECLI:CE:ECHR:2019:1203JUD002242907

Geen straf zonder wet – Toepassing van geweld noodzakelijk voor definiëring terrorisme

Artikelen 7 en 8 EVRM. Klagers zijn in 2002 in hechtenis genomen na een onderzoek naar flyers van een pro-Koerdische organisatie, die gedurende de procedure tegen de klagers werd aangewezen als een terroristische organisatie. Uit het dossier bleek niet dat de organisatie terroristisch zou zijn en de klagers stelden dat met het uitdelen van de flyers zij gebruik maakten van het recht op vrijheid van meningsuiting. Gedurende het onderzoek gold een reisverbod voor de klagers. Dit reisverbod is in 2006 opgeheven. Met name op basis van artikel 7 EVRM klagen zij dat de definitie van terrorisme te breed is geïnterpreteerd. Bovendien kon één van de klagers niet terug naar zijn huis in Duitsland vanwege het reisverbod. Het EHRM komt tot schending van zowel artikel 7 als artikel 8 EVRM.

Toegang tot documenten

HvJ – ARREST – 19 december 2019 – zaak C-442/18 P – BCE/Espírito Santo Financial (Portugal) – ECLI:EU:C:2019:1117 – conclusie – arrest

Toegang tot documenten – Besluit ECB

Protocol betreffende de statuten van het Europees Stelsel van centrale banken en van de ECB – Artikel 10, lid 4. Besluit 2004/258/EG. Toegang tot het besluit van de ECB van 1 augustus 2014 waarbij Banco Espírito Santo SA is geschorst als in aanmerking komende tegenpartij van de eurozone en deze bank is verplicht een schuld van meerdere miljarden euro's terug te betalen, alsmede tot alle documenten die verband houden met dit besluit

Hof: Punt 1 van het dictum van het arrest van het Gerecht in zaak T-251/15 wordt vernietigd voor zover het Gerecht in dat punt het besluit van de Europese Centrale Bank (ECB) van 1 april 2015 houdende gedeeltelijke weigering van de toegang tot bepaalde documenten die verband houden met het besluit van de ECB van 1 augustus 2014 betreffende Banco Espírito Santo SA, nietig heeft verklaard voor zover de ECB bij dat besluit van 1 april 2015 de toegang heeft geweigerd tot het kredietbedrag dat is vermeld in de uittreksels van de notulen waarin het besluit van de raad van bestuur van de ECB van 28 juli 2014 is vastgelegd. De hogere voorziening wordt afgewezen voor het overige.

Het beroep van Espírito Santo Financial (Portugal), SGPS, SA wordt verworpen voor zover het ertoe strekt het besluit van de Europese Centrale Bank (ECB) van 1 april 2015 houdende gedeeltelijke weigering van de toegang tot bepaalde documenten die verband houden met het besluit van de ECB van 1 augustus 2014 betreffende Banco Espírito Santo SA, nietig te verklaren voor zover de ECB bij dat besluit van 1 april 2015 heeft geweigerd toegang te verlenen tot het kredietbedrag dat is vermeld in de uittreksels van de notulen waarin het besluit van de raad van bestuur van de ECB van 28 juli 2014 is vastgelegd.

Verkiezingen (B-S)

EHRM – ARREST – 5 december 2019 – Makeyan e.a. t. Armenië – persbericht – arrest (niveau 3) – [46435/09](#) – [ECLI:CE:ECHR:2019:1205JUD004643509](#)

Procedure tegen campagnevoerders voor het verstoren van een stemming bij een stembureau is eerlijk.

Artikel 6 EVRM. De zaak betreft de veroordeling van klager en anderen voor het dwarsbomen van het werk van een kiescommissie bij een stembureau gedurende de verkiezingen van 2008.

Klagers vinden dat de procedure tegen hen oneerlijk is geweest omdat de nationale gerechten de verklaringen van getuigen afgelegd tijdens hun voorlopige hechtenis hebben gebruikt om hen te veroordelen, zonder aandacht te besteden aan de verklaringen die diezelfde getuigen onder ede hebben afgelegd gedurende de strafzaak.

Het Hof benadrukt in het bijzonder dat, in principe, een gerecht meer gewicht moet toekennen aan een getuigenverklaring die ter terechtzitting is afgelegd dan aan een verklaring afgelegd in de voorlopige hechtenis fase.

Daarentegen, in de zaak van klagers, heeft het Hof overwogen dat de rechtbank met voldoende redenen heeft onderbouwd dat het oordeel dat de verklaringen van de getuigen afgelegd tijdens hun voorlopige hechtenis geloofwaardiger waren dan die ter zitting. Sommige getuigen hadden uit angst voor represailles namelijk verzocht niet bij de zitting aanwezig te hoeven zijn, hetgeen de tegenstrijdigheden in hun verklaringen kan verklaren.

Daarnaast is niet gebleken dat de getuigen door de rechercheur onder druk waren gezet verklaringen af te leggen, noch hadden zij een dergelijke klacht ingediend bij de autoriteiten.

Het Hof concludeert unaniem dat artikel 6 EVRM niet is geschonden.

EHRM – ARREST – 5 december 2019 – Abil t. Azerbeidzjan (no.2) – persbericht – arrest (niveau 2) – [8513/11](#) – [ECLI:CE:ECHR:2019:1205JUD000851311](#)

Diskwalificatie van een kandidaat bij parlamentsverkiezingen levert een schending van het recht op vrije verkiezingen op

Artikel 3 Protocol 1 EVRM. Voor de parlamentsverkiezingen van 7 november 2010 was klager geregistreerd als kandidaat in kiesdistrict nr. 11 van Garadagh voor de Classic Popular Front Party. In oktober 2010, vóór het begin van de wettelijk toegestane campagneperiode, verschenen posters van klager op twee plaatsen in zijn kiesdistrict. De regionale kiesdistrict verkiezingscommissie en de centrale verkiezingscommissie constateerden dat klager de campagnewetten had overtreden. Het gerechtshof heeft een verzoek van de verkiezingscommissie ingewilligd om klagers registratie als kandidaat voor de verkiezingen in te trekken, nadat hij een boete had gekregen.

Het Hof oordeelt dat de kiesdistrictscommissie klager onvoldoende procedurele waarborgen had geboden: hij was niet van tevoren op de hoogte gesteld van de vergaderingen van de commissie en had geen gelegenheid gehad om het tegen hem gebruikte bewijs in te zien en aan te vechten. Bovendien waren er aanzienlijke vertragingen geweest bij het verstrekken van kopieën van commissiebesluiten en andere documenten, waardoor klager zijn beroepen niet voldoende kon voorbereiden binnen de maximale wettelijke termijn van drie dagen. Evenmin had de nationale rechter de argumenten van klager over dergelijke procedurele tekortkomingen goed in overweging genomen. Bovendien hadden noch de kiescommissies, noch de rechtbank het bewijsmateriaal dat heeft geleid tot de uitsluiting van klager of de argumenten die hij had aangevoerd adequaat

beoordeeld. Concluderend stelt het Hof vast dat de procedures die hebben geleid tot de uitsluiting van klager van de verkiezingen hem onvoldoende waarborgen hadden geboden tegen willekeur en dat de beslissingen van de autoriteiten tekort waren geschoten in hun onderbouwing en adequate beoordeling van het bewijsmateriaal. Dit leidt tot een schending van artikel 3 van Protocol nr. 1 bij het Verdrag.

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 12 november 2019 – Zevnik e.a. t. Slovenië – persbericht 5.12.2019 – beslissing (niveau 3) – 48322/17 – ECLI:CE:ECHR:2019:1205JUD004832217

Het Hof verklaart de klacht over de weigering van de Sloveense autoriteiten met betrekking tot twee verkiezingslijsten vanwege een tekort aan vrouwelijke kandidaten niet-ontvankelijk.

Artikel 3, Eerst Protocol EVRM. Artikel 10 EVRM. Klagers, bestaande uit individuen en politieke partijen, die samen een coalitie vormden, dienden kiezerslijsten in bij alle kiesdistricten in Slovenië. Een aantal kiesdistricten weigerende de lijsten, omdat niet werd voldaan aan de regels van seksevertegenwoordiging, namelijk dat 35% van de lijst uit vrouwen moet bestaan.

Na vruchteloos appelleren bij de nationale instanties doen klagers uiteindelijk bij het Hof een beroep op het recht op vrije verkiezingen en het recht op vrijheid van meningsuiting.

Het Hof oordeelt in het bijzonder dat de regels met betrekking tot gelijke seksevertegenwoordiging op partijlijsten op welke de afwijzingen waren gebaseerd en de straffen voor niet-naleving van de straffen duidelijk waren in de nationale wetgeving en dat de coalitiepartij hiervan op de hoogte moet zijn. Dergelijke quota dient ter verzekering van democratische legitimiteit en is in overeenstemming van het Europese Verdrag van de Rechten van de Mens. Nu het vereiste van het quorum voorzienbaar was bij wet, proportioneel was omdat het een legitiem doel dient en nodig in een democratische samenleving, verklaart het Hof unaniem de klachten met betrekking tot de rechten op vrije verkiezingen en vrijheid van meningsuiting niet-ontvankelijk.

HvJ – ARREST – 19 december 2019 – zaak C-502/19 – Junqueras Vies – Grote Kamer – Spanje - ECLI:EU:C:2019:1115 – persbericht – conclusie – arrest

Verkiezing Europees Parlement – Catalaanse verkozenen - Immunititeit

Artikel 14 VEU. Artikel 343 VWEU. Protocol nr. 7 over de privileges en immunititeiten van de EU. Junqueras Vies is veroordeeld wegens feiten die hem ten laste werden gelegd als lid van de Catalaanse regering. Terwijl hij in voorhechtenis zat, is hij echter verkozen als lid van het Europees Parlement. Hij kreeg geen buitengewoon gevangenisverlof om de in Spanje voorgeschreven eed af te leggen en kan bijgevolg geen zitting nemen in het Europees Parlement. De verwijzende rechter vraagt het Hof van Justitie of Protocol nr. 7 betreffende de voorrechten en immunititeiten van de Europese Unie vóór de aanvang van de „zitting” van het Europees Parlement van toepassing kan zijn op een persoon die wordt verdacht van ernstige strafbare feiten en die zich in voorlopige hechtenis bevindt op grond van een beslissing die is gegeven vóór het begin van het verkiezingsproces.

Hof: Als iemand gekozen wordt als lid van het Europees Parlement dan is vanaf het moment dat de resultaten van de verkiezingen officieel bekend zijn gemaakt Protocol nr. 7 betreffende de voorrechten en immunititeiten van toepassing op die persoon.

- B** Nieuwe kans voor in EU-parlement verkozen Catalanen ([Europanu](#))
- B** Free the MEPs” Roars the Court of Justice? ([Leiden law blog](#))
- B** A Matter of Representative Democracy in the European Union
The Catalan Question before the Court of Justice ([Verfassungsblog](#))

Vervoer, verkeersovertreding, voertuigen (B)

HvJ – ARREST – 5 december 2019 – zaak C-671/18 – Centraal Justitieel Incassobureau – Polen – ECLI:EU:C:2019:1054 – persbericht – geen conclusie – arrest

Invordering verkeersboete – Vermoeden van aansprakelijkheid vs. vermoeden van onschuld

Kaderbesluit 2005/214/JBZ. ZP is in 2017 een verkeersboete opgelegd van 232 euro. De Nederlandse autoriteiten vorderen betaling in Polen, waar ZP woont, op grond van de EU-regels die dat mogelijk maken (kaderbesluit 2005/214). Voor de Poolse rechter stelt ZP echter dat hij het voertuig verkocht heeft, en dus niet aansprakelijk is voor de overtreding. Volgens de Nederlandse verkeerswetgeving is de kentekenhouders echter in principe aansprakelijk voor de overtreding. De Poolse rechter vraagt zich af of dit vermoeden van aansprakelijkheid strookt met het vermoeden van onschuld. Nederland, Oostenrijk en Polen hebben in deze zaak schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: De bevoegde autoriteit van de tenuitvoerleggingsstaat kan de erkenning en tenuitvoerlegging van een geldboete voor een verkeersovertreding die is opgelegd aan de persoon op wiens naam het voertuig staat ingeschreven, niet weigeren, voor zover dit vermoeden van aansprakelijkheid kan worden weerlegd. De betrokkene dient evenwel naar behoren in kennis te zijn gesteld van de beschikking waarbij een geldboete is opgelegd en voldoende tijd te krijgen om beroep in te stellen en zijn verweer voor te bereiden.

- EU-Hof: onschuldpresumptie geen belemmering voor tenuitvoerlegging Nederlandse verkeersboetes in Polen ([ECER](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 17 december 2019 – zaken C-808/19 en C-809/19 – Volkswagen e.a.*

Goedkeuring motorvoertuigen - Manipulatie-instrument

Samenvatting onder: [Consumenten](#)

Verzekeringen

HvJ – ARREST – 19 december 2019 – gevoegde zaken C-355/18, C-356/18, C-357/18 en C-479/18 – Rust-Hackner, Gmoser, Plackner en UNIQA Österreich Versicherungen e.a. – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2019:1123 – conclusie – arrest

Levensverzekering - Opzeggingsrecht

Richtlijn 90/619/EEG. Richtlijn 92/96/EEG (Derde richtlijn levensverzekering), Richtlijn 2002/83/EG en 2009/138/EG (Solvabiliteit II). In welke omstandigheden en hoe lang kan een verzekeringsnemer een levensverzekeringsovereenkomst opzeggen door een beroep te doen op ontbrekende of onjuiste informatie betreffende de opzegging? Krachtens de toepasselijke bepalingen van de verzekeringsrichtlijnen heeft de verzekeringnemer het recht om een levensverzekeringsovereenkomst, binnen een korte termijn na het sluiten daarvan, op te zeggen. De verzekeraar dient daarbij bij het aangaan van de overeenkomst zorg te dragen voor toereikende informatie betreffende dat recht.

In de onderhavige zaken, die voortvloeien uit vier verzoeken van twee Oostenrijkse rechters om een prejudiciële beslissing, moet het Hof in wezen duidelijk maken in welke gevallen niet volgens de regels verstrekte informatie evenzeer haar doel mist als achterwege gebleven informatie. Voor dergelijke gevallen wordt het Hof verder verzocht om verduidelijking van de vraag hoe lang de verzekeringnemer gebruik kan maken van het opzeggingsrecht. Wanneer een buitengewoon late opzegging Unierechtelijk geoorloofd, of zelfs vereist, zou zijn, wordt ten slotte gevraagd naar de eisen die het Unierecht stelt betreffende de wijze waarop de rechtsgevolgen van een opzeggingsverklaring worden geregeld.

Hof: Artikel 15, lid 1, van de Tweede richtlijn 90/619/EEG, artikel 35, lid 1, van richtlijn 2002/83/EG gelezen in samenhang met artikel 36, lid 1, van deze richtlijn, alsook artikel 185, lid 1, van richtlijn 2009/138/EG, gelezen in samenhang met artikel 186, lid 1, van deze richtlijn, moeten aldus worden

uitgelegd dat de termijn om het recht van opzegging van een levensverzekeringsovereenkomst uit te oefenen, ingaat op het moment dat de verzekeringnemer wordt meegedeeld dat de overeenkomst is gesloten, zelfs wanneer in de informatie die de verzekeringsonderneming hem verstrekt niet wordt gepreciseerd dat het op de overeenkomst toepasselijke nationale recht geen enkele vormvereiste aan die uitoefening stelt, of vormvereisten worden opgelegd die het op de overeenkomst toepasselijke nationale recht of de contractbepalingen in werkelijkheid niet stellen, voor zover de verzekeringnemer zijn opzeggingsrecht kan uitoefenen onder in wezen dezelfde voorwaarden als die welke met de juiste informatie zouden gelden. Het staat aan de verwijzende rechters om op basis van een algemene beoordeling waarbij met name het nationale wettelijke kader en de feiten in het hoofdgeding in aanmerking worden genomen, te bepalen of de fout in de aan de verzekeringnemer verstrekte informatie ertoe heeft geleid dat dit voor hem niet het geval was.

Artikel 15, lid 1, van richtlijn 90/619, gelezen in samenhang met artikel 31 van richtlijn 92/96, moet aldus worden uitgelegd dat wanneer de verzekeringsonderneming de verzekeringnemer geen informatie over zijn opzeggingsrecht verstrekt, dan wel zodanig verkeerde informatie dat hij dit recht niet kan uitoefenen onder in wezen dezelfde voorwaarden als die welke met de juiste informatie zouden gelden, de termijn voor de uitoefening van het opzeggingsrecht niet ingaat, ook niet wanneer de verzekeringnemer via een andere weg verneemt dat hij een opzeggingsrecht heeft.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 5 december 2019 – zaak C-786/19 - The North of England P & I ASSOCIATION*

Verzekeringspremies schepen - Uitvlagging

Richtlijn 88/357/EEG. Richtlijn 92/49/EEG. Zeerechtverdrag. Verzoekster is een in het VK gevestigde verzekeraar, die wereldwijd maritieme verzekeringen aanbiedt. Op basis van die verzekeringsovereenkomsten inde verzoekster verzekeringspremies, waarbij geen Duitse assurantiebelasting werd betaald. Duitsland stond het toe dat de betrokken schepen een andere nationale vlag dan Duitse mogen voeren, namelijk die van Liberia of Malta ('uitvlagging'). De zeeschepen bleven voor de duur van de uitvlagging ingeschreven in het Duitse Zeeschepenregister. Aan verzoekster is een aanslag assurantiebelasting opgelegd over de geïnde premies. Is het Duitse nationale recht verenigbaar met het Unierecht wat betreft verzekeringspremies van Duitse schepen die d.m.v. 'uitvlagging' onder een andere nationale vlag varen?

Vrijheid van meningsuiting (s)

EHRM – ARREST – 5 december 2019 – Tagiyev en Huseynov t. Azerbeidzjan – persbericht – arrest (niveau 2) - 13274/08 - ECLI:CE:ECHR:2019:1205JUD001327408

Vrijheid van meningsuiting - Gevangenisstraf voor krantenartikel over onder meer moraliteit in de islam niet gerechtvaardigd

Klagers hebben een krantenartikel geschreven over onder meer moraliteit in de islam, de profeet Mohammed, moslims in Europa en Oosterse filosofen. Dit artikel leidde tot kritiek van religieuze groepen en personen. Klagers zijn vervolgd en er is een rapport met een forensische, linguïstische en Islamitische analyse van het krantenartikel opgemaakt. De klagers zijn veroordeeld wegens het oproepen tot religieuze haat en vijandigheid tot drie jaar en vier maanden gevangenisstraf.

EHRM: Het artikel was voornamelijk een vergelijk van westerse en oosterse waarden en moet niet alleen in religieuze context worden gezien maar ook in het kader van het debat over de rol van religie in de samenleving. De nationale rechter had bij de veroordeling voornamelijk het forensische rapport aangehaald, zonder te motiveren waarom bepaalde uitlatingen in het artikel werden aangemerkt als oproep tot religieuze haat. Het rapport bevatte in feite een juridische karakterisering van het krantenartikel, terwijl juridische kwesties uitsluitend door rechters beslecht dienen te worden. In de rechterlijke beslissing was geen belangenafweging gemaakt en evenmin een rechtvaardiging voor de gevangenisstraf gegeven. Een dergelijke zware sanctie zou een afschrikwekkend effect kunnen hebben op de pers aangaande het openlijk bespreken van religie en de rol daarvan in de samenleving. Schending van artikel 10 EVRM.

- 📌 Journalist and editor's conviction for incitement to religious hatred violated Article 10 (strasbourgobservers)

- ⓑ Case Law, Strasbourg: Tagiyev and Huseynov v. Azerbaijan, Journalist and editor's conviction for incitement to religious hatred violated Article 10 – Ronan Ó Fathaigh and Dirk Voorhoof ([Inforrms](#))
- ⓑ Inciting religious hatred, press freedom and Article 10 ECHR: *Tagiyev* ([Law&religion UK](#))

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 12 november 2019 – Zevnik e.a. t. Slovenië – persbericht 5.12.2019 – beslissing (niveau 3) – 48322/17 – ECLI:CE:ECHR:2019:1205JUD004832217

Het Hof verklaart de klacht over de weigering van de Sloveense autoriteiten met betrekking tot twee verkiezingslijsten vanwege een tekort aan vrouwelijke kandidaten niet-ontvankelijk

Samenvatting onder: [Verkiezingen](#)

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 12 november 2019 – Schweizerische Radio- und Fernsehgesellschaft e.a. t. Zwitserland – persbericht 5.12.19 – beslissing (niveau 3) – 68995/13 – ECLI:CE:ECHR:2019:1112DEC006899513

De bevinding dat in een uitzending over Botox dierproeven genoemd hadden moeten worden, is geen inmenging op de vrijheid van meningsuiting

Artikel 10 EVRM. Klager is de Zwitserse Omroep (SSR). In januari 2012 zond de SSR een tv-programma over Botox uit, waarna de vereniging VgT een klacht indiende bij de onafhankelijke klachteninstantie (AIEP). De vereniging voerde met name aan dat het programma niet de dierproeven (DL-50-tests) had genoemd die nodig zijn om Botox te produceren, in strijd met de bepalingen van de federale wet op radio en televisie die verplicht feiten te presenteren op een betrouwbare manier. De AIEP achtte de klacht gerechtvaardigd en verzocht SSR verslag uit te brengen over de maatregelen die na de bevinding waren genomen.

Het hof stelt vast dat de SSR heeft aangevoerd dat de nationale beslissing een *chilling effect* heeft gehad, namelijk een zware impact op het concept van het programma en grote juridische onzekerheid. De SSR heeft echter niet aangetoond dat deze hypothetische gevolgen hebben plaatsgevonden. Verder merkt het Hof op dat de Zwitserse autoriteiten de uitzending van het programma niet hadden verboden, noch de SSR opdracht had gegeven het van hun videoportaal te verwijderen. De SSR was als franchisenemer en aanbieder van openbare diensten wettelijk enkel verplicht AEIP te informeren over de regelingen die zij hadden getroffen om soortgelijke inbreuken in de toekomst te voorkomen. Hoewel het AEIP deze maatregelen slechts gedeeltelijk voldoende had geacht, was de procedure gesloten en waren er geen feitelijke of juridische gevolgen voor de SSR. In feite bleef de SSR in zijn daaropvolgende programma's over Botox de vermelding van dierproeven achterwege laten zonder enige juridische gevolgen te ondervinden. Evenmin kan het Hof enige "criminalisering" vaststellen in het feit dat de AIEP de SSR had laten weten dat het voldoende zou zijn geweest om het bestaan van de beslissingen op de SSR-website te vermelden. Die maatregel heeft betrekking op het algemeen belang van de vrije vorming van de publieke opinie. Bijgevolg oordeelt het Hof dat de nationale rechterlijke beslissing geen *chilling effect* heeft gehad en dat de betwiste beslissing geen "inmenging" op de uitoefening van het recht op vrijheid van meningsuiting van de SSR betreft. De klachten op grond van artikel 10 zijn derhalve kennelijk ongegrond en worden afgewezen.

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 19 november 2019 – Man e.a. t. Roemenië – persbericht 12.12.19 – beslissing (niveau 3) – 39273/07 – ECLI:CE:ECHR:2019:1119DEC003927307

Dwangmiddelen moeten gebaseerd zijn op relevante informatie en de procedure moet voldoende waarborgen tegen misbruik bevatten

Artikelen 3, 8 en 10 EVRM. Klager is een onderzoeksjournalist die is beschuldigd van het hebben van een afpersnetwerk. Zijn activa zijn bevroren en zijn huis en bedrijfsruimtes zijn in beslag genomen.

EHRM: de goedkeuring van de doorzoeking en inbeslagname waren gebaseerd op relevante en voldoende informatie en er waren voldoende waarborgen tegen misbruik. Daar doet niet aan af dat

de klager uiteindelijk is vrijgesproken. Overige klachten zijn afgewezen, omdat niet alle nationale rechtsmiddelen zijn uitgeput en daarover nog een nationale procedure loopt. Geen schending.

EHRM - ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING - 19 december 2019 - Zarubin e.. t. Litouwen - persbericht - beslissing (niveau 3) - [69111/17](#) - [69112/17](#) - [69113/17](#) - [69114/17](#) - ECLI:CE:ECHR:2019:1126DEC006911117

Het Hof verklaart de klacht van vier Russische journalisten met betrekking tot hun verbanning uit Litouwen niet-ontvankelijk.

Artikel 10 EVRM. Klagers zijn allen in dienst bij een Russische omroeporganisatie. In maart 2016 worden zij voor hun werk naar Litouwen gestuurd om het *Vilnius Russia Forum* bij te wonen. Dat is een bijeenkomst die medegeorganiseerd is door het ministerie van buitenlandse zaken van Litouwen. Het is de bedoeling dat zij verslag doen van het evenement en verschillende interviews afnemen. Volgens de Litouwse media hebben klagers het evenement verstoord en hebben er diverse incidenten plaatsgevonden.

De Litouwse Migratiedienst besluit daarop de klagers te verbannen en hen gedurende een jaar de toegang tot het land te ontzeggen. Deze beslissingen zijn gebaseerd op informatie van de Litouwse Nationale Veiligheid dat klagers een gevaar kunnen vormen voor de nationale veiligheid. Klagers verlaten Litouwen maar komen - tevergeefs - tegen de beslissing in beroep.

Uiteindelijk stappen klagers naar het Hof en doen een beroep op onder andere het recht op vrijheid van meningsuiting (artikel 10 EVRM).

Het Hof oordeelt dat de maatregelen genomen tegen klagers een inbreuk vormen op hun recht op vrijheid van meningsuiting. Echter hebben de nationale autoriteiten aangetoond dat de genomen maatregelen noodzakelijk waren in het belang van de nationale veiligheid en proportioneel. In het bijzonder, het gedrag van klagers tijdens de conferentie, door de autoriteiten bestempeld als agressief en provocerend, was niet in overeenstemming met de grondbeginselen van verantwoordelijke journalistiek. Het Hof verklaart de klacht met een meerderheid niet-ontvankelijk.

Vrijheid van vereniging

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

Spain: Does the Supreme Court judgment against Catalan leaders comply with human rights law? ([strasbourgobservers](#))

Wapens en explosieven voor civiel gebruik (B-S)

HvJ – ARREST – 3 december 2019 – zaak C-482/17 – Tsjechische Republiek/Parlement en Raad – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2019:1035 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Tsjechië komt op tegen strengere Europese wapenrichtlijn

Richtlijn (EU) 2017/853. Artikel 114 VWEU. Tsjechië vordert nietigverklaring van Richtlijn 2017/853. Die richtlijn verstrengt bestaande EU-regelgeving inzake de handel en het bezit van vuurwapens. Aanleiding voor de strengere regelgeving is een reeks terroristische aanslagen, onder meer in Parijs in 2015. Volgens Tsjechië kan de nieuwe richtlijn niet worden vastgesteld in het kader van de interne markt, omdat het echte doel van deze maatregelen de strijd tegen terrorisme is.

Hof: Het Hof verwerpt het beroep van de Tsjechische Republiek tegen de richtlijn die de controle op de verwerving en het bezit van vuurwapens aanscherpt. Deze richtlijn kon rechtsgeldig worden vastgesteld op grond van de VWEU-bepalingen inzake de goede werking van de interne markt.

- B** EU-Hof: aanscherping vuurwapenrichtlijn is rechtsgeldig ([ECER](#))
- B** Gun Control in the EU: the CJEU's Decision on the Legality of the Revised European Firearms Directive ([EU law analysis](#))

BREXIT

Kennisgeving inzake EU regels op het gebied van explosieven voor civiel gebruik, 22 november 2019 (EC)

Witwassen

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Roemenië - 11 december 2019 - [zaak C-811/19 - PPA Ministerul Public*](#)

Onafhankelijkheid van rechters – Fraude - Effectieve rechterlijke bescherming

Samenvatting onder: [Rechtsstaat en rechterlijke macht](#)

CONSULTATIE

Wet plan van aanpak witwassen, 2 december 2019 – 12 januari 2020 ([overheid.nl](#))

OVERIG

Kamerdebat over drie wetten tegen witwassen ([Bijzonder strafrecht](#))

Deel II - Algemeen

Algemeen

Hof van Justitie

Wijziging van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie, [PB L 316 van 6.12.2019](#)

Europese Commissie

Nieuwe Commissie, nieuwe werkmethoden ([ECER](#))

Zij stellen collegialiteit, transparantie en efficiëntie voorop. En ook: Bij ieder nieuw voorstel wordt een bestaande regeling afgeschaft, en alle vergaderingen moeten papierloos worden.

Cursus en opleiding

Dit overzicht staat ook op de [Wikipagina Cursus en opleiding Europees en Internationaal recht](#)

Raad van Europa- Online cursussen over mensenrechten met focus op EVRM ([Help](#))

Datum	Onderwerp	Titel
<u>e-learning</u>	EU Handvest	Toepasselijkheid van EU Grondrechten Digitale zelfstudiemodule over artikel 51 EU Handvest van de Grondrechten, SSR
<u>e-learning</u>	straf	The European Arrest Warrant: 10 Key Questions for Defence Counsel, specialised e-learning course, ERA
<u>e-learning</u>	ie	How to make the best use of the case law of the CJEU on EU copyright in your legal practice? Ten questions on European copyright law, ERA
<u>e-learning</u>	algemeen	The Preliminary Reference Procedure before the CJEU, ERA
<u>webcollege</u>	algemeen	Gratis webcolleges EU-recht beschikbaar op MIJN SSR: Webcolleges EU en haar invloed op het Nederlandse rechtssysteem
<u>webcollege</u>	asiel & migratie	SSR webcollege 'Procedurerichtlijn, het rechterlijk toetsingskader
<u>webcollege</u>	erfrecht	Europese erfrechtverordening, via SSR.nl (alléén voor de rechtspraak)
<u>webcollege</u>	EVRM	Gratis webcollege door docenten Prof. mr. Egbert Myjer en Prof. mr. Martin Kuijer over het EVRM

Datum	Onderwerp	Titel
16 januari 2020	RECHTSSTAAT	Conferentie over de rechtsstaat, 13.30 -18.00 uur, Oude Zaal van de Tweede Kamer
17 januari 2020	ASIEL & MIGRATIE	De rol van het beginsel van effectieve rechtsbescherming in het Europees migratierecht, Amsterdam, 15.00-17.15 uur Sprekers prof. dr. A. (Sacha) Prechal, rechter voor Nederland bij het Hof van Justitie van de EU Coreferenten prof. mr. C.A. (Kees) Groenendijk, emeritus hoogleraar en oud-voorzitter Centrum voor Migratierecht, Radboud Universiteit Nijmegen mr. drs. C.J. (Corrien) Ullersma
24 januari 2020	CONSUMENTEN	Symposium Consumer and Data Privacy: the digital revolution of legal, social and economic interaction, Maastricht
26 en 27 april 2020	FISCAAL	SAVE THE DATE: European Tax Judges Conference in Cologne, Further informations will follow via www.eutjc.eu
20-23 mei 2020	EUROPEES	NVVR - Congres van de Internationale Federatie van Europees Recht (FIDE) (dat na bijna veertig jaar weer in Nederland plaatsvindt). Den Haag Hoofdsprekers: Koen Lenaerts, Marc van der Woude, Frans Timmermans en Laura Kövesi. Voor meer informatie over het congres: https://fide2020.eu/ . In diverse werkgroepssessies komen de centrale onderwerpen van het congres thematisch aan bod, te weten (i) de nationale rechter en de handhaving van het Europees recht, (ii) de praktijk van het nieuwe Europese gegevensbeschermingsrecht en (iii) het Europese mededingingsrecht en de digitale economie.

Nieuwsbrieven

Algemeen

- [Nieuwsbrief van de persafdeling van het EU-Hof \(ECER website\)](#)
- [EUR-Alert jurisprudentienieuwsbrief van het Belgische GCE-netwerk \(INTRO\)](#)
- [Brussels law societies](#)
- [Information note ECHR](#)

Bestuursrecht

- [Jurisprudentienieuwsbrief bestuursrecht Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak](#)

Dataproductie

- [European data protection supervisor \(EDPS\) nieuwsbrief](#)

Vreemdelingenrecht

- [EASO \(European asylum support office\)](#)
  - [Centrum voor Migratierecht van de Radboud Universiteit Nijmegen: CJEU Overview of judgments and pending cases:](#)
- [NEMIS: newsletter on European migration issues:](#)
- [NEAIS: newsletter on European asylum issues:](#)

NL zaken bij het HvJEU

Dit overzicht staat ook op de Wiki [Prejudiciële procedure bij het Hof van Justitie EU.](#)

Arresten, conclusies, einduitspraken

Datum	Zaak-nr.	Naam	NL rechter	NL Prejudiciële verwijzing	Conclusie HvJ	Arrest HvJ	Einduitspraak
19.12.19	C-592/18	Darie	CBb	ECLI:NL:CBB:2018:500		arrest	
19.12.19	C-477/18 C-478/18	Gosschalk e.a.	CBb	ECLI:NL:CBB:2018:341		arrest	
19.12.19	C-386/18	Coöperatieve Producentenorganisatie en Beheersgroep Texel	CBb	ECLI:NL:CBB:2018:260		arrest	
19.12.19	C-263/18	Nederlands Uitgeversverbond (Tom Kabinet)	Rb. Den Haag	ECLI:NL:RBDHA:2018:3455		arrest	
18.12.19	C-677/17	Coban	CRvB	ECLI:NL:CRVB:2017:4338			Einduitspraak ECLI:NL:CRVB:2019:4149
12.12.19	C-420/18	IO	Hof Den Bosch	ECLI:NL:GHSHE:2018:2685			Einduitspraak ECLI:NL:GHSHE:2019:4474
12.12.19	C-627/19 PPU	Openbaar Ministerie	Rb. Amsterdam	ECLI:NL:RBAMS:2019:6316		arrest	
12.12.19	C-625/19 PPU	Openbaar Ministerie	Rb. Amsterdam	ECLI:NL:RBAMS:2019:6259		arrest	
12.12.19	C-381/18 en C-382/18	G.S. en V.G.	Raad van State	ECLI:NL:RVS:2018:1738 ECLI:NL:RVS:2018:1739		arrest	
12.12.19	C-380/18	E.P.	Raad van State	ECLI:NL:RVS:2018:1737		arrest	

Prejudiciële verwijzingen

datum	Instantie	ECLI-nummer	onderwerp	zaak nr.	naam	Conclusie/ arrest
16.12.19	Rb. Den Haag	ECLI:NL:RBDHA:2019:13451	Asiel & migratie			
13.12.19	HR	ECLI:NL:HR:2019:1972	consumentenrecht			
8.11.19	HR	ECLI:NL:HR:2019:1730	Consumenten; levering drinkwater			
25.9.19	ABRvS	ECLI:NL:RVS:2019:3262	Detentie; onrechtmatig verblijf	C-719/19	Staatssecretaris van justitie	
20.9.19	HR	ECLI:NL:HR:2019:1400	IPR	C-709/19	Vereniging van Effectenbezitters	
19.9.19	Rb Amsterdam	ECLI:NL:RBAMS:2019:7062	Huurrecht ; Consumenten; oneerlijk beding	C-738/19	A.	
18.9.19	Rb. Amsterdam	ECLI:NL:RBAMS:2017:10663 (is het tussenvonniss)	Mededinging	C-819/19	Stichting cartel compensation	
4.9.19	Raad van State	ECLI:NL:RVS:2019:3053	Asiel en migratie; vreemdelingenbewaring	C-673/19	M.	
22.8.19	CRvB	ECLI:NL:CRVB:2019:2782	SZ; medische behandeling in andere lidstaat			
22.8.19	Rb. Amsterdam	ECLI:NL:RBAMS:2019:6316	EAB; OvJ	C-627/19 PPU	Openbaar Ministerie	arrest 12.12.19 Conclusie 26.11.19
22.8.19	Rb Amsterdam	ECLI:NL:RBAMS:2019:6259	EAB; OvJ	C-625/19 PPU	Openbaar Ministerie	Arrest 12.12.19 conclusie 26.11.19
22.8.19	Rb Amsterdam		EAB; OvJ	C-626/19 PPU Gevoegd met C- 566/19 PPU	Openbaar Ministerie	conclusie 26.11.19
12.6.19	Rb. Den Haag, Zittingsplaats Den Bosch	ECLI:NL:RBDHA:2019:5967	Asiel en migratie	C-441/19	Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid	
7.6.19	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2019:849	IE, elektronische handel	C-442/19	Stichting Brein	
23.4.19	CBb	ECLI:NL:CBB:2019:168	Electriciteitsrichtlijn	C-360/19	Crown van Gelder	
23.4.19	CBb	ECLI:NL:CBB:2019:152	Landbouw, randvoorwaarden	C-361/19	V.o.f. de Ruiter	
19.4.19	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2019:631	Douane, actieve veredeling	C-330/19	Exter	

Rechtspraak Europa, 2020, nummer 1 (januari)

19.4.19	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2019:643	Btw tarief sekslustopwekkende middelen	C-331/19	Staatssecretaris van Financiën	
2.4.19	Hof Den Haag	ECLI:NL:GHDHA:2019:630	Onerlijk beding	Gevoegde zaken C-229/19 en C-289/19	Dexia NL	
5.3.19	Hof Amsterdam	ECLI:NL:GHAMS:2019:657	Onerlijk beding	Gevoegde zaken C-229/19 en C-289/19	Dexia NL	
5.3.19	Rb Den Haag	ECLI:NL:RBDHA:2019:2097 - ECLI:NL:RBDHA:2019:2095	Visumcode	C-225/19 C-226/19	Minister van buitenlandse zaken e.a.	
22.2.19	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2019:292	IPR	C-186/19	Supreme Site Services e.a.	
12.2.19	Hof	ECLI:NL:GHAMS:2019:1170 (publ. 6.5.19)	Tariefindeling	C-192/19	Rensen shipbuilding	
8.2.19	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2019:152	Anti-dumping	C-104/19	Donex Shipping and Forwarding	
30.1.19	ABRvS	ECLI:NL:RVS:2019:260	Omgevings-vergunning; tankstation LPG	C-120/19	X	
21.12.18	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2018:2361	IPR			
21.12.18	Rb.Limburg	ECLI:NL:RBLIM:2018:12159	milieu	C-826/18	Stichting varkens in Nood	
19.12.18	Hof Arnhem-Leeuwarden	ECLI:NL:GHARL:2018:11244	EVOA, dierlijke bijproducten	C-21/19, C-22/19 en C-23/19	XN	
18.12.18	CBB	ECLI:NL:CBB:2018:662	Visserijfonds	C-814/18	Ursa Major services	
14.12.18	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2018:2309	btw	C-791/18	Stichting Schoon-zicht	
14.12.18	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2018:2322 ECLI:NL:HR:2018:2174 (voornemen)	arbeid; detachering; diensten	C-815/18	Federatie vakvereniging NL	
29.11.18	Rb Amsterdam	ECLI:NL:RBAMS:2018:8550	consumenten	C-750/18	A B	beschikking 8.2.19 doorgehaald
27.11.18	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2018:2027	Terugkeer-richtlijn	C-806/18	JZ	
6.11.18	Gerechtshof Amsterdam	ECLI:NL:GHAMS:2018:4063 (voornemen)	consumenten			
2.11.18	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2018:2027	Gemeenschapsmodelverordening	C-678/18	PG van de HR	arrest 21.11.19
20.9.18	CRvB	ECLI:NL:CRVB:2018:2878	SZ- vrachtwagen-chauffeurs	C-610/18	AFMB	Conclusie 26.11.19

Rechtspraak Europa, 2020, nummer 1 (januari)

18.9.18	CBb	ECLI:NL:CBB:2018:500	biociden	C-592/18	Darie BV	conclusie 17.10.19
27.7.18	Rb. Amsterdam	ECLI:NL:RBAMS:2018:5389	overlevering	C-492/18 PPU	TC	arrest 12.2.19
17.7.18	CBb	ECLI:NL:CBB:2018:341	landbouw; tarieven NVWA	C-477/18	Gosschalk	Conclusie 18.9.19
3.7.18	CBb	ECLI:NL:CBB:2018:308	Gewasbeschermingsmiddelen	C-445/18	Vaselife	arrest 14.11.19 conclusie 27.6.19
21.6.18	Hof Den Bosch	ECLI:NL:GHSHE:2018:2685	btw	C-420/18	IO	arrest 13.6.19 geen conclusie
12.6.18	CBB	ECLI:NL:CBB:2018:283	gasverordening	C-399/18	Vereniging Gasopslag Nederland	beschikking 18.1.19 doorgehaald
6.6.18	ABRvS	ECLI:NL:RVS:2018:1737	Schengengrenscore	C-380/18	A.P.	arrest 12.12.19 conclusie 11.7.19
6.6.18	ABRvS	ECLI:NL:RVS:2018:1738 ECLI:NL:RVS:2018:1739 persbericht	Schengengrenscore	C-381/18 en C-382/18	G.S. en V.G.	arrest 12.12.19 Conclusie C-381/18 en C-382/18 11.7.19
5.6.18	CBb	ECLI:NL:CBB:2018:260	subsidie visserij	C-386/18	Coöperatieve Producentenorganisatie en Beheers-groep Texel	arrest 19.12.19 conclusie 26.6.19
9.5.18	ABRvS	ECLI:NL:RVS:2018:1503	Schengencode	C-341/18	J. e.a.	conclusie 17.10.19
1.5.18	Rb. Amsterdam	ECLI:NL:RBAMS:2018:2835	Overlevering en uitlevering	C-314/18	SF	conclusie 16.5.19
20.4.18	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2018:630	Douane, tariefindeling	C-288/18	X	arrest

Rechtspraak Europa, 2020, nummer 1 (januari)

						11.4.19
19.4.18	ABRVs	ECLI:NL:RVS:2018:1307	asiel& migratie	C-269/18 PPU	C, e.a.	beschikking 5.7.18
11.4.18	CRvB	ECLI:NL:CRVB:2018:1120	SZ	C-257/18	Güler	
11.4.18	CRvB	ECLI:NL:CRVB:2018:1121	SZ	C-258/18	Solak	
6.4.18	Rb. Noord- Holland	ECLI:NL:RBNHO:2018:4729	douane, antidumping	C-251/18	Trace	Arrest 19.9.19 conclusie 9.4.19
6.4.18	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2018:522	douane, invoerrechten	C-249/18	CEVA Freight	Einduitspraak 8.11.19 Arrest 10.7.19 conclusie 26.3.19
28.3.18	Rb Den Haag	ECLI:NL:RBDHA:2018:3455	IE; e-books	C-263/18	Nederlands Uitgeversverbond et Groep Algemene Uitgevers	Arrest 19.12.19 Conclusie 10.9.19
23.2.18	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2018:265	Cif-invoerprijs	C-160/18	X	Arrest 13.6.19
21.2.18	Rb. Noord-NL	ECLI:NL:RBNNE:2018:598	Luchtvaartclaim	C-163/18	Aegean airlines	Arrest 10.7.19 conclusie 28.3.19
6.2.18	CBb	ECLI:NL:CBB:2018:10	landbouw, slacht	C-98/18	Boer en zonen	arrest 2.5.19
2.2.18	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2018:126 ECLI:NL:HR:2018:127	SZ, vo.148/71	C-95/18 en C-96/18	van den Berg & Giesen e.a.	PG advies einduitspraak 14.11.19 Arrest 19.9.19 conclusie 26.3.19
1.2.18	Rb Noord- Nederland	ECLI:NL:RBNNE:2018:1193	strafrecht	C-97/18	ET	arrest 10.1.19 geen conclusie

Rechtspraak Europa, 2020, nummer 1 (januari)

31.1.18	ABRvS	ECLI:NL:RVS:2018:347	Migratie; privacy persoonsgegevens en	C-70/18	A.	<u>Arrest</u> 3.10.19 <u>Conclusie</u> 2.5.19
1.12.17	CRvB	ECLI:NL:CRVB:2017:4338	SZ	C-677/17	Çoban	<u>arrest</u> 15.5.19 <u>conclusie</u> 28.2.19
30.11.17	Rb Den Haag, zittingsplaats Utrecht	ECLI:NL:RBDHA:2017:14187 ECLI:NL:RBMNL:2017:5960 (e-archief)	Visumcode	C-680/17	Vethanayagam e.a.	<u>conclusie</u> 28.3.19
14.11.17	Rb Den Haag	ECLI:NL:RBDHA:2017:13124	asiel;	C-635/17	E.	<u>arrest</u> 13.3.19 <u>conclusie</u> 29.11.18
10.11.17	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2017:2820	antidumping	C-644/17	Eurobolt	<u>Einduitspraak</u> 29.11.19 <u>Arrest</u> 3.7.19 <u>conclusie</u> 28.2.19
27.10.17	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2017:2681	SZ; zeevarende	C-631/17	Inspecteur van de belastingdienst	<u>arrest</u> 8.5.19 <u>conclusie</u> 10.1.19
12.10.17	Hof Bosch Den	ECLI:NL:GHSHE:2017:4323	fiscaal; dividend	C-598/17	A-Fonds	<u>conclusie</u> 19.12.18
4.10.17	Raad State van	ECLI:NL:RVS:2017:2669	asiel; nieuw motief	C-586/17	D. en I	<u>Beschikking</u> 15.11.18 ingetrokken

Rechtspraak Europa, 2020, nummer 1 (januari)

28.9.17	Rb Amsterdam	ECLI:NL:RBAMS:2017:7037	overlevering/uitlevering	C-571/17 PPU	Ardic	arrest 22.12.17 conclusie 19.12.17
28.9.17	Rb Amsterdam	ECLI:NL:RBAMS:2017:7038	overlevering/uitlevering	C-573/17 PPU	Poplawski	arrest 24.6.19 conclusie 27.11.18
27.9.17	Raad van State	ECLI:NL:RVS:2017:2571 ECLI:NL:RVS:2017:2572	asiel; internat. bescherming	Gevoegde zaken C-582/17 C-583/17	H. ea.	arrest 2.4.19 conclusie 28.11.18
22.9.17	Gerechtshof Den Haag	ECLI:NL:GHDHA:2017:2815	milieu; strafrecht; eveo	C-624/17	Tronex	arrest 4.7.19 conclusie 28.2.19
22.9.17	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2017:2431	btw; webcam	C-568/17	Geelen	arrest 8.5.19 conclusie 12.2.19
20.9.17	ABRvS	ECLI:NL:RVS:2017:2492	Asiel en migratie; verblijfsrecht door fraude	C-557/17	Y.Z.	arrest 14.3.19 conclusie 4.10.18
8.9.17	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2017:2269	Insolventie; EEX	C-535/17	NK	arrest 6.2.2019 conclusie 18.10.2018
4.8.17	CRvB	ECLI:NL:CRVB:2017:2914	SZ; vo 883/2004; schaatsers	C-477/17	Balandin	arrest 24.1.2019
4.8.17	ABRvS	ECLI:NL:RVS:2017:2119	Gezinsherenigingsrichtlijn; inburgerings-examen	C-484/17	K.	arrest 7.11.18 geen conclusie
4.7.17	Gerechtshof Den Haag	ECLI:NL:GHDHA:2017:1935	Geneesmid-delenrichtlijn	C-423/17	Warner-Lambert Company	arrest 14.2.19 conclusie 4.10.18

Rechtspraak Europa, 2020, nummer 1 (januari)

21.6.17	ABRvS	ECLI:NL:RVS:2017:1609	Gezins-hereniging; termijn	C-380/17	K en B	arrest 7.11.18 conclusie 27.6.18
15.6.17	Rb Noord-Holland, zittingsplaats Haarlem	HAA 15/2526 (e-archief)	tariefindeling	C-372/17	Vision research Europe	arrest 13.9.2018 geen conclusie
8.6.17	Rb Rotterdam	ECLI:NL:RBROT:2017:4362	Karkassen	C-347/17	A ea.	Arrest 12.9.19 conclusie 29.11.18
24.5.17	ABRvS	ECLI:NL:RVS:2017:1370	kenteken-bewijzen	C-326/17	RDW	arrest 24.1.19 conclusie 20.9.18
23.5.17	Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden	ECLI:NL:GHARL:2017:6697	IE	C-310/17	Levola	arrest 13.11.18 conclusie 25.7.18
18.5.17	Rb Amsterdam	ECLI:NL:RBAMS:2017:3348	EAB; overlevering	C-270/17 PPU	Tupikas	arrest 10.8.17 conclusie 26.7.17
18.5.17	Rb Amsterdam	ECLI:NL:RBAMS:2017:3355	EAB; overlevering	C-271/17 PPU	Zdziaszek	arrest 10.8.17 conclusie 26.7.17
17.5.17	ABRvS	ECLI:NL:RVS:2017:1259 ECLI:NL:RVS:2017:1260	Milieu; habitatrichtlijn	C-293/17 C-294/17	Coöperatie ME en Vereniging Leefmilieu; Werkgroep behoud de Peelen	arrest 7.11.18 conclusie 25.7.18
12.5.17	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2017:849	SZ	C-272/17	Zyla	arrest 23.1.2019 conclusie 11.7.18

Rechtspraak Europa, 2020, nummer 1 (januari)

11.5.17	Rb Rotterdam	ECLI:NL:RBROT:2017:3625	diensten; Postrichtlijn	C-256/17	Sandd	<u>beschikking</u> 2.7.18 <u>conclusie</u> 20.6.18
10.5.17	ABRvS	ECLI:NL:RVS:2017:1252	asiel & migratie	C-257/17	C en A	<u>arrest</u> 7.11.2018 <u>conclusie</u> 27.6.18
20.4.17	Rb. Den Haag	ECLI:NL:RBDHA:2017:4032	asiel	C-213/17	X	<u>arrest</u> 5.7.18 <u>conclusie</u> 13.6.18
19.4.17	ABRvS	ECLI:NL:RVS:2017:1098	nationaliteit	C-221/17	Tjebbes ea.	<u>Arrest</u> 12.3.19 <u>conclusie</u> 12.7.18
29.3.17	ABRvS	ECLI:NL:RVS:2017:858 ECLI:NL:RVS:2017:869	asiel	C-175/17 C-180/17	X	<u>24.1.18</u> 26.9.2018 <u>arrest</u> (C-175/17) <u>arrest</u> (C-180/17)
3.3.17	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2017:346 (ingetrokken) ECLI:NL:HR:2017:342 (deels ingetrokken)	dividendbelasting	C-156/17 C-157/17	Köln-Aktiefonds Deka	<u>Conclusie</u> 5.9.19 <u>Beschikking</u> 12.12.18 C-157/17 ingetrokken
26.1.17	Rb Den Haag	ECLI:NL:RBDHA:2017:872	Asiel	C-48/17	X	<u>arrest</u> 13.11.18 <u>conclusie</u> 22.3.18
23.1.17	Rb Den Haag	ECLI:NL:RBDHA:2017:873	Asiel	C-47/17	X	<u>arrest</u> 13.11.18 <u>conclusie</u> 22.3.18

Rechtspraak Europa, 2020, nummer 1 (januari)

20.12.16	CBb	ECLI:NL:CBB:2016:440	Landbouw	C-667/16	Nooren	arrest 6.6.18 conclusie 21.2.18
9.12.16	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2016:2834	IE	C-644/16	Synthon	Beschikking 23.1.18 doorgehaald
26.10.16	Rb Den Haag	ECLI:NL:RBDHA:2016:12824	Asiel & migratie	C-550/16	A en S	arrest 14.4.2018 conclusie 26.10.17
26.10.16	CRvB	ECLI:NL:CRVB:2016:4101	SZ	C-551/16	Klein Schiphorst	arrest 21.3.18 conclusie 2arrest9.11.17
30.9.16	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2016:2195	invoerrechten kippenvlees	C-522/16	X	arrest 19.10.17 Geen conclusie
2.9.16	Rb. A'dam	ECLI:NL:RBAMS:2016:5710	EAB	C-477/16 PPU	Kovalkovas	arrest 10.11.16 conclusie 19.10.16
16.8.16	Rb A'dam	ECLI:NL:RBAMS:2016:5206	EAB	C-452/16 PPU	Poltorak	arrest 10.11.2016 conclusie 19.10.16
16.8.16	Rb A'dam	ECLI:NL:RBAMS:2016:5207	EAB	C-453/16 PPU	Özçelik	arrest 10.11.2016 conclusie 19.10.16
12.8.16	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2016:1866	btw	C-463/16	Stadion Amsterdam	arrest 18.1.18 Geen conclusie
8.7.16	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2016:1351	vennootschapsbelasting	C-398/16	X BV	arrest 22.2.2018 conclusie 24.10.17
8.7.16	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2016:1350	vennootschaps- belasting	C-399/16	X NV	arrest

Rechtspraak Europa, 2020, nummer 1 (januari)

						22.2.2018 <u>conclusie</u> 24.10.17
4.7.16	CBb	<u>ECLI:NL:CBB:2016:258</u>	landbouw	<u>C-383/16</u>	Vion livestock	<u>arrest</u> 19.10.17 <u>conclusie</u> 29.6.17
9.6.16	Rb Den Haag	<u>ECLI:RBDHA:2016:6389</u>	asiel & migratie	<u>C-331/16</u> en <u>C-366/16</u>	K. ea.	<u>arrest</u> 2.5.18 <u>conclusie</u> 14.12.17
18.5.16	Rb Noord-Nederland	<u>ECLI:NL:RBNNE:2016:4032</u>	luchtvaartclaim	<u>C-302/16</u>	Krijgsman	<u>arrest</u> 11.5.17 Geen conclusie
18.5.16	ABRvS	<u>ECLI:NL:RVS:2016:1351</u>	Habitatrichtlijn	<u>C-281/16</u>	Vereniging Hoeksche waards Landschap	<u>arrest</u> 19.10.17 <u>conclusie</u> 15.6.2017
19.4.16	Hof Arnhem-Leeuwarden	<u>ECLI:NL:GHARL:2016:3097</u>	landbouw	<u>C-227/16</u>	Arts	<u>arrest</u> 9.11.2017 geen conclusie
29.3.16	Hoge Raad	<u>ECLI:NL:HR:2016:515</u>	asiel & migratie	<u>C-225/16</u>	Ouhrami	<u>arrest</u> 26.7.17 <u>conclusie</u> 18.5.17
9.3.16	Rb Den Haag	<u>ECLI:NL:RBDHA:2016:2350</u>	IE	<u>C-163/16</u>	Louboutin	<u>arrest</u> 12.6.18 <u>conclusie</u> 22.6.17
24.2.16	Rb Midden-NL	<u>ECLI:NL:RBMNE:2016:954</u>	arbeid	<u>C-126/16</u>	FNV Smallsteps	<u>arrest</u> 22.6.2017 <u>conclusie</u> 29.3.17
29.1.16	Hoge Raad	<u>ECLI:NL:HR:2016:133</u>	douane	<u>C-59/16</u>	The Shirtmakers	<u>arrest</u> 11.5.17 geen conclusie

NL zaken bij het EHRM

Links en documenten van het EHRM over NL zaken

- [Website COE Impact of the ECHR \(Nederland\)](#)
- [European Court of Human Rights profile for Netherlands](#) (bijgewerkt tot juli 2019) bevat een overzicht van het totaal aantal NL zaken bij het EHRM.
- [Internationale Mensenrechtenprocedures 2017](#)

Cijfers

In 2018 zijn 429 klachten tegen NL in behandeling genomen.

In 2018 is er in totaal op 462 klachten tegen NL een beslissing genomen of een arrest geweest: Op 429 klachten is beslist door een Single Judge; op 27 klachten door een Comité en op 2 klachten door een Kamer-formatie. In 4 zaken is een arrest geweest.

Begin 2019 waren er in totaal 237 zaken tegen NL aanhangig bij het Hof.

Actuele stand van zaken

Onderstaand een overzicht van NL gecommuniceerde zaken, ontvankelijkheidsbeslissingen en arresten van het EHRM. Het overzicht is nog niet compleet. Daar wordt de komende tijd nog aan gewerkt.

Arresten Kamer/Comité (sinds 1 januari 2018)								
Naam	Datum	Uitkomst	Body	Level	Zaaknr.	Artikel	Onderwerp	NL rechter
Van de Kolk	28.05.19	Violation	Committee	3	23192/15	6 EVRM	Strafrecht – Geen juridische bijstand politieverhoor	Hoge Raad 18.11.2014 (niet-ontvankelijk)
Corallo	09.10.18*	Violation	Committee	3	29593/17	3 EVRM	Uitlevering en overlevering – Belastingfraude – Sint Maarten - Detentie	Hof Den Haag Hoge Raad 21.3.2017 (niet-ontvankelijk)
Cabral	28.08.18	Violation	Chamber	3	37617/10	6 EVRM	Strafrecht - Getuigenverhoor	Hoge Raad 5.1.2010
X.	10.07.18	No violation	Chamber	3	14319/17	3 EVRM	Uitzetting naar Marokko	Hoge Raad 9.5.2017
Baydar	24.04.18	No violation	Chamber	2	55385/14	6 EVRM	Mensensmokkel - Weigering HR prejudiciële vragen te stellen aan HvJEU	Hoge Raad 21.3.2017

Beslissingen Kamer/Comité (sinds 1 januari 2018)						
Naam	Datum	Beslissing	Zaaknr.	Artikel(en)	Onderwerp	NL rechter
El Khalloufi v. the Netherlands	26.11.19	Inadmissible	37164/17	6 EVRM	Blaastest; recht op advocaat	Rb Amsterdam; Gerechtshof Amsterdam; Hoge Raad (28.3.17)

Rechtspraak Europa, 2020, nummer 1 (januari)

Omar Mohamud v. the Netherlands	14.11.19	Strike-out	42922/18	8 EVRM	Asiel & migratie	
Magassouba v. the Netherlands	24.10.19	Strike-out	37153/17	3 en 8 EVRM	Asiel & migratie	
Ahmed Sheek v. the Netherlands	12.9.19	Strike-out	80450/13	8 EVRM	Asiel & migratie	-
T.E. v. the Netherlands	3.9.19	Inadmissible	43462/16	4 EVRM	Asiel & migratie	Rechtbank Den Haag Raad van State
A.A. and Others v. the Netherlands	29.8.19	Strike-out	28190/18	3 EVRM	Asiel; Libië	
Nevé v. the Netherlands	25.6.19	Inadmissible	59133/16	6 EVRM	Strafrecht; vermoeden van onschuld; inbewaringstelling	Rechtbank Amsterdam 27.9.16
Badullah v. the Netherlands	25.6.19	Inadmissible	54892/16	6 EVRM	Strafrecht; vermoeden van onschuld; inbewaringstelling	Rechtbank Rotterdam 21.3.2016
N.K.	6.6.19	Strike-out	58572/14	3 EVRM	Asiel & migratie	-
Said v. the Netherlands	12.3.19	Inadmissible	34299/14	8 EVRM 14 EVRM	Inkomensafhankelijke toeslagen Koppelingsbeginsel	Raad van State 18.04.2013
Heerawi v. the Netherlands	12.3.19	Inadmissible	36558/14	8 EVRM 14 EVRM	Inkomensafhankelijke toeslagen Koppelingsbeginsel	Raad van State 22.10.2014
Aghmadi and Yaghubi v. the Netherlands	12.3.19	Inadmissible	70475/14 70530/14	8 EVRM 14 EVRM	Inkomensafhankelijke toeslagen Koppelingsbeginsel	Raad van State 22.10.2014
Dorani and Khawati v. the Netherlands	12.3.19	Inadmissible	71815/14 71827/14	8 EVRM 14 EVRM	Inkomensafhankelijke toeslagen Koppelingsbeginsel	Raad van State 22.10.2014
A.J. v. the Netherlands	17.1.19	Strike-out	82077/17	3 EVRM	Asiel – Uitzetting Irak	-
A.R.B. v. the Netherlands	17.1.19	Strike-out	8108/18	3 EVRM	Asiel – Uitzetting Afghanistan	-
Yeshtla v. the Netherlands	15.1.19	Inadmissible	37115/11	8 EVRM 14 EVRM	Huurtoeslag en immigratie	Raad van State 28.11.2009
Vidgen v. the Netherlands	8.1.19	Inadmissible	68328/17	6 EVRM	Strafrecht	Hoge Raad 06.06.2006
A.I. v. the Netherlands	20.11.18	Inadmissible	36196/16	3 EVRM	Asiel – Risico bij uitzetting naar Sudan niet aangetoond	Rb Den Haag, zittingsplaats Den Bosch, 28.2.2014
A.S. v. the Netherlands	20.11.18	Inadmissible	20102/13	3 EVRM	Asiel – Risico bij uitzetting naar Sudan niet aangetoond	Raad van State 11.3.2013
W.M. v. the Netherlands	20.11.18	Inadmissible	12708/16	3 EVRM	Asiel – Risico bij uitzetting naar Sudan niet aangetoond	Raad van State 2.9.2015
Herrie v. the Netherlands	20.11.18	Inadmissible	44116/12	6 EVRM	Strafrecht - Werknemer AIVD geeft info door	Rb Den Haag Hof Den Haag

Rechtspraak Europa, 2020, nummer 1 (januari)

						Hoge Raad
Zaloilo v. the Netherlands	15.11.18	Strike-out	<u>23179/12</u>	5 EVRM	Strafrecht – Voorarrest, duur	
M.A. v. the Netherlands	16.10.18	Strike-out	<u>42572/15</u>	3 EVRM	Asiel – Uitzetting Myanmar	Raad van State 25.02.2015
Cüzdän v. the Netherlands	25.9.18	Strike-out	<u>6315/08</u> en <u>9597/12</u>	8 EVRM 13 EVRM	Asiel & migratie	-
Cernea v. the Netherlands	25.9.18	Strike-out	<u>62318/16</u>	5 EVRM	Strafrecht – Voorarrest, duur	-
Voicu v. the Netherlands	25.9.18	Strike-out	<u>34414/17</u>	5 EVRM	Strafrecht – Voorarrest, duur	-
Kake and Camara v. the Netherlands	4.9.18	Strike-out	<u>63913/17</u>	3 EVRM	Asiel – Uitzetting Guinea – Vrouwenbesnijdenis	-
Barry v. the Netherlands	4.9.18	Strike-out	<u>66238/16</u>	3 EVRM	Asiel – Uitzetting Guinea – Vrouwenbesnijdenis	-
P.N. v. the Netherlands	10.7.18	Strike-out	<u>10944/13</u>	3 EVRM 8 EVRM 13 EVRM	Asiel – Uitzetting Rwanda	-
Orbulescu v. the Netherlands	10.7.18	Strike-out	<u>1704/17</u>	5 EVRM	Strafrecht – Europees aanhoudingsbevel Roemenië – Detentie, duur	-
Breijer v. the Netherlands	3.7.18	Inadmissible	<u>41596/13</u>	6 EVRM	Strafrecht – Onmogelijkheid getuige a charge horen	Hoge Raad 29.01.2013
Touré v. the Netherlands	3.7.18	Strike-out	<u>14778/18</u>	3 EVRM	Asiel – Uitzetting Guinea – Vrouwenbesnijdenis	-
A.G. and M.M. v. the Netherlands	26.6.18	Inadmissible	<u>43092/16</u>	3 EVRM	Asiel – Uitzetting Iran/Afghanistan	-
Zaloilo v. the Netherlands	12.6.18	Inadmissible	<u>60035/12</u>	5 EVRM 6 EVRM	Strafrecht – Immigratiedetentie, rechtmatigheid - Horen getuigen a décharge	-
Ahdour v. the Netherlands	5.6.18	Strike-out	<u>45140/10</u>	8 EVRM 14 EVRM	-	-
Soumah v. the Netherlands	5.6.18	Strike-out	<u>61452/15</u>	3 EVRM	Asiel – Uitzetting Guinea – Vrouwenbesnijdenis	-
Cerci v. the Netherlands	10.4.18	Strike-out	<u>25392/14</u>	8 EVRM 13 EVRM	Asiel – Criminele vreemdeling, inreisverbod	-
Said Good v. the Netherlands	23.1.18	Inadmissible	<u>50613/12</u>	3 EVRM 5 EVRM	Asiel – Opvangfaciliteiten asielzoeker	-
Haddaouchi v. the Netherlands	16.1.18	Inadmissible	<u>4965/10</u>	2 Protocol 4	Omgevingsrecht – Huisvestingsvergunning	-

Aanhangige gecommuniceerde zaken					
Naam	Datum	Nr.	Artikel	Onderwerp	NL rechter
V.A. t. Nederland en Italië	24.10.19	<u>48062/19</u>	3 EVRM	Asiel	
F.O t. Nederland en Italië	24.10.19	<u>48125/19</u>	3 EVRM	Asiel	
M.T.	11.10.19	<u>46595/19</u>	3 EVRM	Asiel	
Koomen	17.9.19	<u>298/15</u>	2 EVRM	Politiegeweld – Onderzoek – Recht op leven	10.7.14 Hof Amsterdam
R.B. en N.R.	2.9.19	<u>45067/18</u>	2 EVRM	Politiegeweld – Onderzoek – Recht op leven - Psychiatrie	4.4.18 Hof Amsterdam
M.Ö.	30.8.19	<u>45036/18</u>	2 EVRM	Politiegeweld – Onderzoek – Recht op leven	15.3.18 Hof Den Haag
Eikenaar	30.8.19	<u>52053/18</u>	2, 3 EVRM	Politiegeweld – Onderzoek – Recht op leven	9.5.18 Hof Den Haag
Z.J.	12.7.19	<u>45582/18</u>	3 EVRM	Asiel – Afghanistan – Risico op behandeling in strijd met 3 EVRM?	
M.J.	12.7.19	<u>49259/18</u>	3 EVRM 13 EVRM	Asiel – Afghanistan – Risico op behandeling in strijd met 3 EVRM?	
Y.F.C. and Others	25.6.19	<u>21325/19</u>	3 EVRM 5 EVRM 4 Prot. 4	Vreemdelingendetentie op Curacao – Uitzetting Venezuela	
Muse Shire and Others	15.5.19	<u>9922/18</u>	8 EVRM	Asiel – Afwijzing visa familieleden, middelenvereiste	-
Omar Muhamud	9.4.19	<u>42922/18</u>	8 EVRM	Asiel – Afwijzing visa familieleden, middelenvereiste	-
Nelissen	5.3.19	<u>585/19</u>	6 EVRM	Strafrecht – Redelijke termijn	Hoge Raad 28.8.18 Rb Limburg 27.7.15
T.M. en S.Y.M.	18.2.19	<u>33515/16</u>	3 EVRM	Asiel – Uitzetting Pakistan	-
Ships Waste Oil Collector B.V. v. the Netherlands	14.12.18	<u>2799/16</u>	8 EVRM	Bestuursrecht - Verstrekking strafvorderlijke gegevens door OM aan NMa	Rb Rotterdam CBb (151) CBb (192)
Burando Holding B.V. v. the Netherlands	14.12.18	<u>3124/16</u>	8 EVRM	Bestuursrecht - Verstrekking strafvorderlijke gegevens door OM aan NMa	Rb Rotterdam CBb (151) CBb (192)
Port Invest B.V. v. the Netherlands	14.12.18	<u>3205/16</u>	8 EVRM	Bestuursrecht - Verstrekking strafvorderlijke gegevens door OM aan NMa	Rb Rotterdam CBb (151) CBb (192)
Janssen de Jong Groep B.V. and Others v. the Netherlands	13.12.18	<u>2800/16</u>	8 EVRM	Bestuursrecht - Verstrekking strafvorderlijke gegevens door OM aan NMa	Rb Rotterdam CBb
N.K. v. the Netherlands	26.10.18	<u>58572/14</u>	3 EVRM	Asiel – Uitzetting Soedan	-
X v. the Netherlands	15.10.18	<u>72631/17</u>	6 EVRM	Strafrecht – Diefstal – Afwijzing aanhoudingsverzoek	Hoge Raad 9.5.2017
Dijkhuizen v. the Netherlands	3.9.18	<u>61591/16</u>	6 EVRM	Strafrecht – Detentie in Peru – uitlevering – deelname aan proces via video	-
A.A. and Others v. the Netherlands	31.8.18	<u>28190/18</u>	3 EVRM	Asiel – Uitzetting familie naar Libië	Raad van State 4.1.2018

Rechtspraak Europa, 2020, nummer 1 (januari)

Azerkane v. the Netherlands	30.05.2018	<u>3138/16</u>	8 EVRM	Asiel – Afwijzing verblijfsvergunning – Criminele vreemdeling	-
G. and Others v. the Netherlands	16.01.2018	<u>530/18</u>	3 EVRM	Asiel – Uitzetting Afghanistan – Sikh	-
Soumah and others v. the Netherlands	15.12.2017	<u>61452/15</u>	3 EVRM	Asiel - Uitzetting Guinea – Vrouwenbesnijdenis	-
de Legé v. the Netherlands	24.11.2017	<u>58342/15</u>	6 EVRM	Belastingrecht – Fraude inkomstenbelasting – Bewijsvergaring, zelfincriminatie	Hoge Raad 29.05.2015
Stichting Landgoed Steenberg en Others v. the Netherlands	22.11.2017	<u>19732/17</u>	6 EVRM	Bestuursrecht – Toegang tot de rechter – Bekendmaking besluit online, onvoldoende kenbaar	-
A.S.N. and T.K.M. v. the Netherlands	22.11.2017	<u>68377/17</u>	2 EVRM 3 EVRM	Asiel – Uitzetting Afghanistan – Sikh familie	-
Canword v. the Netherlands	20.10.2017	<u>21464/15</u>	3 EVRM	Strafrecht – Levenslang – Herbeoordeling/Pardon	Constitutioneel Hof St Maarten 08.11.2013
Lake v. the Netherlands	20.10.2017	<u>2445/17</u>	3 EVRM	Strafzaak – Levenslang - Herbeoordeling/pardon	Constitutioneel Hof St Maarten 08.11.2013
Zohlandt v. the Netherlands	29.08.2017	<u>69491/16</u>	5 EVRM	Strafzaak – Voorarrest – Ontbreken rechtvaardigingsgrond vrijheidsbeneming	Gerechtshof Den Haag 18.08.2016
Hasselbaink v. the Netherlands	29.08.2017	<u>73329/16</u>	5 EVRM	Strafzaak – Voorarrest – Duur en rechtmatigheid	Gerechtshof Den Haag 01.09.2016
Badullah v. the Netherlands	24.05.2017	<u>54892/16</u>	6 EVRM	Strafzaak – Vermoeden van onschuld - Voorarrest	Rechtbank Rotterdam 31.03.2016
Nevé v. the Netherlands	19.05.2017	<u>59133/16</u>	6 EVRM	Strafzaak – Voorarrest – Vermoeden van onschuld	Rechtbank Amsterdam 09/12/2014
M.B. v. the Netherlands	08.03.2017	<u>71008/16</u>	5 EVRM	Strafzaak – Voorarrest – Duur en rechtmatigheid	Rechtbank Rotterdam 19.11.2016
T.E. v. the Netherlands	28.07.2016	<u>43462/16</u>	4 EVRM 8 EVRM	Asiel – Mensenhandel – familieleden	-
Keskin v. the Netherlands	28.06.2016	<u>2205/16</u>	6 EVRM	Strafzaak – Klacht motiveringsplicht (80a RO) – Oproep getuigen	Hoge Raad 08.09.2015
Pormes v. the Netherlands	13.11.2014	<u>25402/14</u>	8 EVRM	Asiel – Afwijzing verblijfsvergunning – Criminele vreemdeling	Raad van State 13.11.13